

แนวทางการส่งเสริมพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทย
ให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ

โดย

พลอากาศตรี ไพฑูรย์ ไล่เลิศ
เจ้ากรมสารบรรณทหารอากาศ
กองทัพอากาศ

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๕ - ๒๕๖๖

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัย
ส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทางการใช้พิพิธภัณฑสถานของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ”
ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา ของ พลอากาศตรี ไพฑูรย์ ไส้เลิศ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๕ - ๒๕๖๖

พลโท

(ชาติชาย ชัยเกษม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการส่งเสริมพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ
ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา
ผู้วิจัย พลอากาศตรี ไพฑูรย์ ไกลเลิศ **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** ๖๕

วัตถุประสงค์ของการวิจัย ๑. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย ๒. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของโลกกับรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทย ๓. เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ โดยมีขอบเขตของการวิจัยคือ งานวิจัยชิ้นนี้กำหนดเป้าหมายการศึกษาอยู่ที่ “พิพิธภัณฑ์ หรือพิพิธภัณฑ์สถาน” และ “พลังอำนาจแห่งชาติ” ดังนั้น เพื่อให้การค้นคว้าเป็นระบบและอยู่ในกรอบเรื่องที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงกำหนดให้มีการศึกษาวิจัยบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านพิพิธภัณฑ์และด้านยุทธศาสตร์ชาติ ทั้งที่เป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งจะมีการกำหนดคุณสมบัติเรื่องอายุและประสบการณ์ของการทำงาน รวมทั้งกำหนดเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ผ่านการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นและการสัมภาษณ์ทางไกล รวมทั้งค้นคว้าวิจัยจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องวิธีดำเนินการวิจัย การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง “แนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ” นี้จะดำเนินการศึกษาวิจัยเฉพาะช่วง พ.ศ.๒๕๖๕ - ๒๕๖๖ ซึ่งมีขอบเขต ดังนี้ ๑. การใช้ข้อมูลจากเอกสารผลงานวิชาการ บทวิเคราะห์ และงานวิจัย โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการตีความและนำไปสู่การสร้าง “ข้อสรุปทั่วไป” ในการศึกษาวิจัย ๒. ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการศึกษาวิจัยดังนี้ ๒.๑ แบบแผนการวิจัย ๒.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ๒.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ๒.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล ๒.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ สมควรส่งเสริมสนับสนุนให้ปรากฏ กอปรด้วยเหตุผลที่สนับสนุนคือในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์หลักของการพัฒนาประเทศของภาครัฐ เป็นไปตามหลักการการบริหารงบประมาณแบบ มุ่งผลลัพธ์สุดท้ายเป็นผลิตภาพ ซึ่งการนำ Soft Power มาใช้นั้นมิได้มีการลงทุนเพิ่มที่เป็นการเพิ่มต้นทุนทรัพยากรแต่อย่างใด ทั้งนี้ด้วยอำนาจและคุณค่าของ Soft Power ที่ทรงอิทธิพลอยู่ในตัวค่านิยม วัฒนธรรม แนวคิดทางการเมือง หรือการสร้างสรรค์ คุณค่าใหม่ ๆ ของการเรียนรู้ การเผยแพร่ ปูมประวัติศาสตร์เพื่อการสร้างทัศนคติค่านิยมที่ถูกต้องให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น จากพลังอำนาจพิพิธภัณฑ์ของชาติ นั้น นับเป็นการส่งเสริม ผลักดันการใช้อำนาจแฝงที่อยู่ในคุณลักษณะของ Soft Power ดังกล่าวส่งเสริมให้มีการสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจหรือการส่งเสริมในเรื่องของความเข้มแข็ง ทางสังคมจิตวิทยา ผ่านกระบวนการ สื่อสาร เผยแพร่เรียนรู้ ซึ่งพิพิธภัณฑ์มีคุณค่าอันทรงพลัง โดยภาครัฐควรกำหนด วิสัยทัศน์ นโยบายการใช้พลังอำนาจนี้ ไว้ในยุทธศาสตร์หลักของการพัฒนาประเทศ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทยต่อไป ข้อเสนอแนะ แบ่งออกเป็น ๓ ส่วนได้แก่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ และ ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

Abstract

Title The guidelines to promote museums in Thailand as one of national powers
Field Social Psychology
Name AVM Paitoon Lailert **Course** NDC **Class** 65

A Study on the Guidelines to Promote Museums in Thailand as one of national powers aims to 1) study museum management models in Thailand, 2) Study and compare the museum management models of world class museums and museum management models in Thailand, and 3) suggest the guidelines to promote museums in Thailand as one of national powers. The scopes of the research are to study “Museum” and “National Power” in Thailand. In order to methodically research within certain subject framework, the focused - groups are individuals and agencies related to museum work and national strategy in the government sector, the private sector and the public sector which are determined the age and work experience qualifications. The study sites are Bangkok Metropolis and Vicinity and various regions of Thailand through brainstorming meeting and virtual interview include related literature and research review. The study period is specified in 2022 – 2023 and the scope of which is as follows: 1. The information from academic papers, analyses, and research, with data analysis by the interpretation leading to the “General Conclusions”. 2. The study process as follows: 2.1 The research pattern 2.2 Population and Sample 2.3 Research methods 2.4 Collecting data 2.5 Analysis of Data. The Research results are museums should be promoted and supported as one of national powers by the main strategy of national development of the government support. It is in accordance with the principles of budget management. Focusing on the end result is productivity, the adoption of Soft Power does not require additional investments that increase resource costs. However, with the power and value of Soft Power that has influence in values, culture, political ideas. Or the creation of new values of learning, dissemination of historical almanacs to build stronger correct attitudes and values. from the power of the national museum Drive the use of latent powers contained in such soft power features to influence support. whether to increase the competitiveness of the economy or the promotion of strength social psychology Through the process of communication, dissemination, learning which the museum has a powerful value. The government should set a vision, policy on the use of this power. in the main strategy of national development for the sustainable development of Thailand. The recommendations are divided into 3 parts, namely policy recommendations. Suggestions for implementation and suggestions for further research studies.

คำนำ

การจัดทำวิจัยในหัวข้อ แนวทางการส่งเสริมพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และหาแนวทางในการส่งเสริมพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้มีบทบาทสำคัญในการเป็นพลังอำนาจของชาติ โดยศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและผู้ปฏิบัติงานด้านพิพิธภัณฑ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม ซึ่งการจัดทำวิจัยในหัวข้อดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ได้ศึกษา ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ ในการใช้เครื่องมือสำคัญคือพิพิธภัณฑ์ที่เป็นสมบัติของชาติในการพัฒนาประเทศ กระตุ้นเศรษฐกิจ และพัฒนาทรัพยากร รวมถึงประโยชน์ด้านอื่นได้อย่างเป็นระบบ หากผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขออภัยมา ณ ที่นี้ ด้วย

พลอากาศตรี

(ไพฑูรย์ ไล่เลิศ)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๕

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วย พลเอก ราเมศวร์ สันติบุตร อาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย ที่คอยช่วยเหลือ และสละเวลาในการให้คำปรึกษา เพื่อให้วิจัยฉบับนี้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ ขอขอบคุณ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ที่จัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่เกิดประโยชน์ต่อผู้บริหารในทุกภาคส่วน สนับสนุนกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และสร้างประสบการณ์ใหม่ให้แก่ผู้เรียน ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.จิราภรณ์ ศรีศิลา ผู้ที่เป็นทั้งอดีตผู้บังคับบัญชา และอาจารย์ผู้ให้ความรู้ คำแนะนำ รวมทั้งนำประสบการณ์ทั้งในด้านการทำงานและการศึกษา มาช่วยบูรณาการให้ผู้วิจัยผ่านพ้นช่วงเวลาของการศึกษา และการทำงาน รวมถึงการเป็นหัวหน้าครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอขอบคุณผู้บังคับบัญชา และกองทัพอากาศ ที่ส่งเสริมให้ผู้วิจัยได้เข้ารับการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕ การได้รับโอกาสในครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้และประสบการณ์มากยิ่งขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อกองทัพอากาศได้เป็นอย่างดี และขอขอบคุณข้าราชการกรมสารบรรณทหารอากาศ และเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ และการบินแห่งชาติทุกท่าน ที่ช่วยสนับสนุน และเป็นแรงผลักดันที่พร้อมสำหรับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้มีความก้าวหน้าและทันสมัย เทียบได้กับอารยประเทศ

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ หมู่สิงโต รุ่นที่ ๖๕ ที่พร้อมใจกันสนับสนุน เป็นกำลังใจ และช่วยขับเคลื่อนให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี รวมทั้ง เพื่อน วปอ.๖๕ ทุกท่าน ที่ได้รู้จัก ถือได้ว่าเป็นมิตรภาพที่ดีที่เกิดขึ้นในการศึกษา

ขอขอบคุณเพื่อนเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ทุกท่าน ประกอบด้วย มิวเซียมสยาม พิพิธภัณฑ์แห่งชาติ จังหวัดสุพรรณบุรี อนุสรณ์สถานแห่งชาติ และพิพิธภัณฑ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการสนับสนุน ข้อมูล และข้อเสนอแนะ สำหรับการจัดทำวิจัย ทำให้งานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

และสุดท้ายผู้วิจัยขอขอบคุณครอบครัวที่เป็นกำลังใจที่สำคัญที่สุด ในการสนับสนุนให้งานวิจัยนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี และอยู่เคียงข้างผู้วิจัยเสมอมา

พลอากาศตรี

(ไพฑูรย์ ไล่เลิศ)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๕

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
ขอบเขตของการวิจัย	๒
วิธีดำเนินการวิจัย	๒
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๓
คำจำกัดความ	๔
บทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๕
ทฤษฎีและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพลังอำนาจของชาติ	๕
ทฤษฎีและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์	๘
ทฤษฎีและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑสถานและการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถาน	๑๑
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๑๕
สรุป	๑๖
บทที่ ๓ ความเป็นไปได้การใช้พิพิธภัณฑสถานของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ	๑๗
การพิจารณาสถานะแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง	๑๗
แนวทางการใช้พิพิธภัณฑสถานของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ	๒๔
สรุป	๓๑
บทที่ ๔ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล	๓๒
การศึกษาบทบาทการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถานในประเทศไทย	๓๒
การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานชั้นนำของโลก	
กับรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานของประเทศไทย	๓๔
ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้พิพิธภัณฑสถานของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ	๔๑
สรุป	๔๕

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๔๖
สรุป	๔๖
ข้อเสนอแนะ	๕๓
บรรณานุกรม	๕๕
ประวัติย่อผู้วิจัย	๕๗

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๓ - ๑	ศึกษาวัตถุประสงค์ ในลำดับต่อไปผู้วิจัยได้ศึกษาวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชั้นนำในระดับโลก และระดับประเทศไทย	๒๖
๓ - ๒	แสดงหลักสูตรและการศึกษาในด้านพิพิธภัณฑ์ระหว่างต่างประเทศและประเทศไทย	๒๙
๔ - ๑.	เปรียบเทียบการพัฒนาของพิพิธภัณฑ์	๓๕
๔ - ๒	แนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ	๔๑

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๑ - ๑ ความเชื่อมโยงในกระบวนการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	๓
๒ - ๑ แผนภาพอธิบายเกี่ยวกับอำนาจของชาติในหลายรูปแบบ	๗
๒ - ๒ ตารางแสดงปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้	๑๐
๓ - ๑ แผนผังความคิด “แนวทางการใช้พิพิธภัณฑสถานของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจของชาติ” ตามแนวคิดของผู้วิจัย	๒๔
๓ - ๒ การส่งเสริมพิพิธภัณฑสถานให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติในมุมมองของผู้วิจัย	๒๕
๓ - ๓ แหล่งเรียนรู้ ๓ อันดับแรกที่เยาวชนไทยอยากให้มีใกล้บ้าน	๓๐
๕ - ๑ แนวทางการส่งเสริมพิพิธภัณฑสถานให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติตามแนวคิดของผู้วิจัย	๔๗
๕ - ๒ แนวทางการใช้พิพิธภัณฑสถานของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ	๔๙
๕ - ๓ การเป็นพลังอำนาจแห่งชาติของพิพิธภัณฑสถาน	๕๐

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมบนโลกปัจจุบันในศตวรรษที่ ๒๑ เป็นยุคที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การใช้เทคโนโลยีหลากหลายรูปแบบมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันทำให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์ หรือการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดาย ถึงแม้ว่าเทคโนโลยีจะมีกระบวนการที่มีความซับซ้อนสูงก็ตาม ทำให้โลกในปัจจุบันกลายเป็นโลกไร้พรมแดน (Borderless World) ปฏิเสธไม่ได้ว่าเทคโนโลยีที่ก้าวกระโดดเหล่านี้ส่งผลให้การเรียนรู้ของมนุษย์นั้นเป็นไปได้อย่างสะดวกสบาย การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ก็เป็นไปได้ง่าย ๆ ปัจจุบัน “พิพิธภัณฑ์” หรือ “พิพิธภัณฑ์สถาน” ถือเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น มีบทบาททางสังคมและวัฒนธรรมในการเป็นสถาบันที่รวบรวม สงวนรักษา มรดกของแต่ละท้องถิ่นหรือประเทศ เป็นแหล่งแสดงประวัติศาสตร์ และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นหรือประเทศนั้น ๆ อีกทั้งยังเป็นสถานที่ให้บริการในฐานะเป็นจุดรวมทางวัฒนธรรมและเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านการศึกษา นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์ยังมีบทบาททางเศรษฐกิจที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดธุรกิจต่าง ๆ เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจร้านอาหาร ทำให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจและสามารถยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประเทศนั้น ๆ ได้ และอีกบทบาทหนึ่งที่สำคัญ คือ พิพิธภัณฑ์กับบทบาททางการเมือง ที่มีส่วนช่วยและเสริมสร้างความรู้สึกภาคภูมิใจและความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของชุมชนหรือประเทศให้เกิดขึ้นกับผู้คนในท้องถิ่น จะเห็นได้ว่า “พิพิธภัณฑ์” หรือ “พิพิธภัณฑ์สถาน” ในศตวรรษที่ ๒๑ นั้น ไม่ได้เป็นเพียงที่เก็บของเก่าอย่างที่คนทั่วไปได้ตีความแต่เป็นสถานที่ที่ส่งผลต่อผู้คนที่เข้ามาเยี่ยมชมโดยพยายามหาวิธีหรือวิถีทางทำให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น โดยยังคงเนื้อหาสาระที่เป็นแก่นของพิพิธภัณฑ์อยู่ ทำให้คนยุคใหม่สนใจที่จะปรับมุมมองที่มีต่อพิพิธภัณฑ์ว่าเป็นสถานที่ที่น่าเข้าเยี่ยมชมหรือมีประสบการณ์ร่วมกับพิพิธภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งการเข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์อาจจะส่งผลให้มุมมองหรือทัศนคติต่าง ๆ ของผู้เยี่ยมชมเปลี่ยนไป และสิ่งที่พิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งนำเสนออาจจะแฝง Soft Power หรือ Key Message บางอย่างให้ผู้เยี่ยมชมได้กลับไปวิเคราะห์ในมุมมองของตนเองจนเกิดความคิดคล้อยตามหรือสนับสนุนการขับเคลื่อนกิจกรรมในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ หรือระดับโลกได้ เช่น พิพิธภัณฑ์แห่งชาติและพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติของจีน ญี่ปุ่น เกาหลี และไต้หวัน ที่จัดแสดงให้ประชาชนได้เข้าใจและภาคภูมิใจถึงความเป็นมาของชาติตน แสดงให้เห็นความยิ่งใหญ่ทางอารยธรรมและวัฒนธรรมที่มีความเป็นมาที่ยาวนานทำให้สามารถสร้างความผูกพันที่ลึกซึ้งของคนในชาติ และทำให้คนรุ่นใหม่รับรู้และภาคภูมิใจในประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับเรื่องชาติของตน ปัจจุบัน ประเทศไทยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยสภากร พิพิธภัณฑ์ ระหว่างชาติ (Thai National Committee for international Council of Museum) กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพิจารณาดำเนินงานด้านพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทย

ให้สอดคล้องกับแนวทางของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างประเทศ (ICOM) อีกทั้งให้สอดคล้องกับสภาการณปัจจุบัน และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะเห็นได้ว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับงานด้านพิพิธภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การส่งเสริมให้พิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยเป็นพลังอำนาจแห่งชาติจึงเป็นสิ่งที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ ด้วยเหตุปัจจัยตามที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จึงส่งผลให้ผู้วิจัยมีความสนใจใคร่รู้ที่จะดำเนินการวิจัยในหัวข้อ แนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย
๒. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของโลกกับรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทย
๓. เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้กำหนดเป้าหมายการศึกษาอยู่ที่ “พิพิธภัณฑ์ หรือพิพิธภัณฑ์สถาน” และ “พลังอำนาจแห่งชาติ” ดังนั้น เพื่อให้การค้นคว้าเป็นระบบและอยู่ในกรอบเรื่องที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงกำหนดให้มีการศึกษาวิจัยบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านพิพิธภัณฑ์และด้านยุทธศาสตร์ชาติ ทั้งที่เป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งจะมีการกำหนดคุณสมบัติเรื่องอายุและประสบการณ์ของการทำงาน รวมทั้งกำหนดเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ผ่านการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นและการสัมภาษณ์ทางไกล รวมทั้งค้นคว้าวิจัยจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์และแผนยุทธศาสตร์ของชาติ แนวทางการปฏิบัติงานขององค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาพัฒนาและหาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อไป

๑. การรวบรวมข้อมูล

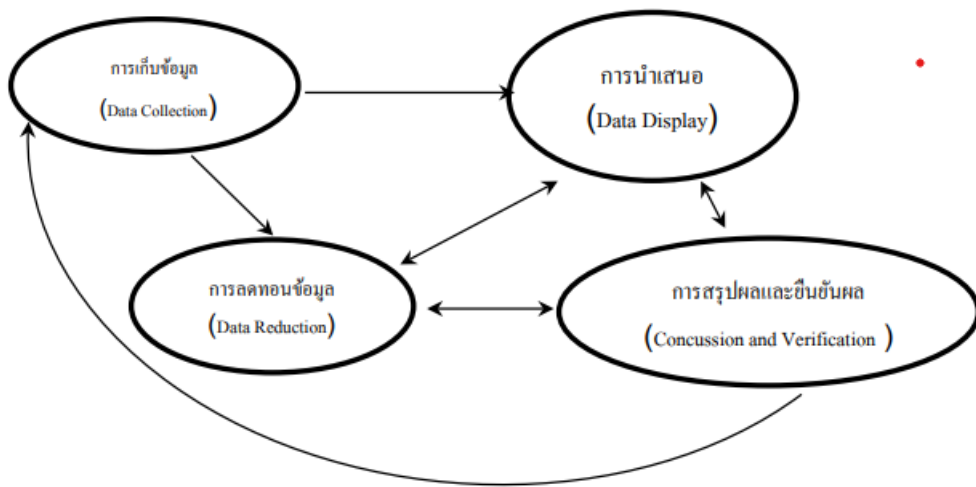
๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ในเรื่องที่ผู้วิจัยต้องการ และเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนสามารถนำมาใช้สำหรับการวิจัยได้ และดำเนินการโดยการประชุมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาข้อสรุปในการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการโดยการศึกษาจากตำรา หนังสือ และเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากการรวบรวมข้อมูลในเบื้องต้นแล้ว จะทำการตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล และนำมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดในการศึกษา (Documentary Analysis)

แผนภาพที่ ๑ - ๑ ความเชื่อมโยงในกระบวนการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ที่มา : (Miles & Huber man (1994) อ้างใน สุมินทร เป้าธรรม, ๒๕๕๘)

๓. การนำเสนอข้อมูล

เมื่อได้ผลการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะดำเนินการนำเสนอข้อมูลด้วยวิธี การนำเสนอด้วยภาพวิเคราะห์ (Visual display) เพื่อให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจหลักการและแนวทางการปฏิบัติอย่างชัดเจน ถูกต้อง และเข้าใจง่าย ผสมผสานกับการนำเสนอกรณีศึกษาย่อย (Illustrative case) เพื่อเป็นการยืนยันว่าสิ่งที่ศึกษานั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์และผลที่คาดว่าจะได้รับที่ตั้งไว้ในเบื้องต้นหรือไม่ และนำเสนอแนวทางปฏิบัติเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาตามหัวข้อวิจัยที่กำหนดไว้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. เรียนรู้รูปแบบการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย
๒. ผลการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของโลกกับรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทย
๓. ข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์ของไทยให้เป็นอำนาจของชาติ

คำจำกัดความ

การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ (Museum Management)

หมายถึง กระบวนการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ให้บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ตามที่วางเอาไว้ ICOM ได้กล่าวถึงการจัดการพิพิธภัณฑ์ว่า การจัดการพิพิธภัณฑ์เป็นการกระทำที่สร้างความมั่นใจในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์และกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับงานด้านพิพิธภัณฑ์ ด้านการเงินและบัญชี กฎหมาย การรักษาความปลอดภัย และค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา การบริหารงานบุคคล และการตลาด ตลอดจนยุทธศาสตร์และแผนเกี่ยวกับกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์ (Museum)

หมายถึง องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่เปิดเป็นสถานที่สาธารณะ และเป็นสถาบันถาวรที่ให้บริการแก่สังคมและมีส่วนในการพัฒนาสังคม มีหน้าที่รวบรวม สงวนรักษา ค้นคว้าวิจัย เผยแพร่ความรู้ และจัดแสดง วัตถุอันเป็นหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ทั้งนี้เพื่อจุดประสงค์ทางการค้นคว้า การศึกษา และ ความเพลิดเพลินใจ

พลังอำนาจแห่งชาติ (National Power)

หมายถึง ความสามารถของรัฐหนึ่ง ในอันที่จะก่อให้เกิดอิทธิพลแก่รัฐอื่น ๆ อันมีองค์ประกอบที่เป็นพื้นฐานสำคัญของพลังอำนาจแห่งชาติที่อาจแบ่งออกเป็น ๕ องค์ประกอบด้วยกัน คือ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมจิตวิทยา ด้านการทางทหาร และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาแนวทางการใช้พิพิธภัณฑสถานของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเอกสารต่าง ๆ เพื่อกำหนดเป็นกรอบและแนวทางในการวิจัยดังต่อไปนี้

๑. ทฤษฎีและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพลังอำนาจของชาติ
๒. ทฤษฎีและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์
๓. ทฤษฎีและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑสถานและการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถาน

ทฤษฎีและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพลังอำนาจของชาติ

พลังอำนาจของชาติ (National Power) เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าความสามารถของรัฐหนึ่งจะมีอิทธิพลหรือส่งผลต่อรัฐอื่น ๆ อย่างไร เพราะว่าทุกประเทศย่อมมีพลังอำนาจไม่เท่ากัน ประเทศที่มีพลังอำนาจมากกว่าในทุกด้านย่อมมีอิทธิพลหรือมีอำนาจต่อรองกับประเทศอื่น ๆ ได้มากกว่า หรือเรียกว่าได้เปรียบประเทศอื่นในหลาย ๆ ด้าน และพลังอำนาจของชาติที่กล่าวถึงนี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ พลังอำนาจของชาตินั้น อาจใช้คำว่า พลังอำนาจแห่งชาติ หรือ อำนาจของประเทศ และการให้ความหมายหรือคำจำกัดความค่านั้นมีได้หลากหลายทัศนะ

พันเอกหญิง เจริญญา มีบุญลือ (๒๕๕๓) ให้ความหมายของพลังอำนาจแห่งชาติว่า เครื่องมือที่ก่อให้เกิดความสามารถในการดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติในทุก ๆ ด้าน เพื่อผลสำเร็จของวัตถุประสงค์ของชาติและผลประโยชน์ของชาติอันเป็นจุดหมายปลายทางของชาติที่ได้วางไว้ นั่นเอง หรืออาจกล่าวได้ว่า พลังอำนาจของชาติ คือ ศักยภาพของความมั่นคงชาติในฐานะเป็นขีดความสามารถที่จะทำให้ประเทศชาติมีความมั่นคงได้ ประกอบไปด้วย พลังอำนาจแห่งชาติด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การป้องกันประเทศ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พลังงานและสิ่งแวดล้อม

ดร.จิระโชค วีระชัย (๒๕๕๕) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับพลังอำนาจของชาติไว้ว่า หากเปรียบเทียบชาติเหมือนกับบุคคล และความมั่นคงแห่งชาติเปรียบเหมือนสุขภาพทางกายและใจ กำลังอำนาจแห่งชาติกินความรวมถึงความมั่นคงแห่งชาติ (มิติภายใน) แต่มีลักษณะพิเศษคือ มีการเปรียบเทียบกับชาติอื่น (มิติภายนอก) ในยามปกติกำลังอำนาจแห่งชาติเป็นศักยภาพหรือขุมพลัง (Potential) ในยามสงครามกำลังอำนาจมีมากหรือน้อย คือ แข็งแรงหรืออ่อนแอย่อมปรากฏเป็นรูปธรรมได้เด่นชัด เพราะหมายถึงการพ่ายแพ้หรือชนะ

กำลังอำนาจของชาติเกี่ยวโยงโดยตรงกับการพัฒนา กล่าวโดยปกติหากมีการพัฒนามากก็ย่อมมีแนวโน้มที่จะมีกำลังอำนาจ ทั้งนี้หากการพัฒนาเป็นในทุก ๆ ด้าน ไม่ใช่หนักไปทางเศรษฐกิจหรือการศึกษาหรือการศาสนาเท่านั้น เช่น พลังอำนาจทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น สามารถแปรเปลี่ยนเป็นพลังอำนาจทางการเมืองและการทหารได้ เพราะฐานทางเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือ

ด้านอื่น ๆ พอลจะรองรับได้และช่วยสนับสนุนให้การสร้างอาวุธยุทธโธปกรณ์และพัฒนากำลังทางทหารได้ไม่ยากนัก

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ (๒๕๕๙) ให้ความหมายไว้ว่า “กำลังอำนาจแห่งชาติคือ กำลังหรือขีดความสามารถของชาติ” หรือกล่าวได้อีกอย่างว่า “กำลังอำนาจแห่งชาติ คือ ความสามารถของรัฐหนึ่งในอันที่จะก่อให้เกิดอิทธิพลแก่รัฐอื่น ๆ” เพราะเหตุว่าประเทศต่าง ๆ ย่อมมีพลังอำนาจแห่งชาติไม่เท่ากัน บรรดาประเทศที่มีพลังอำนาจมากอันได้แก่ประเทศอภิมหาอำนาจและประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ ย่อมจะมีอิทธิพลเหนือประเทศที่ยากจน และมีพลังอำนาจน้อยกว่าทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อมก็ตาม

นอกจากนี้ ยังอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเชื่อมโยงกับการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติว่า กำลังอำนาจของชาติ หรือ National Power เริ่มมีการใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์มาตั้งแต่อดีต ที่เด่นชัดคือ Niccolo Machiavelli ได้เสนอความคิดที่เกี่ยวกับพลังอำนาจของรัฐซึ่งต่อมาก็ได้พัฒนามาเป็น องค์ประกอบของกำลังอำนาจของชาติ ๓ ประการคือการเมืองสังคม และการทหาร ต่อมาแนวความคิดในเรื่องของกำลังอำนาจของชาติได้ถูกพัฒนาเพิ่มเติม โดย Carl von Clausewitz ได้เพิ่มเติมองค์ประกอบที่ ๔ คือ เศรษฐกิจ ทำให้องค์ประกอบพลังอำนาจของชาติสมบูรณ์ยิ่งขึ้น คือ ประกอบด้วย การเมือง เศรษฐกิจ การทหารและสังคมจิตวิทยา

ช่วงต่อมา นักยุทธศาสตร์หลายท่านและสถาบันต่าง ๆ ได้ศึกษาและพัฒนาองค์ประกอบของกำลังอำนาจของชาติให้กว้างขวาง และครอบคลุมพลังอำนาจด้านต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นภายหลังตามการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ โลกยุคปัจจุบันที่มีวิวัฒนาการไปตามเวลา องค์ประกอบของกำลังอำนาจของชาติในยุคปัจจุบันจึงประกอบไปด้วย การเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

นอกจากนี้ จากการศึกษาบทความจากนิตยสารยุทธโธษ ในหัวข้อ “ข้ออภิปรายพลังอำนาจแห่งชาติและพลังอำนาจรูปแบบใหม่” โดย พ.อ.ดร.ชรัติ อุ่นสัมฤทธิ์ พ.ศ.๒๕๕๖ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับพลังอำนาจรูปแบบใหม่ไว้ว่า จากแนวคิดของทอปปิเลอร์ เกี่ยวกับแหล่งที่มาของอำนาจ ได้มีผู้เสนอแนวคิดเครื่องมือของพลังอำนาจแบบใหม่ว่างาน่าสนใจ กล่าวคือ ข่าวกอง (Intelligence) การทูตสาธารณะ (Public Diplomacy) สื่อ (The media) เวลา (Time) และความอ่อนตัว (Flexibility) ไม่ใช่ความรุนแรง ไม่ใช่พลังอำนาจการยิงอีกต่อไปแม้ว่าในที่สุดแล้วจะมีการใช้ความรุนแรงก็ตาม แต่เน้นเป็นการมองถึงที่มาของความรุนแรง

การข่าวกรอง ซึ่งมาจากข้อมูลข่าวสาร เป็นการใช้ข้อมูลข่าวสารให้เกิดเป็นพลังอำนาจในด้านการทูตสาธารณะนั้นเป็นการทูตทั้งในประเทศและต่างประเทศ กล่าวคือ ใช้แนวคิดของการเจรจาต่อรองนั่นเอง ในเรื่องของสื่อที่ปัจจุบันไม่อาจปฏิเสธถึงพลังอำนาจรูปแบบใหม่ในด้านนี้ได้เลยว่าทรงอิทธิพลเพียงใดจนมีผู้กล่าวว่า กล้องและคอมพิวเตอร์ได้กลายเป็นอาวุธในสงครามไปแล้วกรณีตัวอย่างเหตุการณ์ความไม่สงบในโซมาเลีย ผู้ก่อความไม่สงบใช้ทวิตเตอร์ (Twitter) เป็นอาวุธประเภทหนึ่ง เวลาเป็นเรื่องของจังหวะโอกาสและความเร็ว อันเป็นหลักการวิธีการทางสงครามของอเมริกันใหม่ (Principles of the New American “Way of War”) ที่สามารถกระทำอย่างรวดเร็วสู่วงจรการตัดสินใจของข้าศึก ความอ่อนตัวเป็นความยืดหยุ่นที่ปฏิบัติได้อย่างรวดเร็วและหลายมิติ อัน

กลายเป็นแหล่งที่มาของพลังอำนาจที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่ง มีข้อคิดประการหนึ่งว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นดูจะมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านความเป็นผู้นำอย่างมาก ซึ่งผู้เขียนเสนอว่าเป็นพลังอำนาจสำคัญยิ่งที่ไม่ควรมองข้าม

ทฤษฎี soft power หรือ อำนาจละมุน ของ Joseph S. Nye, Jr. แห่ง Harvard University ซึ่งเป็นทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ โดยกล่าวถึงการใช้อำนาจในรูปแบบใหม่สำหรับโน้มน้าวกลุ่มเป้าหมายผ่านกลไกผสมผสาน เช่น ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ ภาพลักษณ์ทางการเมือง และเสน่ห์ทางวัฒนธรรม โดยพลังอำนาจในลักษณะนี้แตกต่างกับอำนาจทางทหารอย่างชัดเจน ประกอบด้วย

๑. วัฒนธรรมที่สามารถโน้มน้าวผู้อื่นได้
๒. ค่านิยมทางการเมืองทั้งในและนอกประเทศ
๓. นโยบายต่างประเทศที่ชอบธรรมและใช้อำนาจอย่างมีศีลธรรม

ซึ่งสามารถอธิบายได้จากแผนภาพที่ Nye อธิบายเกี่ยวกับอำนาจของชาติในหลายรูปแบบ ดังนี้

แผนภาพที่ ๒ - ๑ แผนภาพอธิบายเกี่ยวกับอำนาจของชาติในหลายรูปแบบ

Power Types	Behaviors	Basic Tools	Government Policies
Military power	* Coercion * Deterrence * Protection	* Threat * Force	* Coercive Diplomacy * War * Alliance
Economic Power	* Encouragement * Coercion * Admirableness	* Money-Making * Investment * Values, Culture	* Help * Bribery * Public Diplomacy
Soft Power	* Creating Agenda	* Policies * Institutions	* Bilateral and Multilateral Diplomacy

ที่มา : Nye. (๒๐๐๕). Soft Power: The Means to Success in World Politics

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พลังอำนาจของชาตินั้นเป็นอำนาจพื้นฐานที่ทุกประเทศต้องมี เพื่อเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับประเทศนั้น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ และพลังอำนาจของชาติคือทรัพยากรหรือเครื่องมือในกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategic Process) ของยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy) ให้เป็นแนวทางให้ไปสู่จุดหมายปลายทางหรือผลสำเร็จแห่งชาติ (Ends) ที่วางไว้ แต่สิ่งที่น่าสนใจคือ การแสดงทัศนะถึง “พลังอำนาจรูปแบบใหม่” ที่ประกอบไปด้วย ข่าวกรอง (Intelligence) การทูตสาธารณะ (Public Diplomacy) สื่อ (The media) เวลา (Time) และความอ่อนตัว (Flexibility) ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาเป็นเครื่องมือของ Soft Power หรือ อำนาจละมุน ใช้ยุทธวิธีที่แตกต่างไปจากรูปแบบพลังอำนาจเก่า สามารถเข้าถึง

กลุ่มเป้าหมายได้ตรงกับวัตถุประสงค์ เข้าใจง่าย ส่งผลให้การศึกษาแนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติสามารถทำได้

ทฤษฎีและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์

ประเทศไทยกำหนดให้มีการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแสดงให้เห็นว่าคนไทยได้ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับด้านประวัติศาสตร์มาตั้งแต่วัยเรียน ซึ่งประโยชน์ของการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ทำให้รู้ถึงพฤติกรรมของมนุษย์ในอดีต เพื่อให้เข้าใจถึงพฤติกรรมของมนุษย์ในปัจจุบัน รวมทั้งเข้าใจถึงสภาพสังคมและปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันว่ามีที่มาที่ไปอย่างไร และจะมีวิธีหรือแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาสังคม รวมทั้งมีวิธีการในพัฒนาคนและสังคมในปัจจุบันได้อย่างไร ซึ่งความหมายและทัศนะที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์มีหลายประการ

สิริวรรณ ศรีพหล (๒๕๕๒) ประวัติศาสตร์ คือ การศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวของมนุษย์ในอดีต เพื่อให้เข้าใจถึงพื้นฐานของมนุษย์ วิวัฒนาการของมนุษย์และสังคม รวมทั้งความสำเร็จและข้อผิดพลาดของมนุษย์ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของสังคมปัจจุบัน และประวัติศาสตร์ (History) มาจากคำในภาษากรีกว่า “Historia” ซึ่งมีความหมายว่า การหาความจริงหรือความรู้ที่ได้จากการหาความจริงหรือความรู้ที่ได้จากการหาความจริงโดยธรรมชาติของมนุษย์นั้น มนุษย์ปรารถนาที่จะรู้เรื่องราวอดีตของตนว่ามีความเป็นมาอย่างไร การศึกษาประวัติศาสตร์จึงจำเป็น และเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

อาร์. จี. คอลลิงวูด (R. G. Collingwood) อธิบายว่า ประวัติศาสตร์ คือ วิธีการวิจัยหรือการไต่สวนโดยมีจุดมุ่งหมายจะศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ชาติที่เกิดขึ้นในอดีต (History Is a Kind of Research or Inquiry Action of Human Beings That Have Been Done In The Past.)

อี. เอช. คาร์ (E. H. Carr) อธิบายว่า ประวัติศาสตร์นั้นก็ คือ กระบวนการอันต่อเนื่องของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักประวัติศาสตร์กับข้อมูลของเขา ประวัติศาสตร์ คือ บทสนทนาอันไม่มีที่สิ้นสุดระหว่างปัจจุบันกับอดีต (What Is History?, Is That it Is a Continuous Process of Interaction Between The Present And The Past.)

ศ.ดร.ธงชัย วินิจจะกุล นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในสหรัฐอเมริกาอธิบายถึงคำว่าประวัติศาสตร์และเตือนผู้ศึกษา/อ่านประวัติศาสตร์ไว้นำสนใจ ดังนี้ “การเข้าใจอดีตนั้น คือ ประวัติศาสตร์ เราต้องเข้าใจว่าความรู้เกี่ยวกับอดีตนั้นสร้างใหม่ได้เรื่อย ๆ เพราะทัศนะมุมมองของสมัยที่เขียนประวัติศาสตร์นั้นเปลี่ยนอยู่เสมอ”

คอลลิงวูด (Collingwood, ๑๙๖๒) นักปรัชญาทาง ประวัติศาสตร์ชาวอังกฤษได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการศึกษาประวัติศาสตร์ไว้ ๓ ประการ คือ

๑. เพื่อให้รู้ว่าการเป็น “คน” นั้นคืออะไร
๒. เพื่อให้รู้ว่าการเป็น “คน” ชนิดที่เราเป็นนั้นคืออะไร
๓. เพื่อให้รู้ว่า “ตัวเราเอง” นั้นสามารถทำอะไรได้แค่ไหน

ดังนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์ จึงมีความจำเป็น ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ และอาคม พัทธยะ (๒๕๒๕) ได้อธิบายคุณค่าของประวัติศาสตร์ไว้ สรุปได้ดังนี้

๑. เพื่อให้มนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของตนเองและประโยชน์ของสังคมได้ มนุษย์ต้องเข้าใจสิ่งที่อยู่แวดล้อมตัวเอง ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม โดยเฉพาะการเข้าใจสิ่งแวดล้อมทางสังคมนั้น มนุษย์จะต้องรู้กำเนิดและพัฒนาการสิ่งนั้น ๆ วิธีเข้าใจสิ่งใด โดยการศึกษากำเนิดและพัฒนาการ เรียกว่า การเข้าสู่ปัญหาด้วยประวัติศาสตร์อันเป็นวิธีที่เราใช้เป็นปกติ ในชีวิตประจำวันและในทางวิชาการอยู่เป็นประจำ วิชาประวัติศาสตร์จึงมีคุณค่าที่สอนให้เข้าใจสิ่งแวดล้อม ทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

๒. มนุษย์จำเป็นต้องรู้จักตนเอง กล่าวคือ รู้ว่ามนุษย์สามารถทำอะไรได้และไม่สามารถทำอะไร ได้รู้ว่าภายใต้เงื่อนไขอะไรที่ทำให้มนุษย์ทำอะไรได้ และภายใต้เงื่อนไขอะไรที่มนุษย์ไม่สามารถทำอะไรได้ ความรู้เหล่านี้ได้มากก็โดยการดูว่ามนุษย์ได้เคยทำอะไรมาแล้ว ภายใต้เงื่อนไขอะไรบ้าง นั่นก็คือ รู้จักตนเอง ในฐานะมนุษย์จากประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติและสังคมที่เล็กกลอง ประวัติศาสตร์จึงสอนให้รู้จักตนเอง คือ รู้ทั้งส่วนที่เป็นพลังและความอ่อนแอของตนเอง

๓. มนุษย์มีอดีตของตนเอง ความรู้เกี่ยวกับอดีตนั้น เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการกระทำของมนุษย์ ในปัจจุบันอย่างมาก ความรู้เกี่ยวกับอดีตจึงเป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดการกระทำของคนในปัจจุบัน ประวัติศาสตร์สอนให้รู้ถึงอดีตเหล่านั้นและทำให้คนที่มีความรู้ทางประวัติศาสตร์เข้าใจความคิดของคนอื่น ๆ ในสังคมนั้น ๆ ได้กระจ่างแจ้งขึ้น

๔. ประวัติศาสตร์สอนวิธีคิดอย่างมีเหตุผลและวางอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง วิชาประวัติศาสตร์ เน้นความสำคัญของการจัดอคติจึงวางกลวิธีศึกษาให้ยึดถือในเหตุผลเป็นใหญ่ การคิดอย่างมีเหตุผลนี้ ยังมีคุณค่าอย่างมากในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้มองเห็นปัญหาอย่างชัดเจน และแก้ปัญหา อย่างรอบคอบ

ทฤษฎีการรับรู้ หรือ Perception Theory ของ Ulric Neisser นักจิตวิทยาชาวเยอรมัน กล่าว คือ การรับรู้เป็นกระบวนการประมวลผลจากบนลงล่างและจากล่างขึ้นบนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการตีความสิ่งเร้าที่ดีที่สุด เรียกว่า “วงจรการรับรู้” หรือ “Perceptual Cycle” (Neisser, ๑๙๗๖ as cited in Mcleod, ๒๐๑๘) คือ กระบวนการที่สัมพันธ์ความคิด ความรู้สึก ความจำ การเรียนรู้ การตัดสินใจ ดังนี้

๑. สิ่งเร้า (Stimulus) ทำให้เกิดการรับรู้ เช่น สถานการณ์ เหตุการณ์ คน สัตว์ และสิ่งของ

๒. ประสาทสัมผัส (Sense Organs) ทำให้เกิดความรู้สึก เช่น ตามองกลิ่น ลิ้นรับรู้รส และผิวหนังรู้สึกร้อนหนาว

๓. ประสบการณ์ หรือความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเร้าที่สัมผัส

๔. การแปลความหมายของสิ่งเร้าที่สัมผัส โดยสมองทำหน้าที่ทบทวนความรู้เดิมว่าสิ่งเร้านั้นคือ อะไร และพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ ซึ่งได้แก่ ผู้รับรู้ เป้าหรือสถานการณ์ของการรับรู้

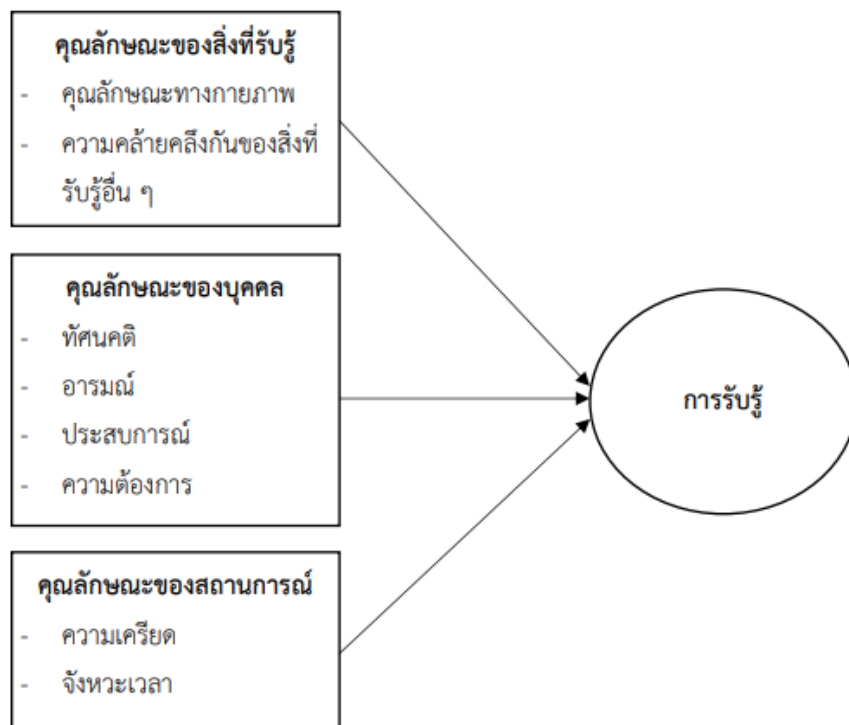
วิเชียร วิทย์อุดม (๒๕๔๗) กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ กล่าว คือ บุคคลมีความแตกต่างกัน แม้ว่าจะเห็นสิ่งเดียวกันขึ้นอยู่กับปัจจัย และสิ่งที่ก่อให้เกิดภาพการรับรู้ อธิบายได้ดังนี้

๑. ผู้รับรู้ (Perceiver) การแปลความหมาย ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากอุปนิสัยส่วนตัวของบุคคลที่เกี่ยวกับทัศนคติ แรงจูงใจ ความสนใจ ประสบการณ์ที่ผ่านมา และความคาดหวัง

๒. เป้าหมายของการรับรู้ (Target) ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางอารมณ์ เสียง ขนาด เป้าหมายที่สามารถกระทบต่อการรับรู้ได้

๓. สถานการณ์ของการรับรู้ (Situation) คือ สิ่งแวดล้อมในขณะที่ เรามองเหตุการณ์นั้น ๆ เป็นสิ่งสำคัญ เช่น เวลา แสง เสียง อุณหภูมิ หรือสภาวะการณ์อีกหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคล

แผนภาพที่ ๒ - ๒ ตารางแสดงปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้

ที่มา : (Hugh J . Arnold & Daniel C. Feldman, Organization Behavior, Copyright by McGraw - Hill In c., 1986 P.35)

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ประวัติศาสตร์ นั้นเป็นสิ่งที่ทำให้คนในแต่ละสังคมได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง ได้ศึกษาประสบการณ์ทั้งที่เป็นความสำเร็จและความล้มเหลว เพื่อเป็นเครื่องตัดสินใจการดำเนินการต่อไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด ๆ ก็ตาม ประวัติศาสตร์มีส่วนช่วยให้คนในสังคมหนึ่งรู้สึกว่าได้ร่วมชะตากรรมเดียวกัน มีอัตลักษณ์ของความเป็นชาติและความหวังแทน

อิสราเอล ซึ่งในปัจจุบัน คำว่า “พิพิธภัณฑ์” สามารถนิยามให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง และพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์บุคคลสำคัญ เป็นต้น ซึ่งผู้ที่ได้ศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์จากพิพิธภัณฑ์ ก็ย่อมที่จะได้เรียนรู้เรื่องราว และเกิดประสบการณ์ร่วมกัน และมีแนวโน้มที่จะเกิดการคิด วิเคราะห์ และเกิดแนวทางการปฏิบัติซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมทั้งปัจจุบันและอนาคตได้เช่นเดียวกัน พลังอำนาจของชาติในปัจจุบันอันได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ก็เป็นเครื่องมือที่กำหนดความเป็นไปของชาติ ซึ่งอิทธิพลของพิพิธภัณฑ์จึงมีแนวโน้มที่จะเป็นพลังอำนาจของชาติอีกด้านหนึ่งได้ไม่เพียงเท่านั้น การรับรู้ของคนเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาและสร้างความเชื่อในเรื่องของประวัติศาสตร์ และเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันให้พิพิธภัณฑ์เป็นเครื่องมือหนึ่งในการเป็นพลังอำนาจของชาติได้ หากใช้วิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสมทำให้คนรับรู้และเข้าใจสิ่งที่สื่อสารออกไปได้อย่างถูกต้อง และเกิดการคล้อยตาม เป็นไปตามเงื่อนไขและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ทฤษฎีและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์และการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์

ความหมายและความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์

วิวัฒนาการด้านความหมายและบทบาท ของพิพิธภัณฑ์ให้เห็นเด่นชัด นับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๒๓ (คริสต์ศตวรรษที่ ๑๘) ซึ่งได้ให้ความหมาย “มิวเซียม” ว่า “สถานที่สำหรับเก็บสะสมและจัดแสดงวัตถุต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติวิทยาและประวัติศาสตร์” แนวความคิดเช่นนี้ได้สืบต่อกันมาจนถึงต้นคริสต์ศตวรรษ ๒๐ อย่างไรก็ดีในช่วงระยะเวลา ๑๐ ปี ที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นจากการเกิดขึ้นขององค์การด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ ๓ (จัดตั้งปี ๒๕๔๗) ที่กำกับดูแลการก่อตั้ง “มิวเซียมสยาม” และสร้างมาตรฐานกระบวนการเรียนรู้และการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยการร่วมมือและสนับสนุนการเป็นเครือข่ายกับพิพิธภัณฑ์อื่น ๆ ในประเทศมูลนิธิเพื่อพิพิธภัณฑ์ไทย ๔ (จัดตั้งในปี ๒๕๔๙) โดยคุณปิยะนุช นาคคง ที่ดำเนินการรวบรวมเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ในกรุงเทพมหานคร จัดกิจกรรมและถ่ายทอดความรู้หรือปัญหาาร่วมกัน การจัดกิจกรรมส่งเสริมองค์ความรู้ด้านพิพิธภัณฑ์ของศูนย์ระดับภูมิภาคว่าด้วยโบราณคดีและวิจิตรศิลป์ (SEAMEO Regional Centre for Archaeology and Fine Arts : SPAFA) ๕ ที่จัดให้มีการสัมมนาแลกเปลี่ยนอบรมความรู้ด้านต่าง ๆ ที่มีในพิพิธภัณฑ์ในทุกเดือนช่วงปี พ.ศ.๒๕๕๐ ถึง ๒๕๕๓ การเกิดขึ้นขององค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติในปี พ.ศ.๒๕๓๘ และเปิดบริการพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติในปี พ.ศ.๒๕๔๓ อันเป็นพิพิธภัณฑ์แนวใหม่ในการสร้างองค์ความรู้ และเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ที่สำคัญ รวมทั้งมีการจัดการอบรมให้กับพิพิธภัณฑ์ที่สนใจในด้านการบริหารจัดการและด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ เป็นต้นทำให้เราได้เห็นภาพแนวทางการพัฒนาของวงการพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยในการเริ่มปรับเปลี่ยนลักษณะการให้บริการและการตอบสนองต่อสังคมในด้านการเป็น

แหล่งการเรียนรู้ให้กับคนในชาติได้เป็นอย่างดี หรืออาจสรุปโดยย่อได้ว่าพิพิธภัณฑ์เกิดขึ้นจากการเป็นแหล่งสะสมของล้ำค่าและศูนย์รวมขององค์ความรู้ โดยมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องมาเป็นลำดับ

ประเภทของพิพิธภัณฑ์ตามการจัดแสดงและวัตถุประสงค์การจัดแสดง

สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ หรือ ICOM (International Council of Museum) แบ่งรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ตามการจัดแสดงและวัตถุประสงค์การจัดแสดงออกเป็น ๙ ประเภท

๑. พิพิธภัณฑ์ศิลปะ (Museum of Arts) : จัดแสดงศิลปะทุกแขนง เพื่อสุนทรีย์และศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะ
๒. พิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัย (Gallery of Contemporary Arts) : ขยายขอบเขตของงานศิลปะกว้างขึ้น เช่น รูปภาพ ภาพยนตร์ สถาปัตยกรรม
๓. พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา (Natural History Museum) : ให้ความรู้ด้านธรณีวิทยา พฤกษศาสตร์ สัตววิทยา มานุษยวิทยา นิเวศวิทยา ฯลฯ
๔. พิพิธภัณฑ์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Museum of Science and Technology) : นำเสนอวิทยาการความรู้ต่างๆ และสิ่งประดิษฐ์คิดค้น
๕. พิพิธภัณฑ์ทางมานุษยวิทยาและชาติพันธุ์วิทยา (Museum of Anthropology and Ethnology) : แสดงถึงความหลากหลายของชาติพันธุ์เพื่อเข้าใจในวัฒนธรรม โครงสร้างทางสังคม ศาสนาและความเชื่อ
๖. พิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี (Museum of History and Archaeology) : เล่าความเป็นมาของมนุษย์ในอดีต เน้นจัดแสดงวัตถุโบราณ
๗. พิพิธภัณฑ์ประจำเมืองหรือท้องถิ่น (Regional Museum / City Museum) : ถ่ายทอดวิถีพื้นเมืองหรือเรื่องราวของท้องถิ่นนั้นๆ
๘. พิพิธภัณฑ์แบบพิเศษ (Specialized Museum) : ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น ศิลปะประยุกต์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และการศึกษาด้านสังคมต่างๆ
๙. พิพิธภัณฑ์ของมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษา (University Museum) : จัดตั้งโดยสถาบันการศึกษา มีวัตถุประสงค์ตามความต้องการของสถาบันนั้น ๆ

บทบาทและหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถาน

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้ พิพิธภัณฑ์สถานเป็นศูนย์กลางของชุมชนและบริการชุมชน เป็นสถานที่ให้ความรู้และความเพลิดเพลินบันเทิงใจ ซึ่งพิพิธภัณฑ์สถานจะต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของชุมชน เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบันและอนาคตเข้าด้วยกัน เริ่มต้นด้วยการรวบรวม สงวนรักษาวัตถุสำคัญให้ดำรงอยู่ตลอดไปไม่สูญหาย ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวของวัตถุที่รวบรวม นำออกจัดแสดงเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน โดยเป็นหน้าที่โดยตรงของพิพิธภัณฑ์สถานที่จะละเลยไม่ได้

Dr.Douglas A, Allan ได้เขียนบรรยายเรื่อง The Museum And Its Functions ในหนังสือ The Organization of Museums : Practical Advice ซึ่ง UNESCO ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ ได้จำแนกหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถานได้แก่ การรวบรวม การตรวจพิสูจน์ การทำหลักฐาน การสงวนรักษา การจัดแสดง การให้การศึกษ ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้เป็นหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถานทุกประเภทที่ยอมรับ และปฏิบัติกันอยู่ โดยจะแตกต่างกันในหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งเป็นพิเศษ โดยเฉพาะภัณฑารักษ์จะเน้นในงานศึกษาค้นคว้าวิจัย ถือเป็นหน้าที่สำคัญ หากไม่มีการศึกษาวิจัยแล้ว

พิพิธภัณฑ์สถานก็เป็นเพียงสถานที่เก็บรักษาของและศูนย์กิจกรรมของชุมชน เมื่อพิจารณาหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถานแล้ว พบว่าพิพิธภัณฑ์สถานต้องทำงาน ทั้งงานหน้าฉากและหลังฉาก โดยงานหน้าฉากคือ หน้าที่รวบรวมวัตถุ ศึกษาค้นคว้า และสงวนรักษา ส่วนงานหน้าฉากเป็นกิจกรรมบริการชุมชน ได้แก่ การให้การศึกษ การเผยแพร่ความรู้ทางเอกสารสิ่งพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ (จิรา จงกล, ๒๕๒๕ : ๓๒ - ๔๖) ซึ่งพิพิธภัณฑ์สถานในฐานะที่เป็นแหล่งบันทึกปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นเรื่องราวของอดีตกาลที่ยิ่งใหญ่ สามารถอธิบายบทบาทของพิพิธภัณฑ์สถาน ประกอบด้วย

๑. บทบาททางสังคมและวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์สถานเป็นสถาบันที่ทำประโยชน์ด้านสังคมและวัฒนธรรมให้ท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ ทำหน้าที่สงวนรักษาซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติให้แก่ชุมชน ให้บริการในฐานะเป็นจุดรวมทางวัฒนธรรมและเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการ เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์สถาน เช่น อาสาสมัครร่วมงานในโครงการต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์สถาน และพิพิธภัณฑ์สถานมีส่วนร่วมในการสนับสนุนองค์การทางการศึกษาและอำนวยความสะดวกสำหรับการจัดงานทางวัฒนธรรม และกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่น

๒. บทบาททางเศรษฐกิจ พิพิธภัณฑ์สถานสามารถแสดงบทบาทสำคัญในการย้อนอดีตสภาพเศรษฐกิจของชุมชนเมืองและชนบทได้เป็นอย่างดี ซึ่งพิพิธภัณฑ์สถานจะมีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางช่วยอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและการสืบเนื่องในปัจจุบัน ในท้องถิ่น การท่องเที่ยวจะมีส่วนเสริมสร้างเศรษฐกิจ ซึ่งพิพิธภัณฑ์สถานจะมีส่วนในการสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อท้องถิ่นที่ตั้งอยู่เช่น การเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาทำธุรกิจร้านอาหาร เครื่องดื่ม ร้านขายหนังสือขายของที่ระลึก

๓. บทบาททางการเมือง พิพิธภัณฑ์สถานจะมีส่วนช่วยและเสริมสร้างความรู้สึกภาคภูมิใจและความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของชุมชนให้เกิดขึ้นกับผู้คนในท้องถิ่น รวมทั้งจรรโลงให้คุณค่าของวัฒนธรรมดั้งเดิมดำรงอยู่ตลอดไป (มงคล สรรายสุข, ๒๕๔๑ : ๑๓๖ - ๑๓๗)

พัฒนาการพิพิธภัณฑ์ของไทย

พิพิธภัณฑ์เกิดขึ้นในประเทศไทยในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพัฒนาต่อเนื่องมาเป็นลำดับ จากบทบาทหน้าที่ในการเก็บของล้ำค่าสะสมของแปลก ๆ กลายมาเป็นการสะสมความรู้ที่ผูกติดมากับวัตถุพิพิธภัณฑ์ และทวีความสำคัญในการเก็บรักษาความรู้และเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้มากขึ้นตามลำดับเช่นเดียวกับบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ในส่วนต่าง ๆ ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปทิศทางเดียวกัน โดยมีการตั้งองค์กรที่ดูแลด้านพิพิธภัณฑ์โดยเฉพาะมาช่วยสร้างแนวทางและมาตรฐาน พร้อมทั้งประกาศนโยบาย ให้คำจำกัดความ เพื่อให้พิพิธภัณฑ์ทั่วโลกได้มีการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน โดยเนื้อหาสาระที่สำคัญของการดำเนินงานด้านพิพิธภัณฑ์ มุ่งเน้นไปในการเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไร การเป็นส่วนหนึ่งของสังคมการบริการชุมชน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ การเป็นแหล่งเรียนรู้ การตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการตอบสนองสังคม ในฐานะแหล่งการเรียนรู้ตามอัธยาศัยทำให้มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ที่เกิดขึ้นนั้น สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งคือการที่มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการดำเนินงาน โดยมีการคำนึงถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การตอบสนองในฐานะที่เป็นแหล่งข้อมูล แหล่งเรียนรู้ และเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างสังคมในมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นมิติด้านเวลา ระยะทาง หรือเรื่องราวของการรับรู้ เพื่อให้โลกเกิดพัฒนาการที่สำคัญยิ่งต่อไป อย่างไรก็ตาม ความหมายและการเปลี่ยนแปลงบทบาทของ

พิพิธภัณฑ์ ในด้านของการเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่มีเพิ่มมากขึ้น และเป็นที่ยอมรับกันอย่างสากล รวมทั้งในประเทศไทย โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาของประเทศได้กำหนดให้มี การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อรองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสังคมไทย และได้กำหนดในแผนการพัฒนาประเทศรวมทั้ง มีการระบุไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย นอกจากนี้ยังมีพัฒนาการในการดำเนินการ ทำให้เกิดรูปแบบ และแนวทางในการดำเนินการที่หลากหลาย มีการจำแนกพิพิธภัณฑ์ในหลายแนวทางไม่ว่าจะเป็นการแยกประเภทตามข้าวของหรือวัตถุพิพิธภัณฑ์ที่เก็บสะสม การแบ่งประเภทตามขนาดของพิพิธภัณฑ์ หรือ การแบ่งประเภทตามแนวทางการบริหารเป็นต้น บทบาทของพิพิธภัณฑ์ที่เปลี่ยนไปโดยมีความชัดเจน ในด้านของการเป็นแหล่งเรียนรู้ จึงเป็นที่เข้าใจได้โดยง่ายในปัจจุบัน แต่ในขณะเดียวกัน กฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งโครงสร้างการบริหารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ในประเทศ จึง จำเป็นต้องปรับตัวตามให้ทัน เพื่อให้พิพิธภัณฑ์สามารถตอบสนองต่อผลประโยชน์ของชาติได้อย่างเต็ม ประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสร้างความมั่นคงให้กับชาติซึ่งยังไม่มีหน่วยงานใด ตระหนักในเรื่องนี้มาก่อน

พิพิธภัณฑ์ในบริบทของความมั่นคง

พิพิธภัณฑ์ทหารในบริบทของความมั่นคงประเทศที่มีอิทธิพลเหนือประเทศอื่นนั้น ได้มีการ วางบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ให้ตอบสนองต่อความเป็นปึกแผ่นของประเทศ หรือสร้างความมั่นคง รวมทั้งการยอมรับจากนานาชาติด้วยแนวทางและหลักการด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ประเทศ อังกฤษได้กำหนดให้บริษัทนำเที่ยว ต้องบรรจุโปรแกรมการท่องเที่ยวให้มีการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้ผู้เยี่ยมชมตระหนักถึงความยิ่งใหญ่ในอดีตของสหราชอาณาจักร ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ กำหนดบทบาทของพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคม รวมทั้งส่งเสริมงานวิจัยและพัฒนา สร้าง แรงบันดาลใจให้เยาวชนและประชาชนทั่วโลก ใช้พิพิธภัณฑ์เป็นสื่อเรียนรู้ถึงความเป็นอิสระภาพแห่ง ดินแดน รวมทั้งส่งเสริมแนวความคิดด้านอิสรภาพให้กับผู้เข้าชม พิพิธภัณฑ์ทางทหารของประเทศ ออสเตรเลีย (อนุสรณ์สถานแห่งชาติออสเตรเลีย) ได้ถูกกำหนดหน้าที่ตั้งแต่การวางผังเมือง ให้อยู่หน้า อาคารรัฐสภาของประเทศ เพื่อให้เกิดความตระหนักให้กับนักการเมืองว่าประเทศอยู่รอดได้ด้วย ความเสียสละของทหารหาญประเทศเวียดนาม ได้ใช้พิพิธภัณฑ์ทหารเล่าเรื่องความยากลำบากของ การสร้างชาติและความโหดร้ายของสงครามเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกรักชาติ ประเทศญี่ปุ่น ได้จัด พิพิธภัณฑ์สงครามเพื่อบอกเล่าความโหดร้ายของสงครามที่มีต่อมนุษยชาติประเทศเยอรมันนี ใช้ พิพิธภัณฑ์ทางทหารสร้างความมั่นใจให้กับประชาชน ในบทบาทของทหาร และสร้างความตระหนักถึง ความแตกแยกของชาติในอดีต เป็นต้น หรือตัวอย่างที่มีความสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของพิพิธภัณฑ์คือ ความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อลดช่องว่างระหว่างประชาชนไม่ว่าจะเป็นช่องว่างของเชื้อชาติ ฐานะ อาชีพ หรือแม้กระทั่งช่วงเวลา เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความรู้สึกอันดีร่วมกัน ตัวอย่างที่เห็น อย่างเด่นชัด อาทิเช่น ในพิพิธภัณฑ์หลายแห่งในประเทศออสเตรเลีย ที่บอกเล่าเรื่องราวของ ชาวอะบอริจิน ซึ่งเป็นชาวพื้นเมืองดั้งเดิม และคำขอโทษของชาวยุโรปที่เข้ามารุกรานและยึดพื้นที่ สร้างประเทศเป็นต้น ดังนั้น ในพิพิธภัณฑ์จึงเป็นแหล่งที่สามารถสื่อสารให้กับสาธารณะ รวมทั้งเป็น ช่องทางในการแสดงออกของสังคมที่ไม่ได้รับความสนใจหรือชนชายขอบสู่สาธารณะได้เป็นอย่างดี ผลที่ เกิดขึ้นในกระบวนการดังกล่าวคือ ความขัดแย้งในสังคมจะลดลง สังคมมีความแน่นแฟ้นมากขึ้น อันเนื่องมาจาก รู้จักกันมากขึ้น ซึ่งเป็นรากฐานของการสร้างความมั่นคงให้สังคมรูปแบบหนึ่ง หน้าที่

สำคัญของพิพิธภัณฑ์อีกอย่างหนึ่งคือการสร้างแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชน หรือสังคม ด้วยการนำเสนอข้อมูล ที่ผ่านการค้นคว้าวิจัย มีองค์ความรู้ประกอบกับวัตถุพิพิธภัณฑ์ สร้างเสริมช่องทางสำหรับการเรียนรู้อันเป็นการปูรากฐานให้กับประเทศและสังคม มีหน่วยงานหรือหน้าที่ในการส่งเสริมการเรียนรู้และงานวิจัย เห็นได้จากการจัดห้องเรียน ห้องเรียนรู้ การบริการส่งเสริมงานวิจัย รวมทั้งโปรแกรมการเรียนรู้ต่าง ๆ สำหรับสถานศึกษาหรือประชาชนที่จัดเป็นระยะ ๆ ผลที่เกิดขึ้นของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้คือพื้นฐานของสังคมจะรู้จักใช้เหตุผลในการตัดสินใจ มากกว่าการใช้อารมณ์พื้นฐานของความรู้ทำให้คนในสังคมสื่อสารกันได้มากขึ้น และลดความแตกต่างในด้านความคิด ทำให้ลดความขัดแย้งอันเกิดจากความไม่รู้และความไม่ทัดเทียมกันด้วยเนื้อหาและแนวปฏิบัติแล้ว พิพิธภัณฑ์นั้นจึงเป็นกิจกรรมของสังคม เนื่องด้วยเกี่ยวข้องกับกลุ่มคนที่หลากหลาย ทั้งยังมีการขยายขอบเขตด้านการดำเนินการกว้างขวางออกไปอีก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในบทบาทหน้าที่อันมีต่อสังคมนั้น สามารถดูได้จากแนวทางการบริหารพิพิธภัณฑ์สมัยใหม่ที่ปรับกระบวนการทัศน์ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม รวมทั้งการวางแผนหรือชี้แนะสังคมในทางหนึ่งด้วยไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของโลกอย่าง สมิทโซเนียน และบริติชมิวเซียม หรือ พิพิธภัณฑ์อื่น ๆ ตามที่ได้ยกตัวอย่างมาให้เห็นข้างต้นพิพิธภัณฑ์ในแนวคิดของการดำเนินงานในบริบทของความมั่นคง จึงเป็นแนวคิดใหม่บนพื้นฐานของหน้าที่เดิมของพิพิธภัณฑ์ อันเป็นหน้าที่ที่เป็นสากลอยู่แล้ว เพียงแต่สถานะแวดล้อมได้หมุนวนมาหาบทบาทหน้าที่อันเป็นพื้นฐานของสังคมและความรู้ การทบทวนบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์โดยเฉพาะด้านพิพิธภัณฑ์ทหาร จึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะสามารถทำให้การรับมือต่อสถานะการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดีพิพิธภัณฑ์ทหาร ถือเป็นพิพิธภัณฑ์ในอีกรูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะตัว ถือได้ว่าเป็นพิพิธภัณฑ์เฉพาะเรื่องหรือพิพิธภัณฑ์เฉพาะด้าน ๒ อยู่ในองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษาผลประโยชน์ของชาติอันเป็นภาระหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ และจากแนวทางการบริหารงานภาครัฐที่กำหนดให้ต้องปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาระบบราชการนั้น ระบุให้กิจกรรมหรือการกำหนดภาระหน้าที่ที่ต้องตอบสนองต่อการกิจหลัก หรือยุทธศาสตร์ที่เป็นหน้าที่หลักขององค์กร

จากที่กล่าวมาข้างต้น ในเรื่องขอทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ จะเห็นได้ว่าพิพิธภัณฑ์เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในหลากหลายมิติของชาติ ซึ่งเหมาะสมในการใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนประเทศอย่างปฏิเสธไม่ได้

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง “แนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ” นี้จะดำเนินการศึกษาวิจัยเฉพาะช่วง พ.ศ.๒๕๖๕ - ๒๕๖๖ ซึ่งมีขอบเขต ดังนี้

๑. การใช้ข้อมูลจากเอกสารผลงานวิชาการ บทวิเคราะห์ และงานวิจัย โดยมีภารกิจวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการตีความและนำไปสู่การสร้าง “ข้อสรุปทั่วไป” ในการศึกษาวิจัย

๒. ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการศึกษาวิจัย ดังนี้

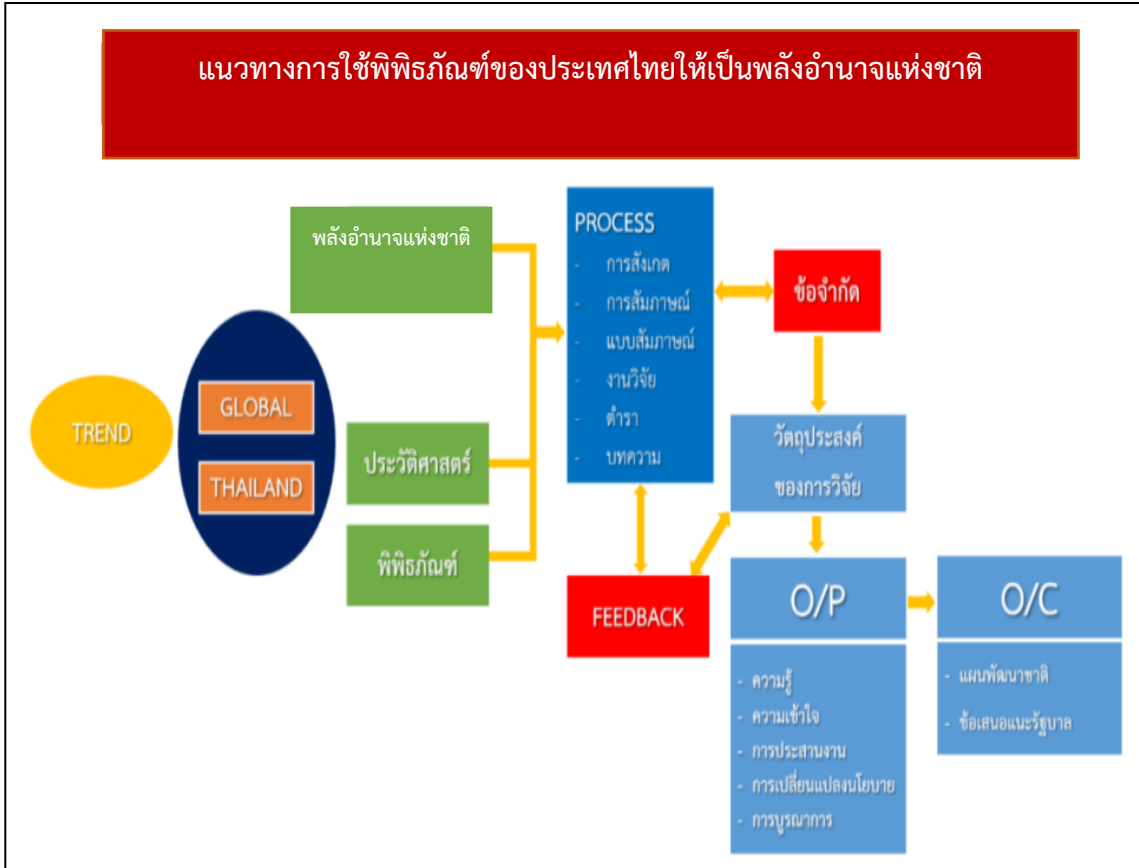
๒.๑ แบบแผนการวิจัย

๒.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๒.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๒.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๒.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

สรุป

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในเรื่องของพลังอำนาจของชาติ การรับรู้ของมนุษย์ กอปรกับการศึกษาประโยชน์ของประวัติศาสตร์ มาผนวกและเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ด้านพิพิธภัณฑ์ รวมถึงการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ ในทรรศนะของผู้วิจัยพบว่า พลังอำนาจของชาติส่งผลและมีบทบาทเป็นอย่างมากในการพัฒนาประเทศให้เป็นที่รู้จัก และพัฒนาให้เท่าทันอารยะประเทศ แต่ในทางปฏิบัติรัฐบาลหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเลือกใช้เครื่องมือมาปฏิบัติ ซึ่งไม่ได้พูดถึงพิพิธภัณฑ์มากนัก ซึ่งในความเป็นจริงนั้น พิพิธภัณฑ์ถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ได้อย่างสะดวก เนื่องจากประเทศไทยมีพิพิธภัณฑ์มากกว่า ๔,๐๐๐ แห่ง ทั่วประเทศ มีการบอกเล่าเรื่องราวผ่าน นิทรรศการ และสร้างการรับรู้ เข้าถึงให้กับประชาชนทั้งในและนอกประเทศได้โดยง่าย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการใช้พิพิธภัณฑ์ให้เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนประเทศ ซึ่งอาจจะเป็นในรูปแบบของ พลังอำนาจแห่งชาติโดยตรง หรือเป็นอำนาจละมุนได้ ซึ่งจะศึกษาเพิ่มเติมในบทต่อไป

บทที่ ๓

ความเป็นไปได้ในการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทย ให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ

วัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยในหัวข้อนี้เพื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของโลกกับรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทย เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ และนำไปดำเนินการพัฒนางานให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสื่อสารกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์จากทฤษฎีงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

๑. การพิจารณาสถานะแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง
๒. แนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ
๓. สรุป

การพิจารณาสถานะแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง

ประเทศอังกฤษได้จัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรมสื่อสารและการกีฬา (Department for Culture, Media and Sports-DCMS) ขึ้นเมื่อเดือนกรกฎาคม ปี ๒๕๔๐ มารับผิดชอบในการดำเนินการเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชน ฐานกิจกรรมด้านวัฒนธรรมและกีฬา ให้โอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชน รับประกันความเป็นเลิศทางวิชาการ รวมทั้งการสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต โดยทรัพยากรหลักที่สำคัญคือ “พิพิธภัณฑ์” ที่เป็น “ชุมทรัพย์แห่งการเรียนรู้” และได้ดำเนินการจัดตั้งหน่วยงานระดับชาติชื่อว่า “สภาพิพิธภัณฑ์หอจดหมายเหตุและห้องสมุด” (The Council for Museums, Archives and Libraries) เพื่อทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและกำหนดแผน / นโยบาย รวมทั้งการสนับสนุนทรัพยากร และติดตามประเมินผล โดยสภาฯ ร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ เพื่อกำหนดนโยบายหาเครือข่าย / หุ้นส่วนที่จะเข้ามาร่วมมือ พร้อมทั้งจัด งบประมาณสนับสนุน โดยให้รัฐบาลให้การสนับสนุนงบประมาณ เพื่อดำเนินการเรื่องแหล่งเรียนรู้ให้ มท มากกว่า ๕๐๐ ล้านปอนด์

จากการศึกษา การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทย ซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศยุโรปที่มีพิพิธภัณฑ์ที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก และมีพิพิธภัณฑ์อยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะพิพิธภัณฑ์ วิทยาศาสตร์ (The Science Museum) ที่ตั้งอยู่ที่เขาทัน เคนซิงตัน (South Kensington) ถือเป็นพิพิธภัณฑ์ วิทยาศาสตร์ชั้นนำของโลก เปิดให้บริการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๐๐ นั้น ในปัจจุบันอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ National Museum of Science and Industry (NMSI) <http://www.>

nmsi.ac.th ซึ่งดูแลรับผิดชอบพิพิธภัณฑ์ จำนวน ๓ แห่ง คือ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ (Science Museum) พิพิธภัณฑ์รถไฟแห่งชาติ (National Railway Museum) และพิพิธภัณฑ์ถ่ายภาพ ภาพยนตร์และโทรทัศน์แห่งชาติ (National Media Museum)

จากโครงสร้างการบริหารพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ โดย NMSI มีผู้อำนวยการ NMSI เป็นผู้กำกับ ดูแลในการบริหารงาน การกำหนดกลยุทธ์และนโยบาย ตลอดจนการจัดหางบประมาณ สนับสนุนทางจาก ภาครัฐ ภาคเอกชน และสรรหาความร่วมมือจากเครือข่ายต่าง ๆ โดยแบ่งกลุ่มงานหลักเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่

กลุ่ม ๑ Creative offering มีผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ ทั้ง ๓ แห่ง และผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนา กำหนดกลยุทธ์และหัวหน้างานการศึกษาเรียนรู้ร่วมเป็นคณะทำงาน ทำหน้าที่ในการสร้างสรรค์กำหนดนโยบาย / กลยุทธ์ / รูปแบบการจัดแสดง นิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ ต่าง ๆ ให้น่าสนใจ

กลุ่ม ๒ Visitor Experience ดูแลเรื่องการพัฒนาในเชิงพาณิชย์ งานกิจกรรมขององค์กร การตลาดและประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการให้บริการประสบการณ์แก่ผู้เข้าชม

กลุ่ม ๓ Corporate Service ดูแลเรื่องการบริหารจัดการ บุคลากร การเงิน การดูแลบริหารจัดการอาคาร และพื้นที่ในพิพิธภัณฑ์

การบริหารงานและการปฏิบัติงานภายในของพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ (Science Museum) มีโครงสร้างการบริหารงาน โดยผู้อำนวยการของพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ เป็นผู้กำกับดูแลนโยบายและการ ปฏิบัติงานต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์แบ่งงานออกเป็น ๕ หน่วยงานหลัก คือ

๑. Creative Direction ทำหน้าที่ในการสร้างสรรค์กลยุทธ์ และแนวทางการนำเสนอ นิทรรศการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้พิพิธภัณฑ์มีความน่าสนใจอยู่ตลอดเวลา

๒. Design Studio ทำหน้าที่ในการสร้างสรรค์การออกแบบชุดนิทรรศการต่าง ๆ ภายในพิพิธภัณฑ์

๓. Content ทำหน้าที่ศึกษาวิจัย รวบรวม และจัดทำเนื้อหาความรู้ เพื่อการจัดแสดง นิทรรศการ

๔. Curator ทำหน้าที่เป็นภัณฑารักษ์ ในการจัดหาวัตถุจัดแสดง การอนุรักษ์ รักษา และจัดทำ หมายเหตุ และข้อมูลของวัตถุจะแสดงต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์

๕. Programmer Support ทำหน้าที่ในการสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เข้าชม กลุ่มนักเรียน ครอบครัว และประชาชนทั่วไป

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ในประเทศ อเมริกา

ในการศึกษาการบริหารจัดการ ได้ทำการศึกษาคณะ California academy of Science ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ธรรมชาติวิทยาที่เก่าแก่ของประเทศอเมริกา ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ.๑๘๕๓ หรือกว่า ๑๕๕ ปี ซึ่งเป็นองค์กรที่มีจุดมุ่งหมายในการเป็นพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมระดับโลก (A World-class Museum an <http://www.calacademy.org/about>

California academy of Sciences มีพื้นที่โครงการ ๔๐๐,๐๐๐ ตารางฟุตประกอบด้วย ส่วนแสดงสัตว์น้ำ (Aquarium) ห้องฟ้าจำลอง (A planetarium) ส่วนนิทรรศการประวัติศาสตร์ธรรมชาติวิทยา Ta natural history museum) และการจัดแสดงระบบนิเวศป่าฝนเขตร้อน ๔ เขต

ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ California academy of Sciences มีคณะกรรมการบริหารในการกำหนดนโยบายในภาพรวมและติดตามการดำเนินการตลอดจนให้แนวทางในการแก้ปัญหาในการ ดำเนินการ ซึ่งในการบริหารจัดการให้มีการจัดตั้งผู้อำนวยการแผนกต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อกำกับดูแลการดำเนินการ ให้เป็นไปตามพันธกิจและนโยบายที่ได้รับมอบหมาย แบ่งโครงสร้างการบริหารออกเป็น ๖ หน่วยงานหลัก ได้แก่

๑. Operations and Steinhart Aquarium Department ดูแลการปฏิบัติการภายในพิพิธภัณฑ์และการให้บริการผู้เข้าชม ทั้งในส่วนนิทรรศการและส่วนจัดแสดงสัตว์น้ำ

๒. Education and Digital Strategy Department ทำหน้าที่ในการจัดโปรแกรมการศึกษาให้แก่ผู้เข้าชม กลุ่มนักเรียน ครูและผู้ปกครอง ตลอดจนกำหนดพัฒนากลยุทธ์ในการสื่อสารการศึกษาผ่านกลยุทธ์ดิจิทัล

๓. Financial Department ดูแลบริหารจัดการด้านการเงินและบัญชีขององค์กร

๔. Science and Research Collections Department ทำหน้าที่ในการศึกษาค้นคว้าวิจัย สละม จัดแสดงเพื่อเป็นฐานความรู้ และพัฒนาการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพันธกิจขององค์กร

๕. Marketing and Creative Development Department ดูแลการขายและการตลาด การติดต่อประสานงานความร่วมมือกับพันธมิตร เครือข่ายทั่วโลก เพื่อพัฒนานิทรรศการการเรียนรู้ และ กิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์

๖. Development Department ดูแลด้านการระดมเงินทุน การส่งเสริมสมาชิก เพื่อสนับสนุนงานวิจัยและการศึกษาให้แก่องค์กรและสาธารณะ เพื่อให้เป็นไปตามพันธกิจขององค์กร ในการ พิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติของโลก

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ในประเทศฝรั่งเศส

ในการศึกษาพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาของประเทศฝรั่งเศส หรือ Museum national history naturelle ก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๗๙๓ เพื่อเป็นที่เก็บรวบรวมทรัพยากรทุกรูปแบบจากต่างประเทศที่ฝรั่งเศส เดินทางไปถึงในยุคล่าอาณานิคม ไม่ว่าจะดิน หิน แร่ ตลอดจนพืช และสัตว์นานาชนิด จะถูกส่งกลับมายังประเทศ ฝรั่งเศสและนำมารวบรวมไว้ที่พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาแห่งนี้

รูปแบบการบริหารหลัก ๆ จะมีคณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการด้านวิทยาศาสตร์ กำกับดูแลการบริหารจัดการการดำเนินการของพิพิธภัณฑ์ โดยมีผู้อำนวยการเป็นผู้กำกับดูแลการปฏิบัติการ การบริหารงานส่วนงานหลักที่สำคัญ ได้แก่

๑. ส่วนงานเลขานุการ ดูรายงานทั่วไป ทั้งในส่วนการเงิน บุคลากร งานระบบสารสนเทศงานบัญชี และนักวิทยาศาสตร์ที่ปรึกษา

๒. ส่วนงานด้านวิชาการ ได้แก่ งานห้องสมุด และเอกสารข้อมูลทางวิชาการ งานติดต่อสื่อสารกฎหมาย และกั้นภายนอกองค์กรและส่วนท่านด้านการศึกษาและฝึกอบรม

๓. ส่วนงานวิจัยในสาขาต่าง ๆ เป็นหน่วยงานหลักที่สำคัญในการสะสมองค์ความรู้ และเติมเต็มองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้แก่พิพิธภัณฑ์

การศึกษาแนวทาง 3+ การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ในประเทศไทย

ในการศึกษากรณีศึกษา The Powerhouse Museum เมืองซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย ก่อตั้งในปี ๒๕๓๑ เป็นพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ที่ผสมผสานระหว่างงานศิลปะ และรูปแบบ วิทยาศาสตร์ ปัจจุบัน มีการจัดแสดงทางประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การออกแบบ อุตสาหกรรม การคมนาคมและอวกาศ ฯลฯ

เป็นพิพิธภัณฑ์ที่บริหารการดำเนินการโดยรัฐบาล ภายใต้ Minister for the Arts โดยมีคณะกรรมการ Board of Trustees ดูแลในการจัดหางบประมาณสนับสนุน การเงิน และการตรวจสอบการดำเนินการ การบริหารจัดการการปฏิบัติการ แบ่งออกเป็น ๕ ส่วนงานหลัก คือ

๑. DIRECTORATE คณะกรรมการบริหาร ดูแลในส่วนของการวางแผนกลยุทธ์ การบริหารงาน การติดต่อกับรัฐบาล ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ และการสร้างความร่วมมือกับพันธมิตร เครือข่าย ผู้สนับสนุนกิจการของพิพิธภัณฑ์

๒. COLLECTION MANAGEMENT AND OUTREACH SERVICES ส่วนงานบริหารจัดการวัตถุจัดแสดงและการให้บริการภายนอก รับผิดชอบในการเก็บรวบรวมรักษาวัตถุจัดแสดง การพัฒนาและดูแล รักษาชุดนิทรรศการ ฯลฯ

๓. CURATORIAL AND DIGITAL, SOCIAL AND EMERGING TECHNOLOGIES ส่วนงาน ภัณฑารักษ์ ดูแลเรื่องการจัดแสดงนิทรรศการและสื่อดิจิทัล และการเชื่อมโยงการสื่อสาร เทคโนโลยี บริหารจัดการการให้บริการความรู้ผ่านทางเครือข่าย มีเดีย ทั้งไทย อินเทอร์เน็ต ฯ

๔. CORPORATE, FINANCIAL SERVICES AND FACILITIES MANAGEMENT ส่วน การบริหารองค์กร การเงินและการบริหารจัดการพื้นที่ รับผิดชอบในการดูแลเรื่องการเงินและบัญชี การใช้งบประมาณ การบริหารความเสี่ยงการบริหารงานบุคคล ฯลฯ

๕. MARKETING, MUSEUM EXPERIENCE AND COMMERCIAL SERVICES ส่วน งาน การตลาดพิพิธภัณฑ์ และการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ งานให้บริการเชิงพาณิชย์ต่าง ๆ ตลอดจนงานดูแล ลูกค้า การสร้างสรรค์กิจกรรมทางการตลาด ฯลฯ

การศึกษาข้อมูลพิพิธภัณฑ์การบินและพิพิธภัณฑ์อวกาศจำนวน ๑๐ แห่งรอบ โลก ดังนี้

๑. Vietnam People's Air Force Museum พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ ประเทศ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

๑.๒ ตั้งอยู่ที่กรุงฮานอย เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีการนำเสนอเรื่องราวในช่วงสงคราม เวียดนาม ที่ไม่มีการจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ของฝ่ายสหรัฐ ซึ่งนำเสนอนิทรรศการ ประวัติศาสตร์ สำคัญของ บทบาทผู้เสียสละระหว่างช่วงสงคราม เวียดนาม โดยเฉพาะความโหดร้ายของทหาร อเมริกันที่กระทำการทารุณกรรม ต่อนักโทษและเชลยศึก เป็นจุดเด่นที่หาชมได้เฉพาะที่นี่

๑.๓ พิพิธภัณฑ์ประกอบด้วยอาคารหลักหนึ่งหลัง ภายในมีการจัดแสดงเครื่องบิน ชุมนักบิน อาวุธยุทโธปกรณ์ และเครื่องยนต์ขนาดเล็ก ด้านนอกเป็นที่ลานแสดง อากาศยาน จัดแสดง

เครื่องบินกองทัพอากาศสาธารณรัฐเวียดนาม และอากาศยาน ของกองทัพอื่น ๆ ที่ยึดมาหรือถูกยิงตก โดยส่วนมากจะเป็นของกองทัพอากาศ สหรัฐอเมริกา พิพิธภัณฑ์แห่งนี้นอกจากจะเป็นสถานที่ให้ความรู้และเป็นอนุสรณ์ สงครามแล้ว ช่วงบอเวลาทำการส่วนบริเวณลานจัดและ อากาศยานช่าง พิพิธภัณฑ์ยังถูกใช้เป็นส่วนสาธารณะของผู้คนในบริเวณรอบ ๆ พิพิธภัณฑ์อีกด้วย

๒. Republic of Singapore Air Force Museum พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์

๒.๑ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีการจัดแสดง เครื่องแบบ ค่านิยม วิสัยทัศน์ บทบาทต่าง ๆ ของ ทหารอากาศ แต่มีพื้นที่จำกัด การจัดนิทรรศการมีคุณภาพ มีการดูแลรักษาทั้งตัว อาคาร อากาศยานและแสดงอื่น ๆ เป็นอย่างดี

๒.๒ มีการจัดนิทรรศการบางส่วนให้ผู้เข้าชมสามารถมีส่วนร่วม (Interactive Exhibition) จึงถือได้ว่าเป็นพิพิธภัณฑ์การบินชั้นนำของภูมิภาค โดยตัวนิทรรศการทั้งหมดจัด อยู่ในอาคารหนึ่งหลัง

๒.๓ มีส่วนจัดแสดงที่ติดแอร์ และไม่ติดแอร์ ในส่วนที่ติดแอร์นั้นจะนำเสนอเรื่องราว กองทัพอากาศสิงคโปร์ที่เปลี่ยนตามยุคสมัย และในส่วนที่ไม่ติดแอร์จัดแสดงอากาศยานและ ยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ อาทิเช่น เครื่องบินขับไล่ จรวดต่อต้านอากาศยาน เฮลิคอปเตอร์

๓. Singapore Science Centre ศูนย์วิทยาศาสตร์สิงคโปร์ ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีการจัดนิทรรศการหมุนเวียนไปเรื่อย ๆ ในหลาย ๆ ห้อง เนื้อหา และรูปแบบการจัดแสดงนั้นจะเน้นการเรียนรู้ และเสริมสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ เข้าชมเป็นหลัก นิทรรศการด้านอวกาศเป็นเพียงส่วนหนึ่งของนิทรรศการการ พัฒนาและความก้าวหน้าทาง วิทยาศาสตร์ทำให้ส่วนจัดแสดงด้านอวกาศนั้นมีพื้นที่ จัดแสดง ไม่มากนัก

การจัดนิทรรศการที่พร้อมจะปรับเปลี่ยน (Flexible Exhibition) เพื่อความเหมาะสมและตอบสนองความต้องการของผู้เข้าชมตลอดเวลาทำให้พิพิธภัณฑ์แห่งนี้สามารถดึงดูดผู้ เข้าชมให้มาชมพิพิธภัณฑ์ เป็นเหตุให้ศูนย์วิทยาศาสตร์สิงคโปร์ Science Centre ประสบความสำเร็จ

๔. Philipines Air Force Aerospace Museum พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ การบินและอวกาศ ประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

ตั้งอยู่ที่กรุงมะนิลา เป็นพิพิธภัณฑ์ที่สร้างขึ้นเพื่อนำเรื่องราวประวัติศาสตร์ของ กองทัพอากาศฟิลิปปินส์ เพื่อให้เป็นอนุสรณ์แด่ทุกคนสำคัญ มีนิทรรศการที่ ครอบคลุมทั้งอากาศยานและยานอวกาศมีจำนวนอากาศยานจัดแสดงราว ๒๐ ลำ แต่การจัดแสดงวัตถุเกี่ยวกับอวกาศนั้นมีเพียงหุ่นจำลองส่วนบัญชาการจาก โครงการ Apollo ๑๑ ขององค์การอวกาศสหรัฐอเมริกา (NASA) เท่านั้น มีการแบ่ง นิทรรศการออกเป็นสามส่วนดังนี้

ส่วนที่ ๑ ส่วนประวัติและมรดกของกองทัพอากาศฟิลิปปินส์ (Heritage Section) นำเสนออาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่องแบบทหาร หุ่นจำลอง ภาพเขียนและงานศิลปะที่เล่าเรื่องราวการบินทหารเริ่มต้นและ องค์กรกองทัพอากาศฟิลิปปินส์

ส่วนที่ ๒ ส่วนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จัดแสดงภูมิปัญญาและนวัตกรรมทางการบินของกองทัพอากาศฟิลิปปินส์

ส่วนที่ ๓ ลานจัดแสดงอากาศยาน จัดแสดงอากาศยานประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ทางพิพิธภัณฑ์ยังมีพื้นที่อเนกประสงค์สำหรับจัดงาน เลี้ยง ประชุม สัมมนา

๕. China Aviation Museum พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

๕.๑ ตั้งอยู่ที่เขตฉางผิง กรุงปักกิ่ง เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีพื้นที่จัดแสดงอากาศยานที่เป็นเอกลักษณ์ มีส่วนจัดแสดงส่วนหลักของพิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ภายในถ้ำที่เดิมเป็นส่วนหนึ่งของระบบบังเกอร์ใต้ดินของฐานทัพอากาศจีน นับว่าเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก

๕.๒ มีทางเดินเชื่อมต่อระหว่างส่วนจัดแสดงในบังเกอร์ใต้ดินไปสู่ตึกแสดงการบินใหม่ โดยระหว่างทางนั้นผู้ชมเห็นรูปปั้นรายเรียงกันตลอดทาง เป็นการเล่าเรื่องเพื่อสร้างความตระหนักรู้ถึงการเสียสละของทหารอากาศจีน

๖. Jeju Aerospace Museum พิพิธภัณฑ์การบินและอวกาศ ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

ตั้งอยู่ที่เซจู เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีการแสดงแบบโต้ตอบให้ผู้เข้าชมสามารถมีส่วนร่วมและโปรแกรมการศึกษา เพื่อช่วยให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับ วิทยาศาสตร์การบินและอวกาศ และเทคโนโลยีได้มากขึ้น อีกทั้งพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคุณภาพ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้จ่ายใช้สอยในพื้นที่เกาะเซจู มีการจัดแสดงอากาศยาน นานจะมีทั้งภายในและภายนอกอาคาร

๗. Taipei Astronomical Museum ประเทศสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ตั้งอยู่ที่เมืองไทเป เป็นพิพิธภัณฑ์ที่เริ่มต้นจากการเป็นหอดูดาวตั้งแต่สมัยที่ญี่ปุ่น ยังปกครองไต้หวัน และเมื่อความสนใจด้านดาราศาสตร์ของผู้คนสูงขึ้นจึงได้พัฒนา เป็นพิพิธภัณฑ์ดาราศาสตร์และเปิดให้บุคคลทั่วไปเข้าชมตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๙๗ จุดเด่นของพิพิธภัณฑ์ดาราศาสตร์ไทเปอยู่ที่การมีส่วนร่วมให้ผู้เข้าชมได้มีส่วนร่วม และสนุกไปกับนิทรรศการ ทั้งโคมฉายดาว โรงภาพยนตร์สามมิติ รวมทั้งส่วนผจญภัยในอวกาศที่มีทั้งรถรางที่เลียนแบบยานอวกาศพาชมนิทรรศการและเครื่องเล่น ในลักษณะเครื่องเกมส์จำนวนมากที่ผู้เข้าชมจะได้ร่วมเล่น

๘. Imperial War Museum Duxford พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ ประเทศสหราชอาณาจักร (อังกฤษ)

๘.๑ ตั้งอยู่ที่เมืองดักส์ฟอร์ด มณฑลเคมบริดจ์เชอร์ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีนาเสนอ มีนิทรรศการที่หลากหลายเนื่องจากสถานที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์เคยเป็นที่ตั้งของ ฐานทัพอากาศของกองทัพอากาศสหราชอาณาจักร โดยลานบินถูกใช้งานโดยบุคคล ผู้ชื่นชอบและสนใจการบิน และมีการจัดอากาศยานที่จัดแสดงบางมาบิน แสดงในโอกาสพิเศษอีกด้วย

๘.๒ นอกเหนือจากการจัดแสดงสาธิตการบินแล้ว พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ยังเปิดให้ชมการบูรณะเครื่องบิน โดยบูรณะให้เครื่องที่ชำรุดสึกหรออยู่ในสภาพที่ตีเป็นการเก็บ รักษาอมรดกชาติต่อไป และบำรุงรักษาให้อากาศยานบางเครื่องกลับมาบินได้ดังเดิม ซึ่งเป็นการเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ เพิ่มความน่าสนใจของ นิทรรศการอีกด้วย

๘.๓ มีการจัดแสดงนิทรรศการตามเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ สหราชอาณาจักร จะจัดแสดงในอาคารแยก ๆ กัน นอกจากนี้ทางพิพิธภัณฑ์ ยังมีอาคารจัดแสดงที่ได้รางวัล

สถาปัตยกรรมดีเด่น ปี ๒๕๔๑ (Stirling Prize RIBA Building of the Year Award ๑๙๙๘) ซึ่งเป็นรางวัลระดับโลก อาคารดังกล่าวมี การใช้แสงและเงาเพื่อสร้างบรรยากาศที่ทำให้การเยี่ยมชมเครื่องบินสงครามนั้น น่าตื่นตื้นยิ่งขึ้น ตัวอาคารยังมีการเล่นระดับทำให้สามารถชมอากาศยานในหลาย มิติน่าขึ้นอีกด้วย

๙ Smithsonian National Air and Space Museum พิพิธภัณฑ์การบินและอวกาศ ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีจัดแสดงนิทรรศการที่ต่อเนื่องกัน มีการจัดนิทรรศการให้มีความ เหมาะสมกับการรองรับการทัศนศึกษา โดยเน้นการให้ความรู้การพัฒนาด้านการ บินและอวกาศเป็นหลัก มีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ทางการรบ แต่ยังคงจัดแสดงอาวุธ ยุทโธปกรณ์ และอากาศยานทางทหารให้ชม นอกเหนือจากนี้ ยังมีอุปกรณ์ที่ให้ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้มีส่วนร่วม (interactive exhibition) อาทิ เช่น เครื่องอุปกรณ์ฝึกบิน (flight simulator) ท้องฟ้าจำลอง และกิจกรรมอื่น

๑๐. Space Inspirium ศูนย์เรียนรู้ด้านอวกาศและภูมิสารสนเทศ ประเทศไทย ฯ

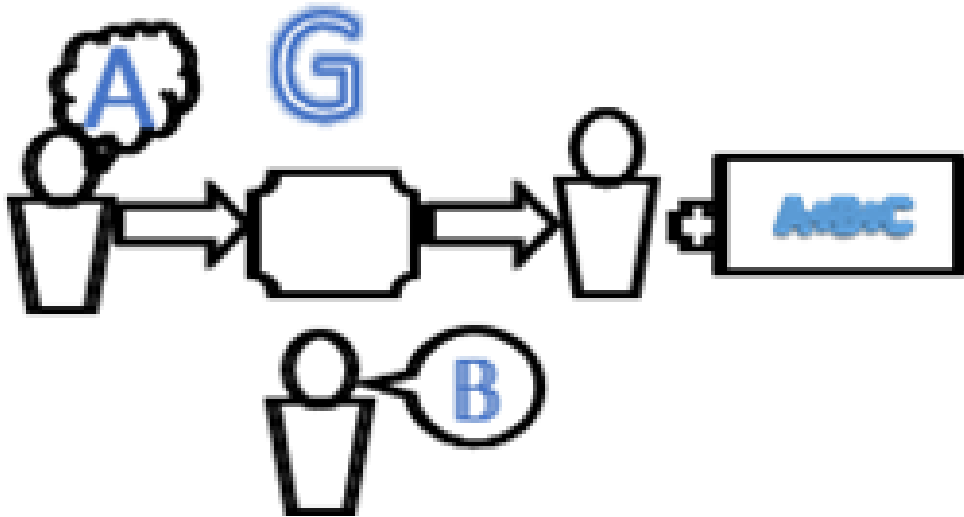
๑๐.๑ ตั้งอยู่ที่อุทยานรังสรรค์นวัตกรรมอวกาศ GISTDA อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี เป็นแหล่ง เรียนรู้ด้านอวกาศและภูมิสารสนเทศ แห่งเดียวในประเทศไทย และให้บริการ ข้อมูลสารสนเทศ บริการวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศ โดยเนื้อหาการจัดแสดงของ Space Inspirium มีทั้งสิ้น ๑๓ โซน โดยครอบคลุม เนื้อหาความรู้ด้านดาราศาสตร์และเทคโนโลยีอวกาศ รวมไปถึงการนำเทคโนโลยี อวกาศมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตประจำวันในด้านต่าง ๆ รวมถึงในด้าน ๆ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เกษตรกรรม การวางผังเมืองและป้องกันภัย

๑๐.๒ มีจุดเด่นเป็นการจัดแสดงรูปแบบโต้ตอบ (Interactive) ให้ผู้เข้าชมมีส่วนร่วม และ นำเสนอสิ่งจัดแสดงที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยโดยตรง ทำให้ประชาชนเข้าถึง ข้อมูลได้ง่าย การเข้าถึง Space Inspirium นั้นใช้การเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนบุคคลเป็นหลัก โดยเส้นทางมอเตอร์เวย์ กรุงเทพ-ชลบุรี ทำให้การเดินทางยังไม่ สะดวกสบายมากนัก

จากการศึกษาพบว่า พิพิธภัณฑ์ชั้นนำระดับโลก และพิพิธภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการบินและอวกาศที่สำคัญของโลกและของไทย มีการบริหารจัดการอย่างเป็นมาตรฐาน และพร้อมที่จะเป็นองค์กรถ่ายทอดความรู้ และเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาชาติ เพื่อปลูกฝังทัศนคติ เป็นสื่อกลางระหว่างรัฐบาลและประชาชน สร้างความสามัคคี และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนั้นเพื่อให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องพัฒนาและผลักดันให้ใช้พิพิธภัณฑ์เป็นส่วนหนึ่งของพลังอำนาจของชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ และวิสัยทัศน์ของชาติตามแนวนโยบาย มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

แนวทางการส่งเสริมพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ

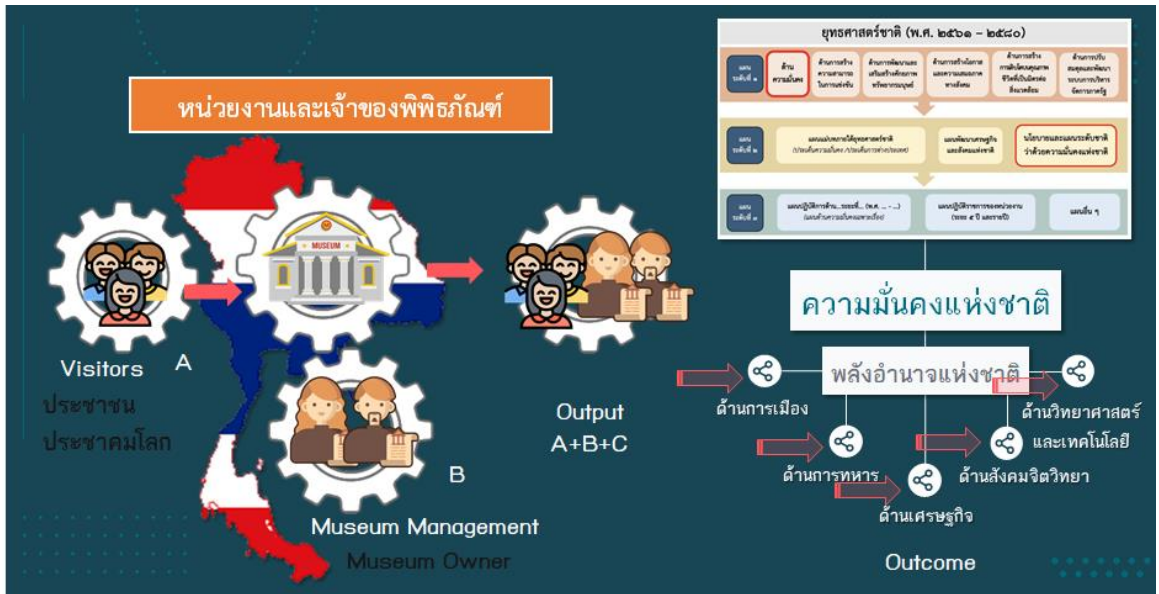
แผนภาพที่ ๓ - ๑ แผนผังความคิด “แนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจของชาติ”
ตามแนวคิดของผู้วิจัย

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

จากการศึกษาข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสารวิจัยต่าง ๆ สามารถสรุปเป็นแนวคิดของผู้วิจัยได้ดังนี้ การที่จะส่งเสริมพิพิธภัณฑ์ของไทยให้เป็นพลังอำนาจของชาติ จำเป็นต้องพิจารณาจากกระแสสังคมของโลกในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยเทรนหรือกระแสของโลก และภัยคุกคามต่าง ๆ มีผลกระทบต่อโลกและบุคคลเหล่านั้นโดยตรง เมื่อเรานำทั้ง ๒ สิ่งมาวิเคราะห์จะนำไปสู่วิสัยทัศน์และการกำหนดนโยบาย ส่งผลต่อการขับเคลื่อนในเชิงยุทธศาสตร์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

แผนภาพที่ ๓ - ๒ การส่งเสริมพิพิธภัณฑ์ให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติในมุมมองของผู้วิจัย

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

จะเห็นได้จากแนวความคิดของผู้วิจัยตามภาพ พบว่าการส่งเสริมพิพิธภัณฑ์ของไทยให้เป็นพลังอำนาจของชาตินั้น ผู้ปฏิบัติจะต้องพิจารณาจากผู้เข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ว่าผู้เข้าเยี่ยมชมนั้นมีความต้องการอย่างไร และพัฒนาผู้ปฏิบัติงานด้านพิพิธภัณฑ์ให้มีความรู้ ความสามารถ พร้อมทั้งวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนและใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมให้พิพิธภัณฑ์ของไทยมีบทบาทในการขับเคลื่อนพลังอำนาจแห่งชาติในทุกมิติ

โดยในปัจจุบัน พิพิธภัณฑ์ทั้งไทยและต่างประเทศประเทศชั้นนำระดับโลกจะให้ความสำคัญกับพิพิธภัณฑ์ เนื่องจาก พิพิธภัณฑ์เป็นสื่อกลางที่เข้าถึงประชาชนได้โดยง่าย เป็นอนุสรณ์ของชาติ สร้างความสามัคคีให้กับคนในประเทศได้ ซึ่งเมื่อพิจารณากับพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยแล้วพบว่า ข้อมูลจากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ปัจจุบันประเทศไทยมีพิพิธภัณฑ์ประมาณ 1,574 แห่งทั่วประเทศ โดยแบ่งตามวัตถุประสงค์ในการจัดแสดงได้ดังนี้

๑. ศิลปะและการแสดง จำนวน ๘๕ แห่ง
๒. ผ้าสิ่งทอ จำนวน ๖๗ แห่ง
๓. การทหารและสงคราม จำนวน ๖๕ แห่ง
๔. การแพทย์และสาธารณสุข จำนวน ๔๐ แห่ง
๕. พระป้า จำนวน ๒๕ แห่ง
๖. ชาติพันธุ์ จำนวน ๑๕๒ แห่ง

นอกจากนี้ยังมีองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ได้รวบรวมพิพิธภัณฑ์ทั่วประเทศไว้ประกอบด้วย สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ จำนวน ๔,๔๐๐ แห่ง สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ซึ่งอยู่ภายใต้กรมศิลปากร รวบรวมข้อมูลได้จำนวน ๒๖๒ แห่ง จะเห็นได้ว่าหน่วยงานต่าง ๆ ที่

เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์มีภารกิจในการรวบรวมจำนวนเท่านั้น ไม่ได้มีหน้าที่บริหารพิพิธภัณฑ์ที่รวบรวมได้ทั้งหมดแต่อย่างใด และไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบพิพิธภัณฑ์ของประเทศโดยตรง

ซึ่งในลำดับต่อไปผู้วิจัยได้ศึกษาวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์ชั้นนำในระดับโลกและพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทย

ตารางที่ ๓ - ๑ ศึกษาวัตถุประสงค์ ในลำดับต่อไปผู้วิจัยได้ศึกษาวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชั้นนำในระดับโลก และระดับประเทศไทย

Museums	วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์
พิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศ	
๑. Australian War Memorial	The Memorial's <u>purpose</u> is to <u>commemorate the sacrifice</u> of those Australians who have died in war or on operational service and those who have served our nation in times of conflict. Its <u>mission</u> is <u>leading remembrance and understanding</u> of Australia's wartime experience. วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ : ด้านการทหาร
๒. National Museum of Singapore	The nation's oldest museum with a progressive mind. Beneath its 19th-century colonial exterior, it uses cutting-edge technology to present the nation's legacy and development. Its galleries adopt multi-perspectives ways of <u>presenting history and culture</u> featuring important artefacts that tell the stories of Singapore and the world to redefine the conventional museum experience. วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ : ด้านเศรษฐกิจ
๓. The British Museum	<u>The first national museum in the world.</u> It was the first public institution to be called British-because <u>it was not (like the continental museums) the collection of the King but a collection for the citizen.</u> It was the first Trustee Museum, a form of governance which ensured it could not be controlled by Government, but must be preserved and managed in the interest of its beneficiaries present and future. วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ : ด้านสังคม

ตารางที่ ๓ - ๑ ศึกษาวัตถุประสงค์ ในลำดับต่อไปผู้วิจัยได้ศึกษาวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์
ชั้นนำในระดับโลก และระดับประเทศไทย (ต่อ)

Museums	วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์
พิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศ	
๔. National Museum of China	Being China's "culture lounge", it <u>cherishes national memories, passes down national cultural identity and promotes exchanges between civilizations</u> . It is also devoted to developing a discourse specific to Chinese cultural heritage that is in line with the <u>mainstream values and ideology of the country and raising public cultural awareness and confidence</u> . วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ : ด้านการเมือง
๕. Smithsonian	<ul style="list-style-type: none"> • The Smithsonian <u>creates knowledge</u> through high - impact research in science, art, history, and culture. • It <u>preserves our national and natural heritage</u>, as well as aspects of other cultures, through art and its curation, by maintaining important historical artifacts, and by caring for and expanding the National Collection. • It <u>shares knowledge with the public</u> through compelling exhibitions, education programs, and media products, by telling the American story, and by showcasing American artistic, intellectual, and technological leadership. วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ : ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
พิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย	
๑. มิวเซียมสยาม	นำเสนอประวัติศาสตร์สังคมไทย โดยถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชน ภูมิปัญญา วิถีชีวิต คติความเชื่อ และศิลปวัฒนธรรม ผ่านนวัตกรรมใหม่เพื่อการเรียนรู้ อย่างรื่นรมย์ นโยบายหลักของเรา คือ มุ่งเน้น การเผยแพร่ปรัชญา แนวคิด และองค์ความรู้ของ พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้สู่สังคมไทย เพื่อ ส่งเสริม ให้สังคมไทย เป็น “สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต” อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน รวมไปถึงการมุ่งมั่น ขยายพื้นที่ พิพิธภัณฑ์ การเรียนรู้ บริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ให้เป็นย่าน พิพิธภัณฑ์ และตัดเทียม นานาอารย ประเทศ โดยการสร้างเครือข่าย ความร่วมมือและ พัฒนาเครือข่าย พิพิธภัณฑ์ แหล่งเรียนรู้ประเภทอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อการพัฒนา ให้ พิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยมีมาตรฐาน มีคุณภาพ และก่อให้เกิดการ เรียนรู้ อย่าง รื่นรมย์ วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ : ด้านสังคม

ตารางที่ ๓ - ๑ ศึกษาวัตถุประสงค์ ในลำดับต่อไปผู้วิจัยได้ศึกษาวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์
ชั้นนำในระดับโลก และระดับประเทศไทย (ต่อ)

Museums	วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์
พิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศ	
๒. องค์การพิพิธภัณฑ์ วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.)	ดินแดนแห่งการค้นพบความมหัศจรรย์ของวิทยาศาสตร์ สร้างแรงบันดาลใจให้ทุกคน สนุกกับการค้นพบ เรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยความมหัศจรรย์ของวิทยาศาสตร์ วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ : ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
๓. พิพิธภัณฑ์ กองทัพอากาศและการ บินแห่งชาติ	มุ่งสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ของชาติด้านการบิน วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ : ด้านการทหาร
๔. พิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ พระนคร	มีส่วนร่วมธำรงรักษาไว้ซึ่งวิถี วัฒนธรรม หรือ รูปแบบพัฒนาการที่ส่งผลต่อการ พัฒนาสังคม และประเทศชาติขององค์กรที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน ทั้งใน รูปแบบของโบราณวัตถุ วิทยาศาสตร์ ศิลปะและประวัติศาสตร์ โดยจัดแสดงทั้งอย่าง ชั่วคราวและถาวร พิพิธภัณฑ์ เหล่านี้ล้วนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่าต่อคนไทยในแง่ที่ จะได้ ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ ปลุกฝังเพื่อให้คนไทย เกิดความตระหนักถึงความพยายาม สร้างความมั่นคง ผาสุก กับทั้งยังเป็นธำรงรักษาไว้ ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติ ควบคู่ ไปกับการพัฒนาประเทศเป็นประโยชน์ต่อคนไทย และชาวต่างชาติที่สนใจที่จะได้ เรียนรู้ถึงความเป็นปึกแผ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม ตลอดจนพัฒนาการของไทยให้ดี เทียบเท่านานาชาติอารยประเทศ
๕. พิพิธภัณฑ์ด้านโกง	พิพิธภัณฑ์ชั้นนำของประเทศที่เป็นศูนย์กลางและพื้นที่แห่งการเรียนรู้เรื่องการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตและการส่งเสริมสังคมแห่งความสุจริตและโปร่งใส วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ : ด้านการเมือง
๖. ศูนย์การเรียนรู้ ธนาคารแห่งประเทศไทย	มุ่งหวังให้ศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้เป็นที่เปิด ที่จะสร้างโอกาสและแรงบันดาลใจ จุด ประกายแห่งการเรียนรู้และการค้นคว้าด้วยตนเอง ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความ คิดเห็น การระดมพลังสร้างสรรค์ความรู้ เพื่อสร้างนิสัยรักการเรียนรู้และการแบ่งปัน โดยมุ่งให้เป็นศูนย์การเรียนรู้แบบบูรณาการมีสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย มีกิจกรรมด้าน การเรียนรู้ที่หลากหลาย ตลอดจนมีพิพิธภัณฑ์ที่อนุรักษ์มรดกสำคัญของชาติ และ พื้นที่จัดนิทรรศการให้ความรู้ต่าง ๆ เช่น นิทรรศการเงินตราที่ชวนเดินทางย้อนอดีต และเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับวิวัฒนาการของเงินตราในช่วงอารยธรรมต่าง ๆ รวมถึง เงินตราในอนาคต วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ : ด้านเศรษฐกิจ

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

จากตารางการศึกษาวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์ชั้นนำระดับโลก และพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทย พบว่า พิพิธภัณฑ์ของต่างประเทศและของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกันขึ้นอยู่กับประเภทของพิพิธภัณฑ์นั้น ๆ ซึ่งเปรียบเสมือนหัวใจหลักที่สามารถนำมาพัฒนา ต่อยอด และพิจารณานำข้อดีของพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ มาใช้ในการส่งเสริมพิพิธภัณฑ์ให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ ออกจากวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์แล้ว การให้ความสำคัญกับการศึกษาที่มีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ สามารถแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของงานนั้น ๆ ได้ ดังตารางที่จะแสดงให้เห็นต่อไป

ตารางที่ ๓ - ๒ แสดงหลักสูตรและการศึกษาในด้านพิพิธภัณฑ์ระหว่างต่างประเทศและประเทศไทย

	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	สถาบัน
ต่างประเทศ			
สหรัฐอเมริกา	๕๖ หลักสูตร	๑๐๘ หลักสูตร	- University of San Francisco - Johns Hopkins - Georgetown University
สหราชอาณาจักร (ลอนดอน)	๓๐ หลักสูตร	๑๐๖ หลักสูตร	- University of Lincoln - University of Westminster - Kingston University London
ออสเตรเลีย	๑ หลักสูตร	๘ หลักสูตร	- The University of Sydney - The University of Melbourne
จีน	๒ หลักสูตร	๒ หลักสูตร	- Northeastern University - Shanghai University
ประเทศไทย			
		๒ หลักสูตร	มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันวิจัย ภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย
	๑ หลักสูตร	๑ หลักสูตร	วิทยาลัย นวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
		๒ หลักสูตร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	๑ หลักสูตร		สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า คุณทหารลาดกระบัง

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

จากตารางข้างต้น พบว่า ในต่างประเทศได้ให้ความสำคัญกับองค์ความรู้มากกว่าของประเทศไทย จะเห็นได้จากการบรรจุแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ไว้ทั้งในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท และมีจำนวนมากกว่า ๑๐๐ หลักสูตร ซึ่งแตกต่างจากประเทศไทยซึ่งมีหลักสูตรรวมกัน

เพียง ๗ หลักสูตร ใน ๓ มหาวิทยาลัย จึงเป็นการย้ำให้เห็นในข้อเท็จจริงได้ชัดเจนมากขึ้นว่า ประเทศไทยยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับงานด้านพิพิธภัณฑ์อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม

แผนภาพที่ ๓ - ๓ แหล่งเรียนรู้ ๓ อันดับแรกที่เยาวชนไทยอยากให้มีใกล้บ้าน

ภาพที่ 4: แหล่งเรียนรู้ 3 อันดับแรกที่เยาวชนไทยอยากให้มีใกล้บ้าน
ที่มา: ผลสำรวจเยาวชน 2022 โดย คิด for คิดส์

ที่มา : ผลสำรวจเยาวชน, ๒๐๒๒.

แต่แตกต่างจากผลสำรวจเยาวชน ๒๐๒๒ โดย คิด for คิดส์ พบว่าพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้อันดับหนึ่ง ที่ควรมีใกล้บ้านมากที่สุดตามความคิดเห็นของเยาวชน

จะเห็นได้ว่าพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยมีหลายประเภท ซึ่งแต่ละแห่งล้วนมีเอกลักษณ์และความน่าสนใจของตนเอง ควรค่าแก่การศึกษาหาความรู้ แต่ในทางกลับกันภาครัฐยังไม่ได้ให้การสนับสนุนพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ เท่าที่ควร อีกทั้งประชาชนยังให้ความสนใจกับพิพิธภัณฑ์ค่อนข้างน้อยจะมีเพียงแต่ผู้ที่สนใจเรื่องนั้น ๆ ที่จะเข้าเยี่ยมชมในแต่ละพิพิธภัณฑ์ ดังนั้นแนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจของชาติ จะต้องเกิดจากความร่วมมือกันระหว่าง ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน โดยมีแนวทางสรุปจากแผนผังความคิดได้ดังนี้

๑. พิจารณาความต้องการของโลกในปัจจุบัน ที่เกี่ยวข้องกับกระแสของสังคม (Trend) และ ภัยคุกคามที่เกิดขึ้นภายในโลกของเรา (Treat) และนำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์

๒. เมื่อกำหนดนโยบาย และวิสัยทัศน์ พิพิธภัณฑ์จะมีแผนการดำเนินการที่ชัดเจน มีการกำหนดวัตถุประสงค์และตัวชี้วัด เพื่อก้าวไปสู่การเป็นพลังอำนาจของชาติ

๓. เมื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่รวบรวมได้มากำหนดเป็น ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในการผลักดันให้ดำเนินไปตามแนวทางที่กำหนดไว้

สรุป

จากการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของโลกและพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย เมื่อเปรียบเทียบกับพิพิธภัณฑ์ของไทย พบว่าจะต้องมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติในทุกด้าน และวิสัยทัศน์ของชาติตาม แผนนโยบาย มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดย มุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ และเลือกใช้พิพิธภัณฑ์ให้เป็นพลังอำนาจของชาติ ซึ่ง จะต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และมีผู้รับผิดชอบ ในการรวบรวม พัฒนา ปรับปรุงนานด้านพิพิธภัณฑ์อย่างชัดเจน จะต้องมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง ซึ่งจะ กล่าวโดยละเอียดในบทต่อไป

บทที่ ๔

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาวิจัย เรื่อง “แนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการวิเคราะห์ รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำไปสู่กระบวนการ เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการศึกษาโดยใช้การศึกษาวเคราะห์จากเอกสาร และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-Depth Interview) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาในครั้งนี้คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดกลยุทธ์ นโยบาย และผู้ปฏิบัติที่มีประสบการณ์ตรงในการจัดการพิพิธภัณฑ์

สำหรับรายงานการวิจัยในบทนี้ จะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ตามกรรมวิธีการวิจัยตามหลักการเหตุและผล ซึ่งจะได้นำเสนอผลการศึกษาลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

การศึกษาบทบาทการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย

ผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพตามกระบวนการจำแนกข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์บทบาทการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ เช่น การจัดการภายในพิพิธภัณฑ์ การบริการผู้เข้าเยี่ยมชมด้านเทคนิคและวิธีการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ จากเอกสารต่าง ๆ เช่น คู่มือการจัดตั้งและบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของสำนักพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม (วธ.) Museum Refocused หนังสือรวบรวมบทความจากการประชุมวิชาการของสถาบันการเรือนแห่งชาติ (สพร.) การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ ขององค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.)

พร้อมทั้ง ศึกษายุทธศาสตร์ต่าง ๆ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๘๐ ยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๖๓) คู่มือการจัดทำภาพอนาคตอนาคตทางยุทธศาสตร์ (Strategic Foresight) ของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ และบทความวิจัยหัวข้อเรื่อง พลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ของสถาบัน วิชาการป้องกันประเทศ ดังจะได้แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล ต่อไปนี้

๑. บทพิพิธภัณฑ์ในบริบทของความมั่นคงประเทศ

พิพิธภัณฑ์ที่มีอิทธิพลเหนือประเทศอื่นนั้น ได้มีการวางบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ให้ตอบสนองต่อความเป็นปึกแผ่นของประเทศ หรือสร้างความมั่นคงรวมทั้งการยอมรับจากนานาชาติด้วยแนวทางและหลักการด้านต่าง ๆ อาทิ ประเทศอังกฤษได้กำหนดให้บริษัทนำเที่ยว ต้องบรรจุโปรแกรมการท่องเที่ยวให้มีการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้ผู้เยี่ยมชมตระหนักถึงความยิ่งใหญ่ในอดีตของสหราชอาณาจักร ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดบทบาทของพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคม รวมทั้ง ส่งเสริมงานวิจัยและพัฒนา สร้างแรงบันดาลใจให้เยาวชนและประชาชนทั่วโลก ใช้พิพิธภัณฑ์เป็นสื่อเรียนรู้ถึงความเป็นอิสระภาพแห่งดินแดน รวมทั้งส่งเสริมแนวความคิดด้าน

อิสราเอลให้กับผู้เข้าชม พิพิธภัณฑสถานทางทหารของประเทศออสเตรเลีย (อนุสรณ์สถานแห่งชาติออสเตรเลีย) ได้ถูกกำหนดหน้าที่ตั้งแต่การวางผังเมือง ให้อยู่หน้าอาคารรัฐสภาของประเทศ เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ให้กับนักการเมืองว่าประเทศอยู่รอดได้ด้วยความปลอดภัยของทหารหาญประเทศเวียดนาม ได้ใช้พิพิธภัณฑสถานเล่าเรื่องความยากลำบากของการสร้างชาติและความโหดร้ายของสงครามเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกรักชาติ ประเทศญี่ปุ่น ได้จัดพิพิธภัณฑสถานเพื่อบอกเล่าความโหดร้ายของสงครามที่มีต่อมนุษยชาติประเทศเยอรมันนี ใช้พิพิธภัณฑสถานทางทหารสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนในบทบาทของทหาร และสร้างความตระหนักถึงความแตกแยกของชาติในอดีต เป็นต้น หรือตัวอย่างที่มีความสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของพิพิธภัณฑสถานคือ ความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อลดช่องว่างระหว่างประชาชน ไม่ว่าจะเป็นช่องว่างของเชื้อชาติ ฐานะ อาชีพ หรือแม้กระทั่งช่วงเวลาเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความรู้สึกอันดีร่วมกัน ตัวอย่างที่เห็นอย่างเด่นชัด อาทิเช่น ในพิพิธภัณฑสถานหลายแห่งในประเทศออสเตรเลียที่บอกเล่าเรื่องราวของ ชาวอะบอริจิน ซึ่งเป็นชาวพื้นเมืองดั้งเดิม และคำขอโทษของชาวยุโรปที่เข้ามารุกรานและยึดพื้นที่สร้างประเทศเป็นต้น ดังนั้นในพิพิธภัณฑสถานจึงเป็นแหล่งที่สามารถสื่อสารให้กับสาธารณะ รวมทั้งเป็นช่องทางในการแสดงออกของสังคมที่ไม่ได้รับความสนใจหรือชนชายขอบสู่สาธารณะได้เป็นอย่างดีที่ผลที่เกิดขึ้นในกระบวนการดังกล่าวคือ ความขัดแย้งในสังคมจะลดลง สังคมมีความแน่นแฟ้นมากขึ้นอันเนื่องมาจาก รู้จักกันมากขึ้นซึ่งเป็นรากฐานของการสร้างความมั่นคงให้สังคมรูปแบบหนึ่ง หน้าที่สำคัญของพิพิธภัณฑสถานอีกอย่างหนึ่งคือการสร้างแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชน หรือสังคมด้วยการนำเสนอข้อมูล ที่ผ่านการค้นคว้าวิจัย มุ่งองค์ความรู้ประกอบกับวัตถุพิพิธภัณฑสถาน สร้างเสริมช่องทางสำหรับการเรียนรู้อันเป็นการปูรากฐานให้กับประเทศและสังคม มีหน่วยงานหรือหน้าที่ในการส่งเสริมการเรียนรู้และงานวิจัย เห็นได้จากการจัดห้องเรียน ห้องเรียนรู้การบริการส่งเสริมงานวิจัย รวมทั้งโปรแกรมการเรียนรู้ต่าง ๆ สำหรับสถานศึกษาหรือประชาชนที่จัดเป็นระยะ ๆ ผลที่เกิดขึ้นของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้คือพื้นฐานของสังคมจะรู้จักใช้เหตุผลในการตัดสินใจ มากกว่าการใช้อารมณ์พื้นฐานของความรู้ทำให้คนในสังคมสื่อสารกันได้มากขึ้น และลดความแตกต่างในด้านความคิด ทำให้ลดความขัดแย้งอันเกิดจากความไม่รู้และความไม่ทักทายกันด้วยเนื้อหาและแนวปฏิบัติแล้ว พิพิธภัณฑสถานนั้นจึงเป็นกิจกรรมของสังคม เนื่องด้วยเกี่ยวข้องกับกลุ่มคนที่หลากหลาย ทั้งยังมีการขยายขอบเขตด้านการดำเนินการกว้างขวางออกไปอีก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในบทบาทหน้าที่อันมีต่อสังคมนั้นสามารถดูได้จากแนวทางการบริหารพิพิธภัณฑสถานสมัยใหม่ ที่ปรับกระบวนการทัศน์ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม รวมทั้งการวางแผนหรือชี้แนะสังคมในทางหนึ่งด้วยไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑสถานชั้นนำของโลกอย่าง สมิทโซเนียน และ บริติชมิวเซียม หรือ พิพิธภัณฑสถานอื่น ๆ ตามที่ได้ยกตัวอย่างมาให้เห็นข้างต้นพิพิธภัณฑสถานในแนวคิดของการดำเนินงานในบริบทของความมั่นคง จึงเป็นแนวคิดใหม่บนพื้นฐานของหน้าที่เดิมของพิพิธภัณฑสถาน อันเป็นหน้าที่ที่เป็นสากลอยู่แล้ว เพียงแต่สถานะแวดล้อมได้หมุนวนมาหาบทบาทหน้าที่อันเป็นพื้นฐานของสังคมและความรู้ การทบทวนบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานโดยเฉพาะด้านพิพิธภัณฑสถานทหาร จึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะสามารถทำให้การรับมือต่อสถานะการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดีพิพิธภัณฑสถานทหารถือเป็นพิพิธภัณฑสถานในรูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะตัว ถือได้ว่าเป็นพิพิธภัณฑสถานเฉพาะเรื่องหรือพิพิธภัณฑสถานเฉพาะด้าน ๒ อยู่ในองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษาผลประโยชน์ของชาติอันเป็นภาระหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ และจากแนวทางการบริหารงานภาครัฐที่กำหนดให้ต้องปฏิบัติตามแนว

ทางการพัฒนาระบบราชการนั้น ระบุให้กิจกรรมหรือการกำหนดภาระหน้าที่ต้องตอบสนองต่อภารกิจหลัก หรือยุทธศาสตร์ที่เป็นหน้าที่หลักขององค์กร

๒. บทบาทพิพิธภัณฑ์ในการสนองประโยชน์ต่อยุทธศาสตร์ชาติ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ในเรื่องของทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ จะเห็นได้ว่าพิพิธภัณฑ์เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในหลากหลายมิติของชาติ ซึ่งเหมาะสมในการใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนประเทศอย่างปฏิเสธไม่ได้ พลัสอำนาจแห่งชาติ ทั้งนี้พิพิธภัณฑ์ปรากฏคุณลักษณะที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของประเทศ กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจนกลายเป็นค่านิยมร่วมในการเรียนรู้ ในการเรียนรู้ของสังคม หมายถึงความสามารถในการดึงดูดและสร้างการมีส่วนร่วม โดยไม่ต้องบังคับหรือให้เงิน ในปัจจุบันใช้ในกรณีของการเปลี่ยนแปลงและสร้างอิทธิพลต่อความคิดของสังคมและประชาชนในประเทศอื่น โดยอาศัยทรัพยากรพื้นฐาน ๓ ประการ ได้แก่ วัฒนธรรม ค่านิยมทางการเมือง และนโยบายต่างประเทศ โดยการ ส่งเสริม หรือสัมพันธ์กันกับการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีมาใช้ให้ต่อเนื่องเป็นประโยชน์มากที่สุด ด้วยการบูรณาการกับ นโยบายของรัฐ หรือยุทธศาสตร์หลักของประเทศ

กระบวนการสำคัญของการ พัฒนาโดยการเผยแพร่กระจายความรู้ที่ถูกต้องนั้น ย่อมต้องการ ขั้นตอนของการประเมินผลอย่างมีจริยธรรมและศีลธรรม ด้วยการตั้งเป้าหมายการประเมินด้านพิพิธภัณฑ์เชิงรุกเพื่อขยายเครือข่ายกระจายความรู้แก่คนกลุ่มใหม่ ๆ อย่างทั่วถึง

อย่างไรก็ตามแนวนโยบายภาครัฐที่ เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ สมควรจะ สร้างความชัดเจนเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เชิงวัฒนธรรมการท่องเที่ยว เชิงศิลปวัฒนธรรมสร้างค่านิยม กรอบคิดในการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งชาติ

การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของโลกกับรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทย

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลด้วยศึกษาในเชิงเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของโลกกับการบริหาร จัดการพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยจากเอกสารต่าง ๆ เช่น Museum Management and Curatorship Australian Museums In The 'Age of Risk : a Case Study, Changes and Challenges in Museum Management After the COVID-19 Pandemic และ The Power of Museums : Sustainability หนังสือรวบรวมบทความวิจัยของ Icom ซึ่งจะได้นำเสนอ รายงานผลการวิจัยในประเด็นของการจัดการพิพิธภัณฑ์ ดังต่อไปนี้

๑. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ นำเสนอในรูปตาราง

โดยมีประเด็นในการเปรียบเทียบ ดังนี้

- ๑.๑ ด้านการเผยแพร่ความรู้ สืบต่อค่านิยม วัฒนธรรม
- ๑.๒ ด้านเทคโนโลยีสื่อสารสร้างสรรค์ความร่วมมือ
- ๑.๓ ด้านประเมินผลเพื่อวิจัยและพัฒนา สอดคล้องกับยุทธศาสตร์หลักของประเทศ
- ๑.๔ ด้านพัฒนาความสัมพันธ์เครือข่าย การเรียนรู้อย่างยั่งยืน

ตารางที่ ๔-๑ เปรียบเทียบการพัฒนาของพิพิธภัณฑ์

ประเด็นการพัฒนา	การจัดการพิพิธภัณฑ์			
	Museum Siam	องค์การพิพิธภัณฑ์ วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.)	พิพิธภัณฑ์ วิทยาศาสตร์ (The Science Museum)	The Powerhouse Museum ประเทศออสเตรเลีย
๑. ด้านการเผยแพร่ความรู้ สืบต่อค่านิยม วัฒนธรรม	นำเสนอประวัติศาสตร์ สังคมไทย โดยถ่ายทอด เรื่องราวของชุมชน ภูมิปัญญา วิถีชีวิต คติความเชื่อ และ ศิลปวัฒนธรรม ผ่านนวัตกรรม ใหม่เพื่อการเรียนรู้ อย่าง รื่นรมย์	พัฒนาและจัดการพิพิธภัณฑ์ วิทยาศาสตร์และศูนย์การ เรียนรู้ต่างๆ ประกอบด้วย พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา พิพิธภัณฑ์เทคโนโลยี สารสนเทศ และพิพิธภัณฑ์ พระรามเก้า	วิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยี	พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ที่ ผสมผสานระหว่างงาน ศิลปะ และรูปแบบ วิทยาศาสตร์ ปัจจุบัน
๒. ด้านเทคโนโลยีสื่อสาร สร้างสรรค์ความร่วมมือ	- นิทรรศการหลัก - นิทรรศการหมุนเวียน - นิทรรศการเสมือนจริง โดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามา ประกอบภายในนิทรรศการ	- นำวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีไปใช้ในการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของ ประชาชนในพื้นที่ชนบท - กระตุ้น และส่งเสริม สังคมไทยให้สนใจและเห็น ความสำคัญของวิทยาศาสตร์ ที่มีต่อการพัฒนาประเทศ และปลูกฝังให้เยาวชนมี	มีเจ้าหน้าที่ Design Studio ทำหน้าที่ในการ สร้างสรรค์การออกแบบ ชุดนิทรรศการต่าง ๆ ภายในพิพิธภัณฑ์ให้ เหมาะสมกับยุคสมัย และ ความสนใจในขณะนั้น	จัดแสดงทางประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การออกแบบ อุตสาหกรรม การคมนาคมและ อวกาศ ฯลฯ

ตารางที่ ๔-๑ เปรียบเทียบการพัฒนาของพิพิธภัณฑ์ (ต่อ)

ประเด็นการพัฒนา	การจัดการพิพิธภัณฑ์			
	Museum Siam	องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.)	พิพิธภัณฑ์ วิทยาศาสตร์ (The Science Museum)	The Powerhouse Museum ประเทศออสเตรเลีย
	<ul style="list-style-type: none"> - นิทรรศการหลัก - นิทรรศการหมุนเวียน - นิทรรศการเสมือนจริง โดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาประกอบภายในนิทรรศการ	ทัศนคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี - เป็นสถานที่ให้ความรู้และความเพลิดเพลินของครอบครัว รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ		
๓. ด้านประเมินผลเพื่อวิจัยและพัฒนาสอดคล้องกับยุทธศาสตร์หลักของประเทศ	มุ่งเน้น การเผยแพร่ปรัชญาแนวคิด และองค์ความรู้ของพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้สู่สังคมไทย เพื่อ ส่งเสริม ให้สังคมไทย เป็น “สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต” อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนชีวิต”	๑. ดินแดนแห่งการค้นพบ ความมหัศจรรย์ของวิทยาศาสตร์ A Place Where Everyone can Discover the Wonders of Science. พันธกิจ (Mission) สร้างแรงบันดาลใจให้ทุกคนสนุกกับการค้นพบเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยความ	มีเจ้าหน้าที่ Creative Direction ทำหน้าที่ในการสร้างสรรค์กลยุทธ์ และแนวทางการนำเสนอ นิทรรศการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้พิพิธภัณฑ์มีความน่าสนใจอยู่ตลอดเวลา	มีการวางแผนกลยุทธ์ การบริหารงาน การติดต่อกับรัฐบาล ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ ให้สอดคล้องกับภารกิจ วิสัยทัศน์และนโยบายต่าง ๆ

ตารางที่ ๔-๑ เปรียบเทียบการพัฒนาของพิพิธภัณฑ์ (ต่อ)

ประเด็นการพัฒนา	การจัดการพิพิธภัณฑ์			
	Museum Siam	องค์การพิพิธภัณฑ์ วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.)	พิพิธภัณฑ์ วิทยาศาสตร์ (The Science Museum)	The Powerhouse Museum ประเทศออสเตรเลีย
		<p>มหัตถุประสงค์ของวิทยาศาสตร์ (To Inspire People With the Best Learning, Research and Entertainment Solution.) ด้วยการ สร้างแรงบันดาลใจ และความตระหนักด้าน วิทยาศาสตร์</p> <p>๒. ให้บริการพิพิธภัณฑ์ วิทยาศาสตร์ด้วยมาตรฐาน ระดับโลก</p> <p>๓. วิจัย รวบรวมวัสดุตัวอย่าง และจัดการองค์ความรู้เพื่อ การสื่อสารวิทยาศาสตร์</p> <p>๔. พัฒนาธุรกิจและสร้าง ความร่วมมือระดับประเทศ และนานาชาติที่เกี่ยวกับ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์</p>		

ตารางที่ ๔-๑ เปรียบเทียบการพัฒนาของพิพิธภัณฑ์ (ต่อ)

ประเด็นการพัฒนา	การจัดการพิพิธภัณฑ์			
	Museum Siam	องค์การพิพิธภัณฑ์ วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.)	พิพิธภัณฑ์ วิทยาศาสตร์ (The Science Museum)	The Powerhouse Museum ประเทศออสเตรเลีย
๔. ด้านพัฒนาความสัมพันธ์ เครือข่ายการเรียนรู้อย่าง ยั่งยืน	ร่วมมือในรูปแบบเครือข่าย พิพิธภัณฑ์ จัดทำโครงการ Muss Pass เพื่อเชื่อมต่อระหว่างพิพิธภัณฑ์ และประชาชน	- เป็นแรงต่อยอดสร้างความรู้ รอบด้าน ให้กับตนเอง ครอบครัว และประเทศ ในตอนนี้และอนาคต - สร้างความเพลิดเพลิน ความสนุก ความสุขที่ได้รับ และแรงบันดาลใจใฝ่รู้ทาง วิทยาศาสตร์ จากการเสพ ข้อมูลของ อพวช. ผ่านทาง ช่องทางและวิธีการต่าง ๆ	อยู่ภายใต้การกำกับดูแล ของ National Museum of Science and Industry (NMSI) http://www.nmsi.ac.th ซึ่งดูแลรับผิดชอบ พิพิธภัณฑ์ จำนวน ๓ แห่ง คือ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ (Science Museum) พิพิธภัณฑ์รถไฟแห่งชาติ (National Railway Museum) และพิพิธภัณฑ์ ถ่ายภาพภาพยนตร์และ โทรทัศน์แห่งชาติ (National Media Museum)	มีการสร้างความร่วมมือกับ พันธมิตรเครือข่าย ผู้สนับสนุนกิจการของ พิพิธภัณฑ์

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

๒. ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์เชิงลึก ในการใช้พิพิธภัณฑของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ

บทบาทของพิพิธภัณฑทำหน้าที่ต่อความมั่นคงของประเทศ

จากคุณลักษณะพิพิธภัณฑของประเทศ ต่อการส่งเสริมพลังในด้านความมั่นคง เมื่อพิจารณา แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในประเด็นของ ความสามารถในการแข่งขันในประเด็นของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้งในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการจัดการภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ ในตัวชี้วัดต่าง ๆ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบูรณาการความร่วมมือ ความมั่นคง ขยายสู่ระดับนานาชาติเริ่มต้นจาก อาเซียน ในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกับ นานาชาตินั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับอาเซียน ประเทศไทยแสดงบทบาท เป็นผู้นำในการส่งเสริมเสถียรภาพ การพัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งในอาเซียนและเอเชีย ขยายผลสู่ภูมิภาคอื่น ๆ ของโลกต่อไปเพื่อมุ่งผลต่อความยั่งยืนในการพัฒนาโดยใช้ พลังอำนาจแห่งชาติ ซึ่งเป็นนัยยะแฝงของ หลักการพัฒนาพิพิธภัณฑ เพื่อความมั่นคงในบทบาทของการเป็นพลังอำนาจแห่งชาติให้มีเสถียรภาพสามารถกล่าวอธิบายได้ว่า บทบาทของพิพิธภัณฑต่อความมั่นคงของประเทศ ที่ระดับสากลนั้น พิพิธภัณฑทำหน้าที่เป็นพลังอำนาจระดับชาติ โดยหลักการของการเผยแพร่ Soft Power หรือ ทศนคติค่านิยมวัฒนธรรมให้เข้ามามีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้อง ทั้งนี้หน้าที่ของพลังอำนาจแฝงนี้ กล่าวได้คือเป็นการนำพลังความสามารถเพื่อกำหนดความชอบของกลุ่มเป้าหมาย โดยการให้ความรู้ผ่านรูปแบบการศึกษาที่เป็นระบบแบบแผน และเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่สำคัญที่สุดระดับสากล ในการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ผู้อื่นกระทำ หรือสามารถกำหนดสิ่งที่ผู้อื่นใช้อำนาจต้องการจะกระทำได้ เกิดเป็นรูปแบบของบุคคลที่ต้องเป็นผู้พัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อให้เท่าทันโลก สามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่การเป็นบุคคลแห่งศตวรรษหน้า ทั้งนี้ต้องเป็นไปอย่างมีจริยธรรมโดยแสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นทางศีลธรรมควบคู่ไปด้วย เพื่อแสดงให้เห็นถึงการรักษาและสืบทอดความเจริญรุ่งเรืองของประเทศผ่านการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

พิพิธภัณฑของไทย ประโยชน์และความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์หลักของประเทศ

บริบทของการพัฒนาประเทศไทยในสภาพการณ์ปัจจุบัน เป็นที่ประจักษ์ว่ามีความจำเป็น อย่างยิ่งยวดในการพัฒนาท่ามกลางพลวัตของการเปลี่ยนแปลง ที่สุดโต่งในปัจจุบันนี้ไม่สามารถรอให้การพัฒนา ดำเนินไปเนิบนาบตามขั้นตอน อย่างการขยับฐานรากที่หนักอึ้งได้ ดังนั้น ยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาประเทศ จึงกำหนดให้ระดมสรรพกำลังบูรณาการ ทุกปัจจัยของการพัฒนาทั้งปัจจัยหลัก พลังอำนาจหลัก และพลังอำนาจแฝงต่าง ๆ ให้เกิดปรากฏการณ์พลิกโฉมประเทศไทย สู่เศรษฐกิจสร้างคุณค่าสังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน ด้วยเหตุผลดังกล่าวในการปรับตัวแบบค่อยเป็นค่อยไป จะไม่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วฉับพลัน จึงจำเป็นที่จะต้องเกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในระดับทิศทางและโครงสร้าง เพื่อพลิกโฉมประเทศไปสู่ เป้าหมายของการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ โดยใช้องค์ความรู้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ซึ่งพิจารณาในมิติของความได้เปรียบ ที่ไทยมีกำลังคนที่มีสมรรถนะสูงมีการมุ่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคตได้ด้วยระบบการศึกษาอย่างมี

คุณภาพ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะเป็นสำคัญ ทั้งนี้ยังเอื้อต่อการสร้างสังคม การเรียนรู้ตลอดชีวิตอีกด้วย อาทิ สถาบันอุดมศึกษามีการปรับบทบาทให้สามารถพัฒนาทุนมนุษย์ เพื่อสังคมในทุกช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง และยังมีกลไกพัฒนาฝีมือแรงงานอย่างมีคุณภาพทันสมัยได้มาตรฐาน อีกทั้งยังมีนโยบายการจัดการกำลังคนภายใต้สังคมผู้สูงอายุอย่างชัดเจน โดยที่ระบบฐานข้อมูลกำลังคน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือ Big Data ที่มีสมรรถนะสูง

แนวโน้มที่ภาครัฐ ต้องการใช้คุณค่าของพิพิธภัณฑสถานให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ

จากแนวคิดของการระดมพลังอำนาจด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการแข่งขันทางเศรษฐกิจ จึงมีความต้องการทักษะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความจำเป็นมากขึ้น ความรู้ด้าน การเพิ่มทักษะด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และนวัตกรรมรวมถึง Soft Skills เป็นที่ต้องการมากยิ่งขึ้นความก้าวหน้าของเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้น ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลและความจำเป็นในความต้องการใช้พิพิธภัณฑสถานเพื่อเป็นพลังอำนาจในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจส่งเสริมการมีเสถียรภาพที่ดีรวมทั้งสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์โควิด ๑๙ ทำให้เศรษฐกิจไทยเปราะบางมากขึ้น อีกทั้งการที่เศรษฐกิจของไทยกำลังเผชิญกับข้อจำกัดในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจไปไม่ถึงเป้าหมายที่ต้องการท่ามกลางกระแสความเสี่ยง ความเสี่ยงของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศน์ที่เสื่อมโทรมลงผลิตภาพการผลิตรวมลดลง การพึ่งพิงเทคโนโลยีจากต่างประเทศสูงขึ้น SMEs สูญเสียศักยภาพในการแข่งขันภาคการเกษตรมีความสามารถในการผลิตลดลง ภาคการท่องเที่ยวไม่สามารถฟื้นตัวและปรับตัวตามความต้องการที่เปลี่ยนไปอุตสาหกรรมและบริการดิจิทัลไม่สามารถพัฒนาได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอุตสาหกรรมยานยนต์สูญเสียบางส่วนแบ่งในตลาดโลก การเสริมสร้างบทบาทของไทยในเวทีระหว่างประเทศมีความจำเป็นต้องการใช้ Big Data เพื่อป้องกันภัยคุกคามทางความมั่นคงการสร้างรายได้จากบริการโลจิสติกส์การสร้างรายได้จากอุตสาหกรรมและบริการทางการแพทย์การถูกโจมตีทางไซเบอร์สูงขึ้นเป็นต้น เมื่อพิจารณาบทบาทพิพิธภัณฑสถานของประเทศ ด้านการเป็นพลังอำนาจเพิ่มความมั่นคงของประเทศ แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในประเด็นของการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันชัดเจนอย่างยิ่ง ในประเด็นของการเผยแพร่กระจายความรู้สร้างทัศนคติที่ถูกต้อง อารมณ์วัฒนธรรมที่งดงามในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้งในด้านโอกาสและความเสมอภาค ทางสังคมรวมทั้งความรู้ในการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการจัดการภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ ในตัวชี้วัดต่าง ๆ เช่นการบูรณาการภาครัฐให้เป็นเอกภาพ การมีโครงสร้างภาครัฐมีความยืดหยุ่น และมีความยั่งยืนทางการคลัง การบริหารงานภาครัฐและการให้บริการสาธารณะปรับปรุงรูปแบบดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ กฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรการภาครัฐทันสมัยสนับสนุนการพลิกโฉมประเทศ และ ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและติดตามตรวจสอบดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบูรณาการความร่วมมือ สร้างความมั่นคงขยายสู่ระดับนานาชาติเริ่มต้นจาก อาเซียน ในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกับนานาชาตินั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับอาเซียน ประเทศไทยแสดงบทบาทเป็นผู้นำในการส่งเสริมเสถียรภาพการพัฒนาองค์กรประกอบต่าง ๆ ทั้งในอาเซียนและเอเชียขยายผลสู่ภูมิภาคอื่น ๆ ของโลกต่อไปเพื่อมุ่งผลต่อความยั่งยืนในการพัฒนาโดยใช้พลังอำนาจแห่งชาติ นัยยะ

แผนของหลักการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ เพื่อความมั่นคง ในบทบาทของการเป็นพลังอำนาจแห่งชาติให้มีเสถียรภาพ แต่อย่างไรก็ตามการมีพลังอำนาจแห่งชาติ ด้านพิพิธภัณฑ์ เพื่อการเรียนรู้เพื่อการขยายการเรียนรู้ในการเสริมสร้าง มุ่งเน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้สอดคล้องกับทิศทางของตลาดโลก ทิศนคติค่านิยม เพื่อส่งเสริม การขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นทางอ้อม นั้น การนำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยี สารสนเทศมาเป็นเครื่องมือในการช่วยขยายทัศนคติ ค่านิยม วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจย่อมเป็น ทางออกที่ชาญฉลาดสอดคล้องถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาประเทศ

ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตรวจสอบข้อมูลแบบ ๓ เสา่ กล่าวคือประมวผลผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเอกสาร การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ โดยการศึกษาในเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของโลก แล้วผนวกกับผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์เชิงลึก ในความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อนำมาสังเคราะห์ เข้ากับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ตามหลัก เหตุและผล รวมทั้งความเป็นไปได้ แล้วจึงเสนอเป็นเสนอเป็นแนวทาง การใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งสามารถประมวผลแนวคิดหลักได้คือการผลักดันส่งเสริมให้อยู่ในยุทธศาสตร์หลักของการพัฒนาประเทศ การเสริมสร้างองค์ความรู้ที่ถูกต้องเป็นแม่แบบ เป็นต้นแบบจัดระบบสร้างระบบการประเมินที่สอดคล้อง ตามหลักวิชาการ ตามหลักเหตุผลที่เป็นจริง และระบบการประเมินผลที่เกิดจากการทำงานให้สอดคล้องกับพลังอำนาจแห่งชาติด้านอื่น ๆ เช่น พลังอำนาจแห่งชาติด้านเศรษฐกิจ ที่ไม่ได้มีการซื้อขายโดยตรง แต่เป็นส่วนหลัก ทำให้ เกิดสภาพส่งเสริม เศรษฐกิจในทางอ้อม คือมีการค้าขายคล่อง สามารถโน้มน้ำใจผู้บริโภคได้ ซึ่งจะได้นำเสนอแนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทย ให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ ในรูปแบบ ตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔ - ๒ แนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ

แนวทาง	ตัวบ่งชี้	ปัจจัยพัฒนา
๑. ผลักดันส่งเสริมการใช้พิพิธภัณฑ์ของไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติกำหนดให้อยู่ในยุทธศาสตร์หลัก	๑. จำนวนแผน ในการพัฒนา. ด้านการเผยแพร่ความรู้ สืบต่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ในยุทธศาสตร์หลัก	๑. ประกาศ นโยบาย กำหนด เจ้าภาพหลัก ประชาสัมพันธ์ ธรรมนูญ ชับ เค ลี อ น การ ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ การใช้ พิพิธภัณฑ์ เป็น พ ลั ง อำนาจแห่งชาติ

ตารางที่ ๔ - ๒ แนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ (ต่อ)

แนวทาง	ตัวบ่งชี้	ปัจจัยพัฒนา
	<p>๒. จำนวนช่องทางกิจกรรมในการมีส่วนร่วมส่งเสริม เผยแพร่ สร้างความเข้าใจ ในการบูรณาการแผน</p> <p>๓. ความพึงพอใจ ในช่องทาง การมีส่วนร่วม วางแผน ของทุกภาคส่วน</p>	<p>๒. เพิ่มช่องทางการสร้างโอกาสในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ จากพิพิธภัณฑ์ ในบทบาทของการเป็นพลังอำนาจแห่งชาติ</p> <p>๓. จัดทำแผนพัฒนาจัดกิจกรรมระดับประเทศ เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม ส่งเสริม เผยแพร่ วัฒนธรรม ไทยช่วยไทยกระตุ้นเศรษฐกิจ</p> <p>๔. จัดการประเมินผล เพื่อการพัฒนาแผน ผ่านกิจกรรมการมีส่วนร่วม อย่างครบวงจรและต่อเนื่อง</p>
<p>๒. ส่งเสริมเอกภาพให้พิพิธภัณฑ์ ทำหน้าที่เป็นต้นแบบ เสริมสร้าง เผยแพร่ ความรู้ที่ถูกต้อง สำหรับการสร้างพลังอำนาจแห่งชาติ</p>	<p>๑. จำนวนกิจกรรมการสร้างคุณค่าใหม่ ในการทำหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์</p> <p>๒. จำนวนต้นแบบ การเผยแพร่ ความรู้ที่ถูกต้องเพื่อขยายผลเชิงพาณิชย์และเชิงสังคม</p> <p>๓. จำนวนกิจกรรมที่ร่วมมือกัน ทั้งภาคเอกชน ภาครัฐ ภาคการศึกษาและ ภาคสังคม ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค</p>	<p>๑. สร้างระบบ กลไก เครื่องมือ และสิ่งแวดล้อม สนับสนุน ในการพัฒนาให้แข็งแกร่ง</p> <p>๒. สนับสนุนโอกาสในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ จากพิพิธภัณฑ์ อย่างทั่วถึง เป็นธรรม</p> <p>๓. ภาครัฐส่งเสริมสนับสนุน พร้อมกำหนดทิศทางอย่างเป็นระบบ</p>
<p>๓. สร้างระบบการประเมินที่สอดคล้อง หลักวิชาการ ตามหลักเหตุผลที่เป็นจริง และประเมินผลที่เกิดจากการทำงานให้สอดคล้องกับพลังอำนาจแห่งชาติ</p>	<p>๑. จำนวนกิจกรรมการประเมินผลที่ส่งเสริมพลังอำนาจแห่งชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์หลักของการพัฒนาประเทศ</p> <p>๒. คุณภาพการประเมินผล อย่างมีธรรมาภิบาล เพื่อการวิจัยและพัฒนา ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์หลักของประเทศ</p>	<p>๑. จัดตั้ง ศูนย์จดหมายเหตุ การวิจัยและประเมินผลเพื่อการพัฒนา ระดับประเทศ</p> <p>๒. จัดสรรงบประมาณสนับสนุน ให้ใช้ เทคโนโลยีทันสมัยในการประเมินผล อย่างเต็มรูปแบบ ครบวงจร</p> <p>๓. จัดกิจกรรม เผยแพร่ กระจาย ข้อมูลการประเมินผล ทุกไตรมาส</p>

ตารางที่ ๔ - ๒ แนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ (ต่อ)

แนวทาง	ตัวบ่งชี้	ปัจจัยพัฒนา
	๓. ปริมาณการประเมินผลเพื่อวิจัยและพัฒนา ที่มีความแม่นยำและต่อเนื่อง อย่างสอดคล้องกับยุทธศาสตร์หลักของประเทศ	
๔. การพัฒนาเทคโนโลยีสื่อสารสร้างสรรค์ความร่วมมืออย่างยั่งยืน	๑. จำนวนกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านพัฒนาความสัมพันธ์เครือข่าย การเรียนรู้อย่างยั่งยืน ๒. จำนวน การพัฒนาเว็บไซต์สื่อสารสร้างสรรค์กิจกรรมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาในเวทีโลก ๓. จำนวน การกระจาย เผยแพร่กิจกรรมต้นแบบ ที่สร้างสรรค์	๑. การจัดกิจกรรมประกวดความสร้างสรรค์ การเรียนรู้อย่างยั่งยืน ๒. รณรงค์การอนุรักษ์ วิถีชีวิตทัศนคติค่านิยม เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ ๓. จัดกิจกรรม ระดับประเทศเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมส่งเสริมเผยแพร่วัฒนธรรม ไทยช่วยไทย กระตุ้นเศรษฐกิจ

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

จากตารางที่ ๔ - ๒ สามารถ สรุปแนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ ได้ดังนี้

แนวทางที่ ๑ ผลักดันส่งเสริมการใช้พิพิธภัณฑ์ของไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ กำหนดให้อยู่ในยุทธศาสตร์หลัก

ตัวบ่งชี้

๑. จำนวนแผน ในการพัฒนา.ด้านการเผยแพร่ความรู้ สืบต่อค่านิยม วัฒนธรรม ในยุทธศาสตร์หลัก

๒. จำนวนช่องทางกิจกรรมในการมีส่วนร่วมส่งเสริม เผยแพร่ สร้างความเข้าใจในการบูรณาการแผน

๓. ความพึงพอใจ ในช่องทางการมีส่วนร่วม วางแผน ของทุกภาคส่วนปัจจัยพัฒนา

๑. ประกาศ นโยบาย กำหนดเจ้าภาพหลัก ประชาสัมพันธ์รณรงค์ขับเคลื่อนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การใช้พิพิธภัณฑ์เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ

๒. เพิ่มช่องทางการสร้างโอกาสในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ จากพิพิธภัณฑ์ในบทบาทของการเป็นพลังอำนาจแห่งชาติ

๓. จัดทำแผนพัฒนาจัดกิจกรรม ระดับประเทศ เปิด โอกาสให้มีส่วนร่วมส่งเสริม
เผยแพร่วัฒนธรรม ไทยช่วยไทยกระตุ้นเศรษฐกิจ

๔. จัดการประเมินผล เพื่อการพัฒนาแผน ผ่านกิจกรรมการมีส่วนร่วม อย่างครบวงจร
และต่อเนื่อง

**แนวทางที่ ๒ ส่งเสริมเอกภาพให้พิพิธภัณฑ์ทำหน้าที่เป็นต้นแบบ เสริมสร้าง
เผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้อง สำหรับการสร้างพลังอำนาจแห่งชาติ**

ตัวบ่งชี้

๑. จำนวนกิจกรรมการสร้างคุณค่าใหม่ ในการทำหน้าที่ ของพิพิธภัณฑ์
๒. จำนวนต้นแบบ การเผยแพร่ความรู้ ที่ถูกต้องเพื่อขยายผลเชิงพาณิชย์และเชิงสังคม
๓. จำนวนกิจกรรมที่ร่วมมือกัน ทั้งภาคเอกชน ภาครัฐ ภาคการศึกษา และภาคสังคม
ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

ปัจจัยพัฒนา

๑. สร้างระบบ กลไก เครื่องมือและสิ่งแวดล้อม สนับสนุน ในการพัฒนาให้แข็งแกร่ง
๒. สนับสนุนโอกาสในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ จาก พิพิธภัณฑ์ อย่างทั่วถึงเป็นธรรม
๓. ภาครัฐส่งเสริมสนับสนุนพร้อมกำหนดทิศทางอย่างเป็นระบบ

**แนวทางที่ ๓ สร้างระบบการประเมิน ที่สอดคล้อง หลักวิชาการ ตามหลักเหตุผลที่
เป็นจริง และประเมินผลที่ เกิดจากการ ทำงานให้สอดคล้องกับพลังอำนาจแห่งชาติ**

ตัวบ่งชี้

๑. จำนวนกิจกรรมการประเมินผลที่ส่งเสริมพลังอำนาจแห่งชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ
ยุทธศาสตร์หลัก ของการพัฒนาประเทศ
๒. คุณภาพการประเมินผล อย่างมีธรรมาภิบาล เพื่อการวิจัยและพัฒนา ที่สอดคล้อง
กับยุทธศาสตร์หลักของประเทศ
๓. ปริมาณการประเมินผลเพื่อวิจัยและพัฒนา ที่มีความ แม่นตรงและต่อเนื่อง อย่าง
สอดคล้องกับยุทธศาสตร์หลักของประเทศ

ปัจจัยพัฒนา

๑. จัดตั้ง ศูนย์จดหมายเหตุ การวิจัยและประเมินผลเพื่อการพัฒนา ระดับประเทศ
๒. จัดสรรงบประมาณ สนับสนุนให้ใช้ เทคโนโลยีทันสมัยในการประเมินผลอย่างเต็ม
รูปแบบ ครบวงจร

๓. จัดกิจกรรม เผยแพร่ กระจายข้อมูล การประเมินผล ทุกไตรมาส

แนวทางที่ ๔ การพัฒนาเทคโนโลยีสื่อสารสร้างสรรค์ความร่วมมืออย่างยั่งยืนตัวบ่งชี้

๑. จำนวนกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านพัฒนาความสัมพันธ์เครือข่าย การเรียนรู้อย่างยั่งยืน
๒. จำนวน การพัฒนาเว็บไซต์สื่อสารสร้างสรรค์กิจกรรมความร่วมมือระหว่างประเทศ
เพื่อพัฒนาในเวทีโลก

๓. จำนวน การกระจาย เผยแพร่กิจกรรม ต้นแบบที่สร้างสรรค์

ปัจจัยพัฒนา

๑. การ จัดกิจกรรมประกวด ความสร้างสรรค์ การเรียนรู้อย่างยั่งยืน

๒. รณรงค์ การอนุรักษ์ วิถีชีวิต ทัศนคติค่านิยม เพื่อส่งเสริม เศรษฐกิจ
๓. จัดกิจกรรม ระดับประเทศ เปิด โอกาสให้มีส่วนร่วมส่งเสริมเผยแพร่วัฒนธรรมไทย
ช่วยไทยกระตุ้นเศรษฐกิจ

สรุป

จากการศึกษาโดยนำทฤษฎี ข้อมูล การบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์ชั้นนำทั้งในและต่างประเทศ และเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปผลได้คือ พิพิธภัณฑ์สามารถเป็นเครื่องมือหนึ่ง ที่นำมาใช้ในการขับเคลื่อนประเทศได้ โดยตอบโจทย์พลังอำนาจทั้ง ๕ ด้านของพลังอำนาจแห่งชาติ ประกอบด้วย ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวิทยา ด้านการทหาร และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แต่จะแฝงมาในรูปของอำนาจละมุน หรือ Soft Power โดยทางผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการพัฒนาให้แล้ว

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง “แนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการวิเคราะห์ รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำไปสู่กระบวนการ เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนด กระบวนการศึกษาโดยใช้การศึกษาวเคราะห์จากเอกสาร และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-Depth Interview) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาในครั้งนี้คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดกลยุทธ์ นโยบาย และผู้ปฏิบัติที่มีประสบการณ์ตรงในการจัดการพิพิธภัณฑ์ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอ ผลการวิจัยออกเป็น ๓ ส่วน ดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้

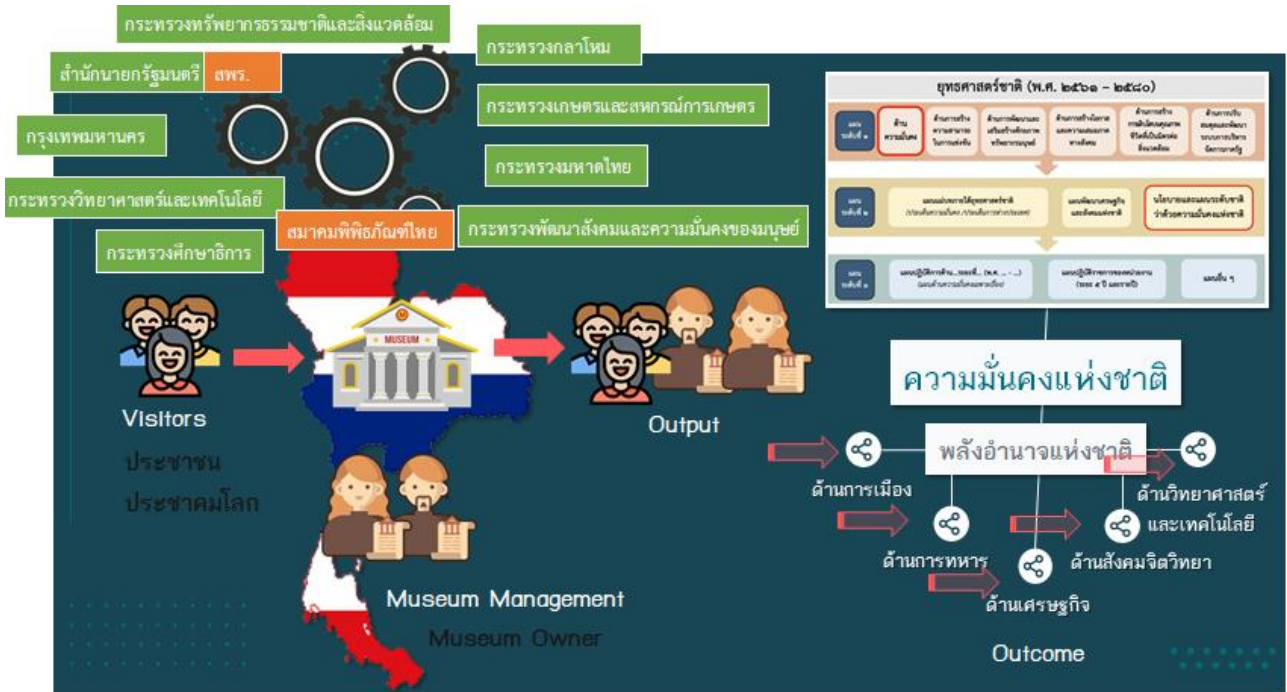
สรุป

การศึกษาวเคราะห์เรื่อง “แนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย กล่าวคือ ๑) เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการของ พิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของ โลกกับรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทย และ ๓) เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ

๑ สรุปรูปแบบการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย

บทบาทการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยในบริบทของความ
มั่นคงประเทศ

แผนภาพที่ ๕ - ๑ แนวทางการส่งเสริมพิพิธภัณฑ์ให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติตามแนวคิดของผู้วิจัย

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

พิพิธภัณฑ์เป็นองค์กรที่สามารถ ตอบสนองต่อการสร้างความเป็นปึกแผ่นของประเทศ สร้างความมั่นคงให้เป็นที่ยอมรับของอารยะประเทศ มีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้เยาวชนและประชาชนทั่วโลกใช้พิพิธภัณฑ์เป็นสื่อเรียนรู้ถึงความเป็นอิสระภาพแห่งดินแดน ตระหนักถึงความยิ่งใหญ่ในอดีตของประเทศส่งเสริมงานวิจัยและพัฒนา รวมทั้งส่งเสริมแนวความคิดด้านอิสรภาพ ความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อลดช่องว่างระหว่างประชาชน ไม่ว่าจะเป็นช่องว่างของเชื้อชาติฐานะอาชีพเสริมสร้างความเข้าใจและความรู้สึกอันดีร่วมกัน หน้าที่สำคัญของพิพิธภัณฑ์อีกประการหนึ่งคือการสร้างแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชน หรือสังคมด้วยการนำเสนอข้อมูลที่ผ่านการค้นคว้าวิจัย มีองค์ความรู้ ผสานกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์วัตถุพิพิธภัณฑ์ สร้างเสริมช่องทางสำหรับการเรียนรู้อันเป็น ปูมรากฐานให้กับประเทศและสังคม มีหน่วยงานหรือหน้าที่ในการส่งเสริมการเรียนรู้และงานวิจัย สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ อธิบายได้คือพื้นฐานของสังคมจะรู้จักใช้เหตุผลในการตัดสินใจ จึงเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถสร้างฐานคติ ทำให้ประชาชนรับมือต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นได้จากคุณลักษณะอันสำคัญเฉพาะตัว ของพิพิธภัณฑ์ดังกล่าวคือการขยายแนวคิด เพื่อใช้คุณค่าของพิพิธภัณฑ์ให้ได้ประโยชน์สูงสุดด้วยพื้นฐานของหน้าที่เดิม ของการเป็นพิพิธภัณฑ์บริสุทธิ์ พัฒนาสู่การสร้างสรรคก่อนนวัตกรรมสังคม ตามแนวคิดของพิพิธภัณฑ์ประยุกต์สู่บทบาทพิพิธภัณฑ์ ในการสนองประโยชน์ต่อยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งมีความหลากหลายมิติในการใช้เป็นเครื่องมือร่วมกันกับพลังอำนาจแห่งชาติด้านอื่น ๆ ในการขับเคลื่อนประเทศ ดังนั้นพลังอำนาจแห่งชาติด้านพิพิธภัณฑ์ เป็นที่ประจักษ์ในคุณลักษณะที่มีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของประเทศกระตุ้นให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงจนกลายเป็นค่านิยมร่วมในการเรียนรู้ของสังคม หมายถึงความสามารถในการตั้งจุดและสร้างการมีส่วนร่วมโดยไม่ต้องบังคับ จากสภาพการณ์ในพัฒนาปัจจุบันของโลก กรณีของการเปลี่ยนแปลงและความพยายามสร้างอิทธิพลต่อความคิดของสังคม และประชาชนในประเทศอื่น ด้วยความบีบคั้นจากสภาพโลกพลวัตอย่างระนาบ จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีทัศน์เชิงรุกเพื่อระดมสรรพกำลังของประเทศเพื่อสร้างรายได้เปรียบ ในการแข่งขันไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจหรือสังคมก็ตามดังนั้น พลังอำนาจแห่งชาติด้านพิพิธภัณฑสถานจึงเป็น คำตอบของนวัตกรรมอันทรงคุณค่า โดยอาศัยหลักการทรัพยากรพื้นฐาน ๓ ประการ ได้แก่ วัฒนธรรม ค่านิยมทางการเมือง และนโยบายต่างประเทศด้วยการส่งเสริม หรือสัมพันธ์กันกับการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีมาใช้ให้ต่อเนื่องเป็นประโยชน์มากที่สุด ด้วยการบูรณาการกับนโยบายของรัฐ หรือ พัฒนาเชิงรุกตามกระบวนการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์หลักเพื่อการพัฒนาของประเทศ

๒. สรุปการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานชั้นนำของโลกกับรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานของประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์จากการแบ่งประเด็นในการเปรียบเทียบ คือ ๑) ด้านการเผยแพร่ความรู้ สืบต่อค่านิยม วัฒนธรรม ๒) ด้านเทคโนโลยีสื่อสารสร้างสรรค์ความร่วมมือ ๓) ด้านประเมินผลเพื่อวิจัยและพัฒนา สอดคล้องกับยุทธศาสตร์หลักของประเทศ และ ๔) ด้านพัฒนาความสัมพันธ์เครือข่ายการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

พิพิธภัณฑสถาน Museum Siam นำเสนอประวัติศาสตร์สังคมไทย โดยถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชน ภูมิปัญญา วิถีชีวิต คติความเชื่อ และศิลปวัฒนธรรมผ่านนวัตกรรมใหม่เพื่อการเรียนรู้ อย่างรื่นรมย์ โดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ประกอบภายในนิทรรศการ เพื่อ ส่งเสริม ให้สังคมไทย เป็น “สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ร่วมมือในรูปแบบเครือข่ายพิพิธภัณฑสถานจัดทำโครงการ Muss Pass เพื่อเชื่อมต่อระหว่างพิพิธภัณฑสถานและประชาชน

องค์การพิพิธภัณฑสถานวิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.) พัฒนาและจัดการพิพิธภัณฑสถานวิทยาศาสตร์และศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ ประกอบด้วย พิพิธภัณฑสถานวิทยาศาสตร์ พิพิธภัณฑสถานธรรมชาติวิทยา พิพิธภัณฑสถานเทคโนโลยีสารสนเทศ และพิพิธภัณฑสถานพระรามเก้า มีกิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมสังคมไทยให้สนใจและเห็นความสำคัญของวิทยาศาสตร์ที่มีต่อการพัฒนาประเทศ และปลูกฝังให้เยาวชนมีทัศนคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นสถานที่ให้ความรู้และความเพลิดเพลินของครอบครัวรวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและต่างประเทศ โดย (๑) สร้างแรงบันดาลใจและความตระหนักด้านวิทยาศาสตร์ (๒) ให้บริการพิพิธภัณฑสถานวิทยาศาสตร์ด้วยมาตรฐานระดับโลก (๓) วิจัยรวบรวมวัสดุตัวอย่าง และจัดการองค์ความรู้เพื่อการสื่อสารวิทยาศาสตร์ และ (๔) พัฒนาธุรกิจและสร้างความร่วมมือระดับประเทศและนานาชาติที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานวิทยาศาสตร์

๓. พิพิธภัณฑสถานวิทยาศาสตร์ (The Science Museum) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มีกิจกรรมการสร้างสรรคการออกแบบชุดนิทรรศการต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับยุคสมัย สร้างสรรคกลยุทธ์ และแนวทางการนำเสนอ นิทรรศการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้พิพิธภัณฑสถานมีความน่าสนใจอยู่ตลอดเวลา ภายใต้การกำกับดูแลของ National Museum of Science and Industry (NMSI) <http://www.nmsi.ac.th> ซึ่งดูแลรับผิดชอบพิพิธภัณฑสถาน จำนวน ๓ แห่ง คือ พิพิธภัณฑ

วิทยาศาสตร์ (Science Museum) พิพิธภัณฑ์รถไฟแห่งชาติ (National Railway Museum) และ พิพิธภัณฑ์ถ่ายภาพ ภาพยนตร์และโทรทัศน์แห่งชาติ (National Media Museum)

๔. สรุปข้อเสนอแนะแนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ

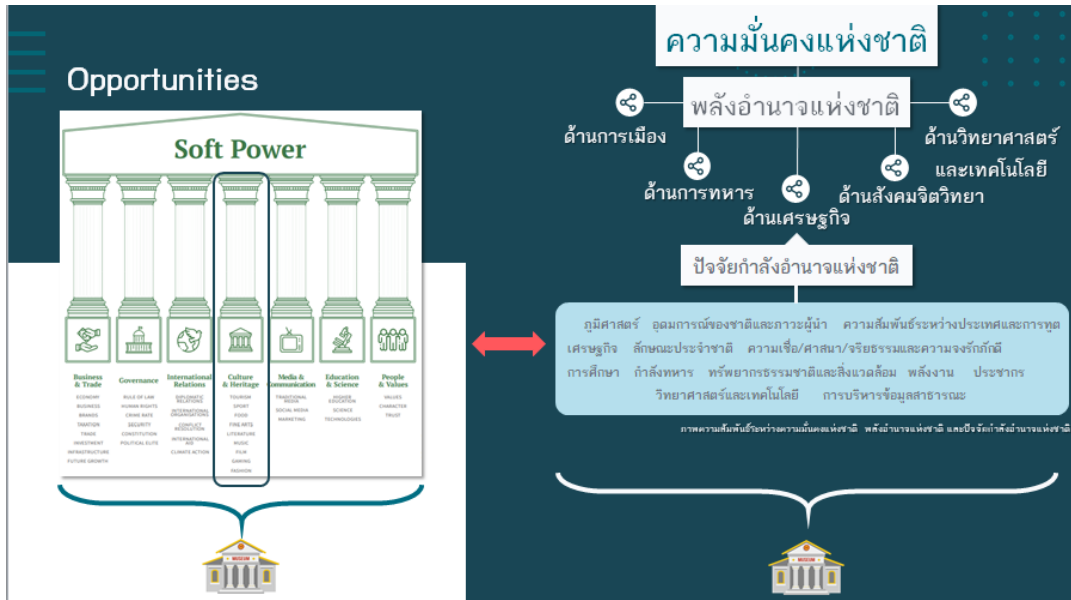
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตรวจสอบข้อมูลแบบ ๓ เสา่ กล่าวคือ ประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเอกสาร การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย การวิเคราะห์ ยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ โดยการศึกษาในเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบ การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของโลก แล้วผนวกกับผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์เชิงลึก ใน ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อนำมาสังเคราะห์เข้ากับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องตามหลักเหตุ และผลรวมทั้งความเป็นไปได้แล้วจึงได้ข้อเสนอแนะ เป็นแนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทย ให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ ดังนี้

แผนภาพที่ ๕ - ๒ แนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

แผนภาพที่ ๕ - ๓ การเป็นพลังอำนาจแห่งชาติของพิพิธภัณฑ์

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

แนวทางที่ ๑ ผลักดันส่งเสริมการใช้พิพิธภัณฑ์ของไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ กำหนดให้อยู่ในยุทธศาสตร์หลัก

ตัวบ่งชี้

๑. จำนวนแผน ในการพัฒนา.ด้านการเผยแพร่ความรู้ สืบต่อค่านิยม วัฒนธรรม ในยุทธศาสตร์หลัก

๒. จำนวนช่องทางกิจกรรมในการมีส่วนร่วมส่งเสริม เผยแพร่ สร้างความเข้าใจในการบูรณาการแผน

๓. ความพึงพอใจ ในช่องทางการมีส่วนร่วม วางแผน ของทุกภาคส่วนปัจจัยพัฒนา

ปัจจัยพัฒนา

๑. ประกาศ นโยบาย กำหนดเจ้าภาพหลัก ประชาสัมพันธ์รณรงค์ขับเคลื่อนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การใช้พิพิธภัณฑ์เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ

๒. เพิ่มช่องทางการสร้างโอกาสในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ จากพิพิธภัณฑ์ในบทบาทของการเป็นพลังอำนาจแห่งชาติ

๓. จัดทำแผนพัฒนาจัดกิจกรรม ระดับประเทศ เปิด โอกาสให้มีส่วนร่วมส่งเสริมเผยแพร่วัฒนธรรม ไทยช่วยไทยกระตุ้นเศรษฐกิจ

๔. จัดการประเมินผล เพื่อการพัฒนาแผน ผ่านกิจกรรมการมีส่วนร่วม อย่างครบวงจร และต่อเนื่อง

**แนวทางที่ ๒ ส่งเสริมเอกภาพให้พิพิธภัณฑ์ทำหน้าที่เป็นต้นแบบ เสริมสร้าง
เผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้อง สำหรับการสร้างพลังอำนาจแห่งชาติ**

ตัวบ่งชี้

๑. จำนวนกิจกรรมการสร้างคุณค่าใหม่ ในการทำหน้าที่ ของพิพิธภัณฑ์
๒. จำนวนต้นแบบ การเผยแพร่ความรู้ ที่ถูกต้องเพื่อขยายผลเชิงพาณิชย์ และเชิง

สังคม

๓. จำนวนกิจกรรมที่ร่วมมือกัน ทั้งภาคเอกชน ภาครัฐ ภาคการศึกษา และภาคสังคม
ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

ปัจจัยพัฒนา

๑. สร้างระบบ กลไก เครื่องมือและสิ่งแวดล้อม สนับสนุน ในการพัฒนาให้แข็งแกร่ง
๒. สนับสนุนโอกาสในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ จาก พิพิธภัณฑ์ อย่างทั่วถึงเป็นธรรม
๓. ภาครัฐส่งเสริมสนับสนุนพร้อมกำหนดทิศทางอย่างเป็นระบบ

**แนวทางที่ ๓ สร้างระบบการประเมิน ที่สอดคล้อง หลักวิชาการ ตามหลักเหตุผลที่
เป็นจริง และประเมินผลที่ เกิดจากการ ทำงานให้สอดคล้องกับพลังอำนาจแห่งชาติ**

ตัวบ่งชี้

๑. จำนวนกิจกรรมการประเมินผลที่ส่งเสริมพลังอำนาจแห่งชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ
ยุทธศาสตร์หลัก ของการพัฒนาประเทศ

๒. คุณภาพการประเมินผล อย่างมีธรรมาภิบาล เพื่อการวิจัยและพัฒนา ที่สอดคล้องกับ
ยุทธศาสตร์หลักของประเทศ

๓. ปริมาณการประเมินผลเพื่อวิจัยและพัฒนา ที่มีความ แม่นตรงและต่อเนื่อง อย่าง
สอดคล้องกับยุทธศาสตร์หลักของประเทศ

ปัจจัยพัฒนา

๑. จัดตั้ง ศูนย์จัดหมายเหตุ การวิจัยและประเมินผลเพื่อการพัฒนา ระดับประเทศ
๒. จัดสรรงบประมาณ สนับสนุนให้ใช้ เทคโนโลยีทันสมัยในการประเมินผลอย่างเต็มรูปแบบ

ครบวงจร

๓. จัดกิจกรรม เผยแพร่ กระจายข้อมูล การประเมินผล ทุกไตรมาส

แนวทางที่ ๔ การพัฒนาเทคโนโลยีสื่อสารสร้างสรรค์ความร่วมมืออย่างยั่งยืน

ตัวบ่งชี้

๑. จำนวนกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านพัฒนาความสัมพันธ์เครือข่าย การเรียนรู้อย่างยั่งยืน
๒. จำนวน การพัฒนาเว็บไซต์สื่อสารสร้างสรรค์กิจกรรมความร่วมมือระหว่างประเทศ

เพื่อพัฒนาในเวทีโลก

๓. จำนวน การกระจาย เผยแพร่กิจกรรม ต้นแบบที่สร้างสรรค์

ปัจจัยพัฒนา

๑. การ จัดกิจกรรมประกวด ความสร้างสรรค์ การเรียนรู้อย่างยั่งยืน
๒. รณรงค์ การอนุรักษ์ วิถีชีวิต ทัศนคติค่านิยม เพื่อส่งเสริม เศรษฐกิจ

๓. จัดกิจกรรม ระดับประเทศ เปิด โอกาสให้มีส่วนร่วมส่งเสริมเผยแพร่วัฒนธรรมไทยช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการใช้พิพิธภัณฑสถานของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ” ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์เสนอองค์ความรู้ใหม่ ที่ได้จากการบวนการวิจัยการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายถึงความสัมพันธ์กับแนวคิดทฤษฎีรวมถึงเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้ดังนี้

ผลการวิจัยเรื่องนี้ได้ข้อเสนอแนวทางการใช้พิพิธภัณฑสถานของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ คือ ๑) การผลักดันส่งเสริมการใช้พิพิธภัณฑสถานของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ กำหนดให้อยู่ในยุทธศาสตร์หลัก ๒) ส่งเสริมเอกภาพให้พิพิธภัณฑสถานทำหน้าที่เป็นต้นแบบ เสริมสร้างเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้อง สำหรับการสร้างพลังอำนาจแห่งชาติ ๓) สร้างระบบการประเมิน ที่สอดคล้อง หลักวิชาการ ตามหลักเหตุผลที่เป็นจริง และประเมินผลที่เกิดจากการ ทำงานให้สอดคล้องกับพลังอำนาจแห่งชาติ และ ๔) การพัฒนาเทคโนโลยีสื่อสารสร้างสรรค์ความร่วมมืออย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พันเอกหญิง เจษฎา มีบุญลือ (๒๕๕๓) ซึ่งให้ความสำคัญของพลังอำนาจแห่งชาติโดยระบุว่าเป็นเครื่องมือเพิ่มศักยภาพ โดยธำรงความมั่นคงของชาติในทุก ๆ ด้าน ประกอบไปด้วย พลังอำนาจแห่งชาติ ทั้งด้านการเมือง การทหารสังคมจิตวิทยา เศรษฐกิจ และวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม ผสมผสานกับแนวคิดที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันของ จิระโชค วีระสัย (๒๕๕๕) ซึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับพลังอำนาจแห่งชาติว่าเกี่ยวข้องกับเชื่อมโยงสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนา ทุก ๆ ด้าน เช่น ปัจจัยการพัฒนา ด้าน การศึกษา หรือการศาสนา สามารถแปรเปลี่ยนเป็นพลังส่งเสริมความแข็งแกร่งให้พลังอำนาจทางเศรษฐกิจ อำนาจทางการเมืองเนื่องจากฐานทางเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือด้านอื่น ๆ จะช่วยสนับสนุนให้เพิ่มศักยภาพกำลังทางทหารได้

จากปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงบทบาทของ พิพิธภัณฑสถานต่อความมั่นคงของประเทศระดับสากลนั้น พิพิธภัณฑสถานทำหน้าที่เป็นพลังอำนาจระดับชาติ โดยหลักการของการเผยแพร่ซอฟต์แวร์พาวเวอร์ หรือ ทัศนคติค่านิยมวัฒนธรรมให้เข้ามามีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้อง ทั้งนี้หน้าที่ของพลังอำนาจแฝงนี้ กล่าวอธิบายได้ว่าเป็นการนำพลังความสามารถเพื่อกำหนดความชอบของกลุ่มเป้าหมายโดยการใช้ความรู้ผ่านรูปแบบการศึกษา ที่เป็นระบบแบบแผน และเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดระดับสากล ในการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีผู้อื่นกระทำหรือสามารถกำหนดสิ่งที่ผู้ใช้อำนาจต้องการจะกระทำได้สามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่การเป็นบุคคลแห่งศตวรรษหน้า กลุ่มคนยุคใหม่ วัยเยาว์ หรือเจนเนอเรชันอัลฟา (Gen Alpha) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่ออนาคตของประเทศ ทั้งนี้ต้องเป็นไปอย่างมีจริยธรรมโดยแสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นทางศีลธรรมควบคู่ไปด้วย ดังนั้นการมีพลังอำนาจแห่งชาติด้านพิพิธภัณฑสถาน เพื่อเผยแพร่ขยายการเรียนรู้ในการมุ่งเน้นเสริมสร้างสร้างมูลค่าเพิ่มปัจจัยทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับทิศทางของตลาดโลก ทัศนคติ ค่านิยมเพื่อส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นทางอ้อม ด้วยการนำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีสารสนเทศล้ำสมัยมาเป็นเครื่องมือในการช่วยขยายทัศนคติ ค่านิยม วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจย่อมเป็นทางออกที่ชาญฉลาดสอดคล้องถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีของ Joseph S. Nye, Jr. แห่ง Harvard University โดย

กล่าวถึงการให้ “พลังอำนาจรูปแบบใหม่” ที่ประกอบไปด้วย ขาวกรอง (Intelligence) การทูตสาธารณะ (Public Diplomacy) สื่อ (The media) เวลา (Time) และความอ่อนตัว (Flexibility) เป็นเครื่องมือของ Soft Power หรือ อำนาจละมุน ใช้อยู่ทวิธีให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตรงกับวัตถุประสงค์ให้เข้าใจได้ง่าย

ด้วยเหตุผลประการข้างต้นจึงสามารถอธิบายได้ว่า การใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ สมควรส่งเสริมสนับสนุนให้ปรากฏ กอปรด้วยเหตุผลที่สนับสนุนคือการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์หลักของการพัฒนาประเทศของภาครัฐ เป็นไปตามหลักการการบริหารงบประมาณแบบมุ่งผลลัพธ์สุดท้ายเป็นผลผลิตภาพ ซึ่งการนำ Soft Power มาใช้นั้น มิได้มีการลงทุนเพิ่มที่เป็นการเพิ่มต้นทุนทรัพยากรแต่อย่างใด ทั้งนี้ด้วยอำนาจและคุณค่าของ Soft Power ที่ทรงอิทธิพลอยู่ในตัวค่านิยมวัฒนธรรม แนวคิดทางการเมือง หรือการสร้างสรรคคุณค่าใหม่ ๆ ของการเรียนรู้การเผยแพร่ปุมประวัติศาสตร์เพื่อการสร้างทัศนคติค่านิยมที่ถูกต้อง ให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้นจากพลังอำนาจพิพิธภัณฑ์ของชาติ นั้น นับเป็นการส่งเสริมผลักดันการใช้อำนาจแฝงที่อยู่ใน คุณลักษณะของ พาวเวอร์ดังกล่าวส่งอิทธิพลให้มีการสนับสนุนไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มศักยภาพ การแข่งขันทางเศรษฐกิจ หรือการส่งเสริมในเรื่องของความเข้มแข็งทางสังคมจิตวิทยา ผ่านกระบวนการสื่อสารเผยแพร่เรียนรู้ ซึ่งพิพิธภัณฑ์มีคุณค่าอันทรงพลัง โดยภาครัฐควรกำหนดวิสัยทัศน์นโยบาย การใช้พลังอำนาจนี้ไว้ในยุทธศาสตร์หลักของการพัฒนาประเทศ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาข้อเสนอแนะจากการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติและข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัย ครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑.๑ ภาครัฐ ประกาศนโยบายให้ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงวัฒนธรรม และ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ บูรณาการร่วมกัน กำหนด เป้าหมายทิศทาง วิสัยทัศน์ และแนว คิด ในการนำ ไปสู่ปฏิบัติ ของการเป็น พลังงานพลังอำนาจแห่งชาติ ด้านพิพิธภัณฑ์ ให้สนองต่อ ยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาประเทศ

๑.๒ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงวัฒนธรรม และ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้เข้ามาร่วมกำหนดนโยบายหาแนวทางปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพความคุ้มค่าของการใช้งบประมาณด้าน การใช้พิพิธภัณฑ์ เป็นพลังอำนาจแห่งชาติให้สนองต่อ ยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาประเทศ

๑.๓ ภาครัฐ ส่งเสริมให้จัดตั้ง ศูนย์รวบรวมข้อมูล Big data เพื่อการวิจัยและพัฒนาประเมินผลอย่างครบวงจร ของพลังอำนาจแห่งชาติด้านพิพิธภัณฑ์

๒. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

จากการศึกษา แนวทางการใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิด สาธารณประโยชน์ ดังนี้

๒.๑ พิพิธภัณฑ์ ต่างๆของไทย สามารถทำแผนยุทธศาสตร์ที่เป็นผลของการวิจัย นำไปใช้ในการปฏิบัติงาน ให้สอดคล้อง กับ แนวทางการพัฒนาให้เกิดความอย่างยั่งยืนได้

๒.๒ ผู้ประกอบการภาคเอกชนด้านพิพิธภัณฑ์เพื่อการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า ไปเป็นแนวทางในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน ได้อย่างยั่งยืน

๒.๓ ส่งเสริม ให้กลุ่มคนยุคใหม่วัยเยาว์ หรือเจนเนอเรชันอัลฟา (Gen Alpha) ซึ่งเป็นกลุ่ม ผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่ออนาคตของประเทศ นักศึกษา นักวิชาการ และนักวิจัย สามารถนำแนวทางพัฒนาจากผลการวิจัย ไปประยุกต์ใช้ในงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันได้

๓. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๓.๑ ควรมีการศึกษาวิจัยถึงความต้องการการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ ในบทบาทการเป็นพลังอำนาจแห่งชาติ เพื่อต้องการมีส่วนร่วมของผู้ใช้บริการพิพิธภัณฑ์ ในกลุ่มคนยุคใหม่วัยเยาว์ หรือเจนเนอเรชันอัลฟา (Gen Alpha) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่ออนาคตของประเทศ

๓.๒ ควรมีศึกษาวิจัยเรื่องการเตรียมความพร้อมปรับวิสัยทัศน์ และกลยุทธ์การพัฒนาต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์สู่บทบาทการรองรับนโยบาย ยุทธศาสตร์การใช้พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ ควรมีศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนา (R&D) เรื่องการบูรณาการเชื่อมโยงขยายผลโครงการ เครือข่ายพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ สู่บทบาทการเป็นพลังอำนาจแห่งชาติ ด้านการพิพิธภัณฑ์

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- จิระโชค วีระสัย. SO477 สังคมวิทยาการเมือง (Political Sociology). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, ๒๕๕๕.
- ยุทธศาสตร์, ศูนย์ศึกษา. สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. ความมั่นคงแห่งชาติ : สร้างชาติไทยให้ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ๒๕๕๓.
- ยุทธศาสตร์, ศูนย์ศึกษา. สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. วิทยาการทหารของกรมยุทธศึกษาทหาร. คู่มือการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ, ๒๕๖๐.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

- คิด. “เมื่อผู้คนเมินเดินห่าง แต่เลือกเช็คอิน @ มิวเซียม”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.creativethailand.org/view/article-read?article_id=33528, ๒๕๖๖.
- โพสต์ทูเดย์. “มองอนาคตพิพิธภัณฑ์ไทย ในศตวรรษที่ 21”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.posttoday.com/life/travel/426094>, ๒๕๖๒.
- รัฐบาลไทย. “ด้านวัฒนธรรมท่องเที่ยว”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/54703>, ๒๕๖๑.
- BrandThink. “Localry ทำไมคนไทยถึงไม่ไปพิพิธภัณฑ์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.facebook.com/brandthink.me/photos/a.1767934240198787/2783898058602395/?type=3&theater>, ๒๕๖๕.
- Marketeer. “เรียนรู้วิธีสร้าง Brand Experience ในแบบฉบับนักสร้างพิพิธภัณฑ์มีอาชีพ กับเพทาย พันธุ์มณี”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://marketeeronline.co/archives/207467>, ๒๕๖๕.
- MGR ONLINE. “Museum Thailand Awards 2020 ก้าวสำคัญของพิพิธภัณฑ์ไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/qol/detail/9630000092699>, ๒๕๖๖.
- ONCE. “อนาคตพิพิธภัณฑ์ไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://onceinlife.co/museum-focus>, ๒๕๖๕.
- Perceptia. “๔ บทบาทพิพิธภัณฑ์ไทย ที่ไกลกว่าคลังวัตถุและแหล่งความรู้”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://perceptiablog.wordpress.com/2021/09/19/thai-museum-day-2021/>, ๒๕๖๓.
- The Kommon. “4 กลวิธีสร้างประสบการณ์เรียนรู้ให้ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thekommon.co/museum-based-learning/>, ๒๕๖๑.

- The Kommon. ““Museum of the Future” พิพิธภัณฑ์แห่งอนาคตที่กำหนดได้ด้วยปัจจุบัน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thekommon.co/museum-of-the-future-uae/>, ๒๕๖๓.
- The Kommon. ““ห้องสมุดยังมีชีวิต พิพิธภัณฑ์ยังไม่ตาย” ความหมายท้าทายของแหล่งเรียนรู้ยุคโควิด-19”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thekommon.co/livinglibrary-museum-pandemic-covid/>, ๒๕๖๔.
- The 101.World. “พิพิธภัณฑ์ ไม่ใช่ที่เก็บของ ไม่ใช่ของที่เก็บ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.the101.world/real-functions-of-museum/>, ๒๕๖๓.
- The 101.World. “แหล่งเรียนรู้ใกล้บ้าน ให้เยาวชนไทยเข้าถึงจริง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.the101.world/learning-space-for-youth/>, ๒๕๖๖.
- The Urbanis. “พิพิธภัณฑ์: นิยามที่มากกว่าห้องเก็บของ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://theurbanis.com/public-realm/07/04/2022/6432>, ๒๕๖๔.
- TrueID. “พิพิธภัณฑ์ แหล่งการเรียนรู้ที่ถูกลืมมองข้าม”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://news.trueid.net/detail/vpW2bD6J76ZV>, ๒๕๖๖.
- Urban creature. “เปิดตำราวิชาพิพิธภัณฑ์ กับอาจารย์และนิสิตที่ผูกพันกับพิพิธภัณฑ์ไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://urbancreature.co/museum-studies/>, ๒๕๖๖.
- Urban creature. “เปลี่ยนศาลาว่าการ กทม. เป็นพิพิธภัณฑ์เมืองกรุงเทพฯ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://urbancreature.co/turning-bangkok-city-hall-into-museums-2/>, ๒๕๖๕.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พลอากาศตรี ไพฑูรย์ ไฉ่เลิศ
วัน เดือน ปี เกิด	๑๔ ตุลาคม ๒๕๐๙
การศึกษา	นักเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ ๒๖ นักเรียนนายเรืออากาศ รุ่นที่ ๓๓ ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมและการพัฒนา) สถาบันวิจัยภาษา และวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล
ประวัติการทำงานโดยย่อ	หัวหน้าแผนกแผนการรบ กองปฏิบัติการอากาศยุทธศาสตร์ กรมควบคุมการ ปฏิบัติทางอากาศ ฝ่ายเสนาธิการ กองฝึกพร้อมและผสม กรมยุทธการทหารอากาศ หัวหน้ากองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมสารบรรณทหารอากาศ (๒๕๕๐ – ๒๕๕๒) รองผู้อำนวยการกองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมสารบรรณทหารอากาศ (๒๕๕๓ – ๒๕๕๔) ผู้อำนวยการกองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมสารบรรณทหารอากาศ (๒๕๕๔ – ๒๕๖๐)
ตำแหน่งปัจจุบัน	เจ้ากรมสารบรรณทหารอากาศ

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง แนวทางการใช้พหุวัฒนธรรมของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ
ผู้วิจัย พลอากาศตรี ไพฑูริย์ ไฉไลยศ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 65
ตำแหน่ง เจ้ากรมสารบรรณทหารอากาศ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมบนโลกปัจจุบันในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การใช้เทคโนโลยีหลากหลายรูปแบบมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันทำให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์หรือการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดายถึงแม้ว่าเทคโนโลยี จะมีกระบวนการที่มีความซับซ้อนสูงก็ตาม ทำให้โลกในปัจจุบันกลายเป็นโลกไร้พรมแดน (Borderless World) ปฏิเสธไม่ได้ว่าเทคโนโลยีที่ก้าวกระโดดเหล่านี้ส่งผลให้การเรียนรู้ของมนุษย์นั้นเป็นไปได้อย่างสะดวกสบาย การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ก็เป็นไปอย่างง่ายดาย ปัจจุบัน “พหุวัฒนธรรม” หรือ “พหุวัฒนธรรมสถาน” ถือเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น มีบทบาททางสังคมและวัฒนธรรมในการเป็นสถาบันที่รวบรวมสงวนรักษามรดกของแต่ละท้องถิ่นหรือประเทศ เป็นแหล่งแสดงประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นหรือประเทศนั้น ๆ อีกทั้งยังเป็นสถานที่ให้บริการในฐานะเป็นจุดรวมทางวัฒนธรรมและเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านการศึกษา นอกจากนี้พหุวัฒนธรรมยังมีบทบาททางเศรษฐกิจที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดธุรกิจต่าง ๆ เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจร้านอาหาร ทำให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจและสามารถยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประเทศนั้น ๆ ได้ และอีกบทบาทหนึ่งที่สำคัญ คือ พหุวัฒนธรรมกับบทบาททางการเมืองที่มีส่วนช่วยและเสริมสร้างความรู้สึกภาคภูมิใจและความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของชุมชนหรือประเทศให้เกิดขึ้นกับผู้คนในท้องถิ่น จะเห็นได้ว่า “พหุวัฒนธรรม” หรือ “พหุวัฒนธรรมสถาน” ในศตวรรษที่ 21 นั้น ไม่ได้เป็นเพียงที่เก็บของเก่าอย่างที่คนทั่วไปได้ตีความแต่เป็นสถานที่ที่ส่งผลต่อผู้คนทั้งในและนอกชุมชนโดยพยายามหาวิธีหรือวิถีทางทำให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น โดยยังคงเนื้อหาสาระที่เป็นแก่นของพหุวัฒนธรรมอยู่ ทำให้คนยุคใหม่สนใจที่จะปรับมุมมองที่มีต่อพหุวัฒนธรรมว่าเป็นสถานที่ที่น่าเข้าเยี่ยมชม หรือมีประสบการณ์ร่วมกับพหุวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการเข้าเยี่ยมชมพหุวัฒนธรรมอาจจะส่งผลให้มุมมองหรือทัศนคติด้านต่าง ๆ ของผู้เข้าเยี่ยมชมเปลี่ยนไป และสิ่งที่พหุวัฒนธรรมแต่ละแห่งนำเสนออาจจะแฝง Soft Power หรือ Key Message บางอย่างให้ผู้เข้าเยี่ยมชมได้กลับไปวิเคราะห์ในมุมมองของตนเองจนเกิดความคิดคล้อยตาม หรือสนับสนุนการขับเคลื่อนกิจกรรมในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ หรือระดับโลกได้ เช่น พหุวัฒนธรรมแห่งชาติและพหุวัฒนธรรมประวัติศาสตร์แห่งชาติของ จีน ญี่ปุ่น เกาหลี และไต้หวัน ที่จัดแสดงให้ประชาชนได้เข้าใจและภาคภูมิใจถึงความเป็นมาของชาติตน แสดงให้เห็นความยิ่งใหญ่ทางอารยธรรมและวัฒนธรรมที่มีความเป็นมาที่ยาวนาน ทำให้สามารถสร้างความผูกพันที่ลึกซึ้งของคนในชาติ และทำให้คนรุ่นใหม่รับรู้และภาคภูมิใจในประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับเรื่องชาติของตน

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยสภาการพิพิธภัณฑสถานระหว่างชาติ (Thai National Committee for international Council of Museum) กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพิจารณาดำเนินงานด้านพิพิธภัณฑสถานของประเทศไทยให้สอดคล้องกับแนวทางของสภาการพิพิธภัณฑสถานระหว่างประเทศ (ICOM) อีกทั้งให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะเห็นได้ว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับงานด้านพิพิธภัณฑสถานเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การส่งเสริมให้พิพิธภัณฑสถานในประเทศไทยเป็นพลังอำนาจแห่งชาติจึงเป็นสิ่งที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ ด้วยเหตุปัจจัยตามที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จึงส่งผลให้ผู้วิจัยมีความสนใจใคร่รู้ที่จะดำเนินการวิจัยในหัวข้อแนวทางการใช้พิพิธภัณฑสถานของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถานในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานชั้นนำของโลก กับรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานของประเทศไทย
3. เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้พิพิธภัณฑสถานของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาวิจัยบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านพิพิธภัณฑสถานและด้านยุทธศาสตร์ชาติ ทั้งที่เป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งจะมีการกำหนดคุณสมบัติเรื่องอายุและประสบการณ์ของการทำงาน รวมทั้งกำหนดเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ผ่านการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นและการสัมภาษณ์ทางไกล รวมทั้งค้นคว้าวิจัยจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง “แนวทางการใช้พิพิธภัณฑสถานของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ” นี้จะดำเนินการศึกษาวิจัยเฉพาะช่วง พ.ศ.2565 - 2566 ซึ่งมีขอบเขต ดังนี้

1. การใช้ข้อมูลจากเอกสารผลงานวิชาการ บทวิเคราะห์ และงานวิจัย โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการตีความและนำไปสู่การสร้าง “ข้อสรุปทั่วไป” ในการศึกษาวิจัย
2. ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการศึกษาวิจัย ดังนี้
 - 2.1 แบบแผนการวิจัย
 - 2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการใช้พิพิธภัณฑของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ” ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ เสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จาก กระบวนการวิจัย การวิเคราะห์ เปรียบเทียบระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ซึ่งสามารถนำมาอภิปราย ถึงความสัมพันธ์กับแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้ดังนี้

ผลการวิจัยเรื่องนี้ได้ข้อเสนอแนวทางการใช้พิพิธภัณฑของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ คือ (1) การผลักดันส่งเสริมการใช้พิพิธภัณฑของไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ กำหนดให้อยู่ในยุทธศาสตร์หลัก (2) ส่งเสริมเอกภาพให้พิพิธภัณฑทำหน้าที่เป็นต้นแบบ เสริมสร้างเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้อง สำหรับการสร้างพลังอำนาจแห่งชาติ (3) สร้างระบบการประเมินที่สอดคล้องกับหลักวิชาการ ตามหลักเหตุผลที่เป็นจริง และประเมินผลที่เกิดจากการทำงานให้สอดคล้องกับพลังอำนาจแห่งชาติ และ (4) การพัฒนาเทคโนโลยีสื่อสารสร้างสรรค์ความร่วมมืออย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พันเอกหญิง เจษฎา มีบุญลือ (2553) ซึ่งให้ความสำคัญของพลังอำนาจแห่งชาติโดยระบุว่าเป็นเครื่องมือ เพิ่มศักยภาพโดยอ้างความมั่นคงของชาติในทุก ๆ ด้าน ประกอบไปด้วย พลังอำนาจแห่งชาติ ทั้งด้านการเมือง การทหารสังคมจิตวิทยา เศรษฐกิจ และวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม ผนวกกับแนวคิดที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันของ จิโรช วีระชัย (2555) ซึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับพลังอำนาจของชาติว่าเกี่ยวข้องเชื่อมโยงสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนาทุก ๆ ด้าน เช่นปัจจัยการพัฒนาด้านการศึกษา หรือการศาสนา สามารถแปรเปลี่ยนเป็นพลัง ส่งเสริมความแข็งแกร่งให้พลังอำนาจทางเศรษฐกิจ อำนาจทางการเมือง เนื่องจากฐานทางเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือด้านอื่น ๆ จะช่วยสนับสนุนให้เพิ่มศักยภาพกำลังทางทหารได้

จากปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงบทบาทของพิพิธภัณฑต่อความมั่นคงของประเทศระดับสากลนั้น พิพิธภัณฑทำหน้าที่เป็นพลังอำนาจระดับชาติ โดยหลักการของการเผยแพร่ซอฟต์แวร์ หรือ ทศนคติค่านิยมวัฒนธรรมให้เข้ามามีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้อง ทั้งนี้หน้าที่ของพลังอำนาจแฝงนี้ กล่าวอธิบายได้ว่าเป็นการนำพลังความสามารถเพื่อกำหนดความชอบของกลุ่มเป้าหมาย โดยการให้ความรู้ผ่านรูปแบบการศึกษาที่เป็นระบบแบบแผน และเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดระดับสากล ในการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ผู้อื่นกระทำ หรือสามารถกำหนดสิ่งที่ผู้ใช้อำนาจต้องการจะกระทำได้ สามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่การเป็นบุคคลแห่งศตวรรษหน้า กลุ่มคนยุคใหม่วัยเยาว์ หรือเจนเนอร์เรชันอัลฟา (Gen Alpha) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่ออนาคตของประเทศ ทั้งนี้ต้องเป็นไปอย่างมีจริยธรรมโดยแสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นทางศีลธรรมควบคู่ไปด้วย ดังนั้นการมีพลังอำนาจแห่งชาติด้านพิพิธภัณฑ เพื่อเผยแพร่ขยายการเรียนรู้ในการมุ่งเน้นเสริมสร้างมูลค่าเพิ่ม ปัจจัยทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับทิศทางของตลาดโลกทศนคติ ค่านิยมเพื่อส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นทางอ้อม ด้วยการนำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยี สารสนเทศล้ำสมัยมาเป็นเครื่องมือในการช่วยขยายทศนคติ ค่านิยมวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ย่อมเป็นทางออกที่ชาญฉลาดสอดคล้องถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีของ Joseph S. Nye, Jr. แห่ง Harvard University โดยกล่าวถึงการให้ “พลังอำนาจรูปแบบใหม่” ที่ประกอบไปด้วย ข่าวกอง (Intelligence) การทูตสาธารณะ (Public Diplomacy) สื่อ (The media) เวลา (Time) และความอ่อนตัว (Flexibility)

เป็นเครื่องมือของ Soft Power หรือ อำนาจละมุน ใช้ยุทธวิธีให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตรงกับ วัตถุประสงค์ ให้เข้าใจได้ง่าย

ด้วยเหตุผลประการข้างต้นจึงสามารถอภิปรายได้ว่า การใช้พิพิธภัณฑของประเทศไทยให้ เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ สมควรส่งเสริมสนับสนุนให้ปรากฏ กอปรด้วยเหตุผลที่สนับสนุนคือ ในการ ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์หลักของการพัฒนาประเทศของภาครัฐ เป็นไปตามหลักการการบริหาร งบประมาณแบบ มุ่งผลลัพธ์สุดท้ายเป็นผลผลิตภาพ ซึ่งการนำซอฟต์แวร์ มาใช้นั้นมิได้มีการลงทุน เพิ่มที่เป็นการเพิ่มต้นทุนทรัพยากรแต่อย่างใด ทั้งนี้ด้วยอำนาจและคุณค่าของ ซอฟต์แวร์ ที่ทรง อิทธิพลอยู่ในตัวค่านิยม วัฒนธรรม แนวคิดทางการเมือง หรือการสร้างสรรค์ คุณค่าใหม่ ๆ ของการ เรียนรู้ การเผยแพร่ ปูมประวัติศาสตร์เพื่อการสร้างทัศนคติค่านิยมที่ถูกต้องให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น จาก พลังอำนาจพิพิธภัณฑของชาติ นั้น นับเป็นการส่งเสริม ผลักดันการใช้อำนาจแฝงที่อยู่ในคุณลักษณะ ของพาวเวอร์ดังกล่าว ส่งอิทธิพลให้มีการสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทาง เศรษฐกิจ หรือการส่งเสริมในเรื่องของ ความเข้มแข็ง ทางสังคมจิตวิทยา ผ่านกระบวนการ สื่อสาร เผยแพร่เรียนรู้ ซึ่งพิพิธภัณฑมีคุณค่าอันทรงพลัง โดยภาครัฐควรกำหนด วิสัยทัศน์ นโยบายการใช้พลัง อำนาจนี้ ไว้ในยุทธศาสตร์หลักของการพัฒนาประเทศ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐ ประกาศนโยบายให้ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงวัฒนธรรม และ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ บูรณาการร่วมกัน กำหนด เป้าหมายทิศทาง วิสัยทัศน์ และแนว คิด ในการนำไปสู่ ปฏิบัติของการเป็นพลังงานพลังอำนาจแห่งชาติ ด้านพิพิธภัณฑ ให้สนองต่อ ยุทธศาสตร์ ในการ พัฒนาประเทศ

1.2 กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้เข้ามาร่วมกำหนด นโยบาย หาแนวทางปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพความคุ้มค่าของการใช้งบประมาณด้าน การ ใช้พิพิธภัณฑ เป็นพลังอำนาจแห่งชาติให้สนองต่อ ยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาประเทศ

1.3 ภาครัฐ ส่งเสริมให้จัดตั้ง ศูนย์รวบรวมข้อมูล Big data เพื่อการวิจัยและพัฒนา ประเมินผลอย่างครบวงจร ของพลังอำนาจแห่งชาติด้านพิพิธภัณฑ

2. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

จากการศึกษา แนวทางการใช้พิพิธภัณฑของประเทศไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิด สาธารณประโยชน์ ดังนี้

2.1 พิพิธภัณฑ ต่างๆของไทย สามารถทำแผนยุทธศาสตร์ที่เป็นผลของการวิจัย นำไปใช้ในการปฏิบัติงาน ให้สอดคล้อง กับ แนวทางการพัฒนาให้เกิดความอย่างยั่งยืนได้

2.2 ผู้ประกอบการภาคเอกชนด้านพิพิธภัณฑสถานเพื่อการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ไปเป็นแนวทางในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน ได้อย่างยั่งยืน

2.3 ส่งเสริม ให้กลุ่มคนยุคใหม่วัยเยาว์ หรือเจนเนอเรชันอัลฟา (Gen Alpha) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่ออนาคตของประเทศ นักศึกษา นักวิชาการ และนักวิจัย สามารถนำแนวทางพัฒนาจากผลการวิจัย ไปประยุกต์ใช้ในงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันได้

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยถึงความต้องการการพัฒนาพิพิธภัณฑสถาน ในบทบาทการเป็นพลังอำนาจแห่งชาติ เพื่อดึงดูดความร่วมมือของผู้ใช้บริการพิพิธภัณฑสถาน ในกลุ่มคนยุคใหม่วัยเยาว์ หรือเจนเนอเรชันอัลฟา (Gen Alpha) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่ออนาคตของประเทศ

3.2 ควรมีศึกษาวิจัยเรื่องการเตรียมความพร้อม ปรับ วิสัยทัศน์ และกลยุทธ์การพัฒนาต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑสถาน สู่บทบาท การรองรับ นโยบาย ยุทธศาสตร์การใช้พิพิธภัณฑสถานของประเทศ ไทยให้เป็นพลังอำนาจแห่งชาติ

3.3 ควรมีศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนา (R&D) เรื่องการบูรณาการ เชื่อมโยง ขยายผล โครงการ เครือข่ายพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ สู่บทบาทการเป็นพลังอำนาจแห่งชาติ ด้านการพิพิธภัณฑสถาน